

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
 ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
 ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

Ετος Β

 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Αριθ. 16

 1920

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Ι. Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

CHARLES GIDE. — Ο ισολογισμός του πολέμου	Σελ.	257
Π. ΡΕΔΙΑΔΗ. — Η γεωγραφική θέση της Ελλάδος από απόψεως αεροπορικής συγκοινωνίας	»	262
ΙΩΑΝ. Β. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ. — Η εν Witzwill της Ελβετίας σωφρονιστική άποιμία	»	270
Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ. — Περί ένωσης καθόλου των χριστιανικών εκκλησιών	»	278
Γ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ. — Το ελληνικόν πρόβλημα	»	284
Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ. — Αι λαϊκαί βιβλιοθήκαι. Τα εν Μ. Βρετανία νομοθετηθέντα και η εν Ρωσία εκπαίδευσις των ανηλίκων	»	291
Α. ΒΟΝΤΗΡΗ. — Το διεθνές ιδιωτικόν δίκαιον κατά την νεώτεραν εξέλιξιν αυτού	»	300
Το νέον Δύνειον	»	307
* Ανακοινώσεις. * Ισολογισμοί. κ.λ.π.		

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ κεντρικὰ κιάφια καὶ βιβλιοπωλεῖα.

Ἐκαστον τεύχος δρ. 2.50

Ἑνεργητικὸν

1ον) Ἐπιστροφή τῆς Ἀλσατίας-Λωρραίνης. Ἐμβαδὸν 14521 τετραγωνικά χιλιόμετρα (δηλαδή ἡ ἔκτασις τριῶν περιόπου νομῶν). 1.850.000, ἐξ ὧν 500.000 περίπου Γερμανοὶ (κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τῆς γαλλικῆς διοικήσεως ἐνεργηθεῖσαν μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἐδαφῶν), ὑπολείπονται λοιπὸν 1.350.000 πραγματικοὶ Ἀλσατοὶ καὶ Λωρραῖνοί.

2ον) Προσάρτησις τῶν γερμανικῶν ἀφρικανικῶν ἀποικιῶν τοῦ Κάμερου καὶ Τόγκο (πλὴν τοῦ 1)6, παραχωρηθέντος εἰς τὴν Μεγ. Βρεταννίαν), ἧτοι πλεον τῶν 500.000 τετραγ. χιλιομέτρων (περίπου ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γαλλίας).

3ον) Ἐπιστροφή τοῦ διαμερίσματος τοῦ Κόγκου, ὅπερ εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὴν Γερμανίαν κατὰ τὸ 1911, καὶ ἄρσις ὅλων τῶν περιορισμῶν οἵτινες εἶχον ἐπιβληθῆ εἰς τὸ ἐν Μαρόκῳ προτεκτοράτον ἡμῶν.

4ον) Προτεκτοράτον ἐπὶ τοῦ Λιβάνου καὶ μέρος τῆς Συρίας, ὅπερ ὅμως εἰσέτι εἶναι ἀτελῶς καθωρισμένον καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν τὴν ἑδαφικὴν καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν δικαιωμάτων.

5ον) Ἀπόκτησις πλουσίων ὀρυχείων (μεταλλεῖα σιδήρου ἐν Λωρραίνῃ, ὀρυχεῖα ποτάσεως ἐν Ἀλσατίᾳ, καὶ προσωρινῶς ἀνθρακωρυχεῖα ἐν τῇ λεκανοπεδίῳ τοῦ Σάαρ). Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ Γαλλία παρῆγε 20 ἑκατ. τόνους σιδηρίτου, ποσὸν πολὺ ἀνώτερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ καταναλώσῃ, τώρα χάρις εἰς τὴν ἀνάκτησιν ὀλοκλήρου τῆς Λωρραίνης θὰ παραγάγῃ εἰς τὸ ἕξῃς 40 ἑκατ. τόνους, δηλαδή πολὺ περισσοτέρους παντὸς ἄλλου εὐρωπαϊκοῦ Κράτους. Τὰ ὀρυχεῖα ποτάσεως τῆς Ἀλσατίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ὑπερετιμήθη κατὰ ἀστεῖον τρόπον, εἶνε ὅμως, ὑπὸ κατάλληλον ἐκμετάλλευσιν καὶ χρησιμοποίησιν, ἀρκετὰ ὥπως ἐπιτρέψουν εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ ἀνεγερθῆ ἐκ αἷς ἐξευτελιστικῆς καὶ ὑποδεεστερας θέσεως ἣν κατέχει ὡς πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν γαιῶν.

6ον) Ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἠθικὰ ὀφελήματα, ὅχι πλεον τὰ ὕλικά, ἄς καταγράψωμεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Γαλλίας τὰ ἑξῆς:

Νέαν δόξαν προσκτηθεῖσαν διὰ τῶν στρατιωτικῶν τῆς νικῶν αἰτιγες ἐξαγοράζουσιν περισσῶς τὰς ἧτας τοῦ 1870 — 71.

Τὸ ἐκ τούτων δημιουργηθὲν γόητρον τῆς Γαλλίας, τὸ ὁποῖον θέλει ἐπιβάλλῃ σιωπὴν εἰς ὅλους ὅσοι ἐξεφράζοντο μετὰ περιφρονητικοῦ κᾶπως οἴκτου περὶ τῆς παρακμῆς τῆς.

Τὴν ἐπαγακτεθεῖσαν ἐπιβολὴν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν ἔθνῶν, ἧτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα οἱ Παρίσιοι, ἀπὸ ἔτους, νὰ κατέχωσιν τὴν θέσιν παγκοσμίου πρωτεύουσας.

Τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἐμπιστοσύνης τῶν Γάλλων, οἵτινες μέχρι τοῦδε ἔζων κύπτοντες ὑπὸ τὸ βάρος τῶν τελευταίων ἡττῶν καὶ τὸ συναίσθημα τῆς ἀδυναμίας τῶν.

Τὴν ὑπόσχεσιν συμμαχίας μετὰ τῶν δύο μεγαλειέτερων δυνάμεων τοῦ Κόσμου, τῆς Μεγ. Βρεταννίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καὶ τὴν εὐκαιρίαν εἰρηνικῆς ἐργασίας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἀσπίδων τῶν, ἄνευ συνεχοῦς περὶ τὸ μέλλον ἀνησυχίας.

Τὴν ἐλπίδα, ἣν καὶ μᾶλλον ἐπισφαλῆ, διαρκοῦς εὐγνωμοσύνης ἐκ μέρους τῶν Ἐθνῶν τὰ ὁποία θὰ τῇ ὀφείλουν τὴν ἀπελευθέρωσιν ἢ ἀποκατάστασιν τῶν — Πολωνία, Γσεχοσλοβακία, Σερβία, Ἑλλάς — καὶ ἐπομένως ἀποτελοῦν πιθανοὺς συμμαχοὺς κατὰ τοὺς μέλλοντας πολέμους.

Τὸ πνευματικὸν καὶ οἰκονομικὸν γόητρον, τὸ ὁποῖον παρακολουθεῖ πάντοτε τὴν νίκην, (τοῦ ὁποίου ἡ Γερμανία ἐπωφελήθη τόσον ἐπιτυχῶς μετὰ τὸ 1870) καὶ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν εὐρύτερον κύκλον ἐπιδράσεως τῆς γλώσσης, τῶν βιβλίων, τῶν πανεπιστημίων τῆς, καὶ μᾶλλον πρόθυμον πελατεῖαν τῶν συρμῶν καὶ προϊόντων τῆς.

Νομίζομεν ὅτι οὐδέν οὐσιῶδες παρελείψαμεν. Τώρα ἄς στρέψωμεν τὸ φύλλον.

Ἡθαθητικὸν

1ον) Ἀπώλεια εἰς νεκροὺς καὶ τελειωτικῶς ἀπωλεσθέντας, 1.394.000 ἄνδρες, (συμπεριλαμβανομένων 10.000 ἀνδρῶν τοῦ ναυτικοῦ) (1) ἐπὶ πλεον δὲ 500.000 περίπου ἀνάκηροι. Θὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι κατὰ σύμπτωσιν, ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν εἶνε ἴσος περίπου (44.000 ἐπὶ πλεον) πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀλσατίας-Λωρραίνης. Ἀλλὰ μετὰ τῶν 1.350.000 κατοίκων τῶν ἀνακτηθέντων νομῶν, καταλέγονται, φυσικῶς, ὡς ἐν παντὶ πληθυσμῷ, παῖδες καὶ γυναῖκες κατὰ τὰ 3)4, ἐν ᾧ μετὰ τῶν 1.900.000 ἢ ἀναπήρων καταλογίζονται μόνον ἄνδρες σφριγῶντες. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀντιπροσωπεύει περίπου τὸ 1)5 τῶν ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, τῶν ἐχόντων ἡλικίαν ἀπὸ 20 μέχρις 60 ἐτῶν.

Ἄλλως τε ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν ἀντιπροσωπεύει εἰ μὴ μόνον τὰς στρατιωτικὰς ἀπωλείας. Αἱ ἀπώλεια τῶν κατοίκων τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καταληφθέντων διαμερισμάτων εἶναι μέχρι τοῦδε ἄγνωστος, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ παραμείνουν πάντοτε ἄγνωστοι, καθόσον, δι' εὐνοήτους λόγους, αἱ σχετικαὶ στατιστικαὶ δὲν κατεστρώθησαν.

(1) Δὲν ἐδηλώθη σαφῶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως οὔτε ὑπὸ τοῦ τύπου, ἐὰν οἱ 80000 νεκροὶ τῶν ἰθαγενῶν σωμάτων συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν ἢ ἐὰν πρέπει γὰ προστεθῶσι.

2ον) Ἀπώλεια ἐκ τῶν γεννήσεων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων εἰς τοὺς 77 μὴ καταληφθέντας νομοὺς ἠλαττώθη κατὰ 1.100.100 καὶ πιθανὸν κατὰ 3 ἕως 400.000 εἰς τοὺς καταληφθέντας νομοὺς. Ἐπομένως ὁ πληθυσμὸς ἠλαττωμένος κατὰ 1.500.000 μέχρι 2.000.000 συνεπεία τῆς αὐξήσεως τῶν θανάτων, θέλει ὑποστῆ καὶ ἑτέραν ἐλάττωσιν 1,500.000, ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν γεννήσεων. Περιτεμνόμενος οὕτως ἑκατέρωθεν, ὁ πληθυσμὸς θὰ εἶχε καταβιβασθῆ εἰς τὰ 36 ἑκατομμύρια, ἀλλ' ἢ ἐπιστροφή τῆς Ἀλσατίας-Λωρραίνης θέλει περιορίσει τὴν ἀπώλειαν εἰς 2 ἑκατ. περίπου.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι αἱ γεννήσεις θὰ αὐξηθῶσι μετὰ τὸν πόλεμον, ἀλλ' οὐδεὶς εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ ἐὰν ἢ αὐξήσις θὰ εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ καλύψῃ τὴν ἀπώλειαν, ἢ καὶ μήπως ἢ ἐλάττωσις αὐξηθῆ.

3ον) Κατὰστροφή τῶν δέκα πλουσιωτέρων νομῶν τῆς Γαλλίας. Ἐν τῷ σύνολον τῶν ζημιῶν—οἰκίαι καὶ ὄρυχεῖα πυρποληθέντα ἢ κρημνισθέντα, ὄρυχεῖα καταπλημμυρισθέντα, σιδηροδρομοὶ καὶ γέφυραι καταστραφεῖσαι, ἐργαλεῖα καὶ πρῶται ὕλαι (συμπεριλαμβανόμενων τῶν δένδρων) ἀφαιρεθεῖσαι, ἄγροὶ καταστραφέντες καὶ καταστάντες ἄκαρποι—ὑπελογίσθη εἰς 130 δισεκατομ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Συνθήκη τῆς Εἰρήνης ἐπιβάλλει εἰς τὴν Γερμανίαν τὴν ἀποζημίωσιν τῶν ἀπωλειῶν τούτων, καὶ ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ὅτι ἡ ἀποζημίωσις θέλει καταβληθῆ, τὴν ζημίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν πρὸς τὸ παρὸν ὑπὸ αἴρεσιν.

4ον) Ἐξοδα αἰτία πολέμου, καταβληθέντα ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἐξοδα ταῦτα παραμένουσιν εἰς βάρος τῶν διαμαχομένων κρατῶν. Διὰ τὴν Γαλίαν τὸ σύνολον κατὰ τὴν ἀνακοχὴν ἀνήρχετο εἰς 180 δισεκ. ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πολεμικαὶ δαπάναι ἐξακολουθοῦν καίτοι ὁ πόλεμος ἐτελείωσεν, τὸ σύνολον θέλει ἀνέλθῃ εἰς 200 δισεκατ, ἀντιπροσωπεῖον ἐτήσιον εἰσόδημα 10 ἕως 12 δισεκατ. Ἐὰν ὑποτεθῆ ὅτι τὸ βάρος θέλει διανεμηθῆ ἀναλογικῶς μεταξὺ τῶν Γάλλων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐργατῶν, τότε τὸ ποσὸν ταῦτο θέλει ἀντιπροσωπεύσῃ περίπου τὸ 1)4 τοῦ εἰσοδήματος ἐκάστου. Ἐὰν ἐξαιρεθῶσι τὰ εἰσοδήματα τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας, τότε θὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸ ἡμισυ τοῦ εἰσοδήματος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ προπολεμικοῦ εἰσοδήματος.

5ον) Σπάνις ὕλων τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν μᾶλλον ἀπαραιτήτων πρὸς τὸ ζῆν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἀνθρακός. Ἀπίστευτος στενοχωρία ἐν τῇ βίῳ, μέχρι τοῦ σημείου νὰ γίνηται τῶρα λόγος νὰ καταργηθῶσι τὰ διὰ τοῦ σιδηροδρομίου ταξείδια καὶ καθ' ἐκάστην νὰ ἀπειλῆται διακοπή τοῦ φωτός ἢ τῆς θερμότητος. Ἡ κρίσις εἶναι, ὡς ἐλπίζομεν, πρόσκαιρος, ἀλλὰ ἐπὶ πόσον χρόνον θέλει διαρκέσῃ; Καὶ ἢ σπάνις δὲν πλήττει μόνον τοὺς καταναλωτὰς, ἀλλὰ, ὑπερ σπουδαιότερον, ὁ-

πάρχει σπάνις πρῶτων ὕλων καὶ ἐργαλείων ἐμποδίζουσα τὴν ἀνάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῆς βιομηχανίας.

6ον) Ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος, διατρανουμένη διὰ τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος, ἐκ τοῦ ὁποίου προκύπτει ὅτι τὸ γαλλικὸν φράγκον τιμᾶται ἀντὶ 60 λεπτῶν ἐν Λονδίῳ, 50 λεπτῶν ἐν Ἀμερικῇ, 45 λεπτῶν ἐν Ἑλβετίᾳ, καὶ, αὐτὸ εἶνε τὸ κορύφωμα, 40 λεπτῶν ἐν Ἰσπανίᾳ! Ὡς ἐκ τούτου σχεδὸν τελεία ἀδυναμία ἐκτελέσεως ἀγορῶν εἰς τὰ κράτη αὐτά, καθ' ἣν στιγμὴν ὑπάρχει ἐπείγουσα ἀνάγκη τοιοῦτων ἀγορῶν, οἱ δὲ ξένοι μετὰ βίας ἀποδέχονται πρὸς πληρωμὴν τὸ ὑποτιμηθὲν νόμισμα.

7ον) Σπουδαία ἐπιδείνωσις τῆς φυματιώσεως, συφιλίδος, ὀπιομανίας, τῶν ἐκτρώσεων, τῆς μαλιδουσιανῆς προπαγάνδας, τῶν ἀκολαστιῶν θεαμάτων, καὶ ὅλων τῶν πολυτελειῶν ὑπὸ τὴν πλέον ἀναίδῃ αὐτῶν μορφῆν.

8ον) Ἀσβεστον μίσος ἐκ μέρους τῶν ἠττηθέντων, καὶ ὑπόκοφοι μνησικακίαι, ἔτοιμοι νὰ ἀναβράσασιν, μεταξὺ τῶν νικητῶν, σπέρματα προσεχῶν πολέμων διασπαρέντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἡ κεντρικὴ καὶ ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία εὐρίσκεται ἐν ἀναβρασμῷ, ὡς μαγικὸς λέβης, ἐκ τοῦ ὁποίου ἄγνωστον τί θὰ ἀναθρόσῃ.

Καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν φαίνεται παθοῦσα ἡμιπληγίαν, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ συστήσαντος αὐτὴν «ὁ πρόεδρος» λέγει ἐπὶ λέξει τὸ τηλεγράφημα «ἔχει ἀκίνητοποιηθῆ».

Αὐτὰ περιλαμβάνονται εἰς τὸ παθητικόν. Μήπως ὑπῆρξα ὑπερβολικός; Μᾶλλον φοβοῦμαι παρέλειπα μερικά.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΖΙΑ

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Όπως ο άνθρωπος ανταλλάσσει τα προϊόντα του και τηρήται εν επαφή προς τὰς μακρὰν αὐτοῦ κειμένας χώρας ἐχρησιμοποίησεν ἀνεκαθεν τὰς χερσαίας, τὰς θαλασσίας καὶ τὰς ἐσωτερικὰς λεγομένας συγκοινωνίας (ποταμοπλοΐα, διώρυγες). Ὁ τελευταῖος ὄμιος πόλεμος ἀπεκάλυψεν τὴν ὠριμότητα τοῦ ἀνθρώπου ὅπως κινῆται καὶ ἐντὸς ἐτέρου μέσου, τοῦ ἀέρος. Ὅσον τὰ ἀερόπλοια ὄσον καὶ τὰ ἀεροπλάνα ἄτινα ἀπέδθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐν νέον ὕπλον, ἐτελειοποιήθησαν, ἰδίᾳ λόγῳ τῆς πολεμικῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἡ ἐγκέρσις συγκοινωνία νὰ θεωρῆται ἤδη ὡς ἡ τετάρτη ὁδὸς ἐπαφῆς τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους.

Ἡ σημασία ἐνὸς τετάρτου μέσου μεταφορᾶς εἶνε ἀφ' ἑαυτῆς φανερά, ἐάν τις ἀναλογισθῆ ὅτι ἡ ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ συντηρεῖται διὰ τῶν συγκοινωνιῶν σήμερον. Ἐκεῖ ἐνθα ἡ ἀνάγκη ἀγεῖ εἰς τὴν ἐξόρυξιν τοῦ μεταλλεύματος ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, ἐκεῖ ἐνθα ἡ βλάστησις καὶ ἡ καλλιέργεια δὲν ἐπαρκεῖ, ἐκεῖ ἐνθα ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἄλλαι ἀνάγκαι συγκεντροῦν τοὺς ἀνθρώπους κατὰ μεγάλα πλήθη εἰς τὰς μεγαλουπόλεις, ἐνθα ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα δὲν δύναται νὰ ἐπαρκεῖσιν διὰ τὴν διατροφήν καὶ συντήρησιν αὐτῶν, εἰς τὰς μεταφορὰς δι' ὧν ἐξασφαλίζεται ἡ συναλλαγὴ, ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος τὴν ζωὴν. Καὶ ὅταν ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ζωὴν ἀγάγῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς βίαιαν μεταξὺ τῶν σύγκρουσιν, εἰς τὰς συγκοινωνίας πρωτίστως ἐπιζητεῖ τὴν κλειδα τῆς νίκης.

Εἶνε δὲ αἱ μεταφοραί, ὡς ἐξυπηρετοῦν αἱ συγκοινωνίαι, πολλαπλαῖ ὡς γνωστόν, δηλαδὴ ἐμπορικαί, ἢ ται μεταφοραὶ τῶν μεγάλων ποσοτήτων τῶν ἀνταλλασσόμενων προϊόντων, ἐπιβατικαὶ πρὸς μετακίνησιν τοῦ ἀνθρώπου ἕνεκα διαφόρων λόγων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ταχυδρομικαὶ δι' ὧν ἐπικοινωνοῦν αἱ ἄνθρωποι ἀνταλλάσσοντες τὰς γνώμας των καὶ μικροῦ βάρους ἀντικείμενα, τηλεγραφικαὶ τέλος καθ' ὡς χρησιμοποιοῦνται πρὸς τοῦτο ἀπλᾶ μέσα ἐπικοινωνίας ἀνευ πραγματικῆς μεταφορᾶς ἀντικειμένων.

Τὸ μέσον ἐν ᾧ κινεῖται τὸ ἀερόπλοιο, ἔπερ εἶνε ἐλαφρότερον τοῦ ἀέρος, ἢτοι ὁ ἀῆρ εἶνε πολὺ μικρᾶς πυκνότητος ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ ἀξιοσημελιωτον ἀντῶσιν καὶ ἐπομένως καὶ ἔλξιν βάρους ἀξιολόγου, ὡς

ὅα ἀπῆτουν αἱ σημεριναὶ ἀνάγκαι τῶν ἐμπορικῶν μεταφορῶν, ὅα καθίστατο δὲ ἐπάναγκες ὅπως πρὸς τοῦτο αἱ διαστάσεις τοῦ ἀεροπλοίου, ἔπερ ἔχει μικροτέραν ταχύτητα, αὐξήθῳσιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε ἡ προσγείωσις καὶ ἀπογείωσις αὐτοῦ νὰ καθίσταται δυσχερεστάτη λόγῳ τῶν παρεπομένων τεραστίων στεγαστρῶν καὶ τοι τελευταίως ἐδοκιμάσθη ἐπιτυχῶς μέθοδος ἀγκυροβολίας τῶν ἀεροπλοίων, περιορίζουσα τὴν ἀνάγκην τῶν στεγαστρῶν μόνον δι' ἐπισκευάς. Καὶ αὐτὸς ὁ πλοῦς τοῦ ἀεροπλοίου ὅα ἐδυσχεραίνεται, δεδομένου ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὰ κοινὰ θαλάσσια πλοῖα, ἐνθα μέρος μόνον τοῦ σκάφους, τὰ ἔξαιλα, ἐκτίθεται εἰς τὴν βίαν τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς θαλάσσης, ἢτις λόγῳ τῆς μεγάλῃς σχετικῶς πυκνότητός της παρέχει ἰσχυρὸν στήριγμα εἰς τὰ ὑφαλα, τὸ ἀερόπλοιο δλόκληρον ὑπόκειται εἰς τὴν κίνησιν τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος. Τὸ ἀεροπλάνον ἐξ ἄλλου, βαρύτερον τοῦ ἀέρος, ὁμοίως δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἔλξιν ἀξιολόγου βάρους, ὡς ἐξυπηρετεῖται παρὰ τῶν συνήθων μεταφορῶν, διότι πρὸς τοῦτο ὀφείλει νὰ δημιουργήσῃ ἀξιοσημελιωτον συνιστῶσαν πρὸς τὰ ἄνω, τοῦθ' ἔπερ κατορθοῦται διὰ τῆς χρησιμοποίησεως εἴτε μεγίστης ταχύτητος, εἴτε μεγίστων πτερυγίων, ἀμφοτέρω δὲ τὰ μέσα ταῦτα δὲν συμβιβάζονται μὲ τὰς σημερινὰς τοῦλάχιστον συνθήκας τῆς ἀντοχῆς τῶν ὑλικῶν καὶ ἐπιτελοῦν ἔτι μᾶλλον τὴν δυσχέρειαν τοῦ χειρισμοῦ. Ἐπομένως τότε ἀεροπλάνον καὶ τὸ ἀερόπλοιο δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῶσι ἐπιφελῶς διὰ τὰς ἐμπορικὰς μεταφορὰς μεγάλων ὄγκων ἢ βαρῶν ἀκατεργάστων ὑλῶν ἢ ἐμπορευμάτων ἐκτὸς μόνον ἂν χρησιμοποιῶνται εἰς παμμέγιστον ἀριθμὸν. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς δυσχερείας τῆς προσγειώσεως καὶ ἀπογειώσεως τοσοῦτου ἀριθμοῦ ἀεροπλάνων ἢ ἀεροπλοίων δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι κατὰ τὰς ἐμπορικὰς μεταφορὰς δὲν ἐπιδιώκεται κυρίως ταχύτης ἀλλ' εὐθυνία. Τῷ 1914 ἡ ἀξία τῶν μεταφορῶν θαλασσίως ἀνήρχετο εἰς 0,005 περίπου κατὰ τόνον-χιλιόμετρον, σιδηροδρομικῶς ἐν Γαλλίᾳ εἰς 0,03 καὶ ποταμοπλοϊκῶς εἰς 0,02 ἐνῶ διὰ τὴν ἀεροπορικὴν μεταφορὰν ἀπαιτεῖται ἤδη 30-40.00 περίπου κατὰ τόνον-χιλιόμετρον, ἐνθα περιλαμβάνεται ὡς εἰκὸς καὶ τὸ χρεωλύσιον τῆς ἀξίας τῶν μέσων τῆς μεταφορᾶς ὡς δύναται νὰ συνταχθῆ ἐκ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς ἀεροπορικῆς ταχυδρομικῆς συγκοινωνίας Washington-Newyork.

Ὑπὸ τοὺς ὄρους ταύτους εἶνε φανερόν ὅτι παρίσταται τὸ γὰ νῦν ἔχον ἀδύνατον εἰς τὰς ἀεροπορικὰς μεταφορὰς νὰ συναγωνισθῶσιν οἰκονομικῶς τὰς θαλασσίους, χερσαίας, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὁδῶν συγκοινωνίας διεξαγομένας, οὔτε αὐτὰς τὰς τηλεγραφικὰς, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὁποίας ὑστεροῦν ἀπὸ ἀπόψεως ταχύτητος μεταβιβάσεως ἢτις πρωτίστως ἐνδιαφέρει εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην.

Τούναντιον ἢ ὑπεροχὴ τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν εἶνε αὐτόδηλος εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ταχυδρομικῶν καὶ ἐπιβατικῶν μεταφο-

ρων, ένθα πρωτίστως ένδιαφέρει ή ταχύτης μεταφορᾶς τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν ταχυδρομικῶν σάκκων. Πράγματι τὸ ἀεροπλάνον καὶ τὸ ἀερόπλοιο ἐκτός τοῦ ὅτι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶνε πεπρωκισμένα διὰ ταχύτητος ἀνωτέρας παντὸς ἄλλου μέσου μεταφορᾶς, λόγω τῆς ἐλάσσονος τριβῆς καὶ ἀντιστάσεως ἢν ὑπερνικῶν κατὰ τὴν κίνησιν των, εἶνε πρὸς τούτοις ἀπηλλαγμένα τῆς ὑποχρεώσεως νὰ παρακολουθοῦν τὰς γεωγραφικὰς ἀνωμαλίας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ὡς εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ πράττουν αἱ χερσαῖαι καὶ ἐσωτερικαί, ἔν τι δὲ μέτρῳ καὶ αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι. Ταῦτα πλέουν ἀκολουθοῦντα τὴν εὐθείαν, συντομεύοντα ἔτι μᾶλλον τὴν διάρκειαν τῆς διαδρομῆς των, καὶ μὴ ἐξερχόμενα αὐτῆς εἰμὴ πρὸς ἀποφυγὴν θυελλῶν. Ἄλλ' ἢ συντομωτέρα δὲν εἶνε καὶ ἡ ἀσφαλεστέρα ἐνδοτε καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης οἱ ἀεροπορικὸι κίνδυνοι εἶνε ἀσυγκρίτῳ λόγω μείζονες τῶν κινδύνων τῶν ἄλλων μεταφορῶν. Ἐν τούτοις οἱ κίνδυνοι οὗτοι τελνοῦν καθ' ἑκάστην εἰς ἐλάττωσιν καθόσον ἀφελονταὶ ὡς γνωστόν, εἴτε εἰς ἐλαττωματικότητα τοῦ ὑλικοῦ ὅπερ ὅμως ταχύτατα τελειοποιεῖται, εἴτε εἰς σφάλματα χειρισμῶν τὰ ὅποια καθίστανται ἄλλαν μᾶλλον ἀπίθανα κατόπιν τῆς γενικεύσεως τῆς ἀεροπορίας καὶ τῆς συστηματοποιήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν πλοηγῶν, εἴτε τέλος εἰς μικρότερον βαθμὸν εἰς τὴν κακοκαιρίαν, τοῦθ' ὅπερ ἐλπίζεται νὰ ἀποσοβῆθῆ κατόπιν τῶν εἰδικῶν μετεωρολογικῶν μελετῶν αἵτινες ἤδη γενικεύονται ἐπὶ τούτῳ. Καθίσταται ἐπομένως φανερόν ὅτι ἐντὸς βραχέος ἢ ἀεροπορικῆς συγκοινωνία θὰ ἀποτελέσῃ τὸ πλεονεκτικώτερον ἐν τῇ πράξει μέσον ἐπιβατικῆς καὶ ταχυδρομικῆς συγκοινωνίας, ἢ δὲ τοιαύτη αὐτοῦ ἐξέλιξις ἔχει ἤδη ἐν Εὐρώπῃ γείνει σοβαρώτατα αἰσθητή.

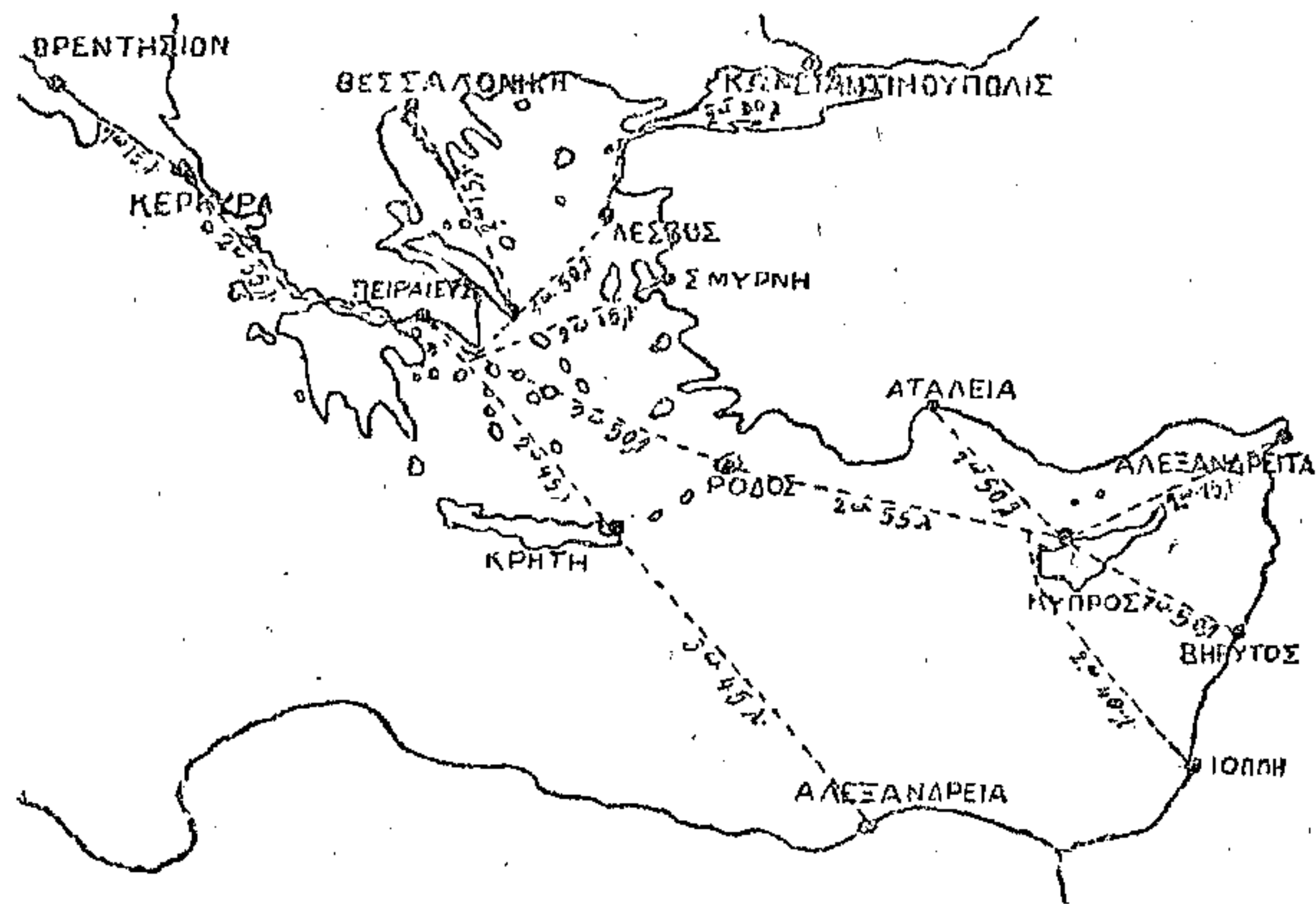
* *

Εἰς ἄρθρον μου περὶ τῶν λιμένων τῆς Ἑλλάδος, δημοσιευθὲν ἐν τῷ «Πλούτῳ» (ἀρ. 228 καὶ 229 τοῦ 1919), ἐτόνισα τὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἢν ἔχει ἡ Ἑλλάς ἀπὸ ἀπόψεως ἰδίως ταχυδρομικῶν καὶ ἐπιβατικῶν συγκοινωνιῶν, λόγω τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, μεταξύ τῆς Κεντρίας καὶ Βορείου Εὐρώπης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Μικρασίας καὶ τῆς ἀπὸ Ἀνατολῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σουέζ ἀφ' ἑτέρου. Ἐκ τῆς μελέτης ἐκείνης συνάγεται ὅτι πρωτίστως ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ δεύτερον λόγον ἀποτελοῦν μοναδικά, σημεῖα ἐπιβατικῆς καὶ ταχυδρομικῆς συγκοινωνίας, ἣτις ἤθελε συναγωνισθῆ ἀποτελεσματικῶς καὶ ἐξουδετερώσει τοὺς λιμένας τοῦ Ἀδριατικοῦ (Brindisi, Trieste κλπ), ἐὰν ἐλαμβάνοντο ταχέως τὰ ἀπαιτούμενα ἀπαρατήτητα μέτρα ὅπως ἡ πρὸς Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονίκην σιδηροδρομικὴν δὸδὸς καταστῆ ἐπιδεκτικὴ εὐχεροῦς ἐπ' αὐτῆς κινήσεως ὅσον ἔνεστι ταχειῶν

ἐπιβατικῶν ἀμαξοστοιχιῶν. Πράγματι δὲ λόγω τῆς προνομιούχου γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος, εἰσεχούσης ἐν σχήματι ἐπιμήκουσ γλώσσης ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείῳ, ἢ ἐκ ταύτης πρὸς πᾶν σημεῖον τῶν γύρω ἑκτῶν θαλάσσια ἀπόστασις εἶνε βραχυτέρα κατὰ πολὺ ἢ ἀπὸ παντὸς ἄλλου σημείου τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τῆς Ἰταλίας.

Τὸ νεώτερον ὅμως μέσον μεταφορᾶς, ἢ ἀεροπορία ἐπιτρέπει ὅπως καὶ τὸ ἀπομένον τοῦτο βραχύτατον θαλάσσιον διάστημα βραχύνεται ἔτι μᾶλλον. Ὁ κ. Strazzeri ἐξετάζων τὸ ἐπιβατικὸν μέλλον τῆς Ἰταλίας ἀπὸ ἀπόψεως ἀεροπορίας ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Πειραιεὺς εἶνε σημεῖον ἐνδιάμεσον τοιαύτης ἀξίας ὥστε οὔτε ἡ ἰταλικὴ ἀεροπορικὴ δὸδὸς διὰ Brindisi δύναται νὰ τὸ παρακάμψῃ, οὔτε καὶ ἡ δὸδὸς ἀπὸ Ἰταλίας πρὸς τὰς ἀπαικίας τῆς Λιβύης καὶ Τριπολιτιδος, καίτοι ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθῶσι σοβαραὶ ἀντιρρήσεις, ἂν τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἐφαίνετο καὶ οὐχὶ ἄμοιρον τάσεως ἀμεσώτερας ἰταλικῆς ἐπαφῆς πρὸς τὸν Πειραιᾶ, καὶ τὰς Ἀθήνας. Εἶνε κατ' αὐτὸν ὁ Πειραιεὺς κέντρον τῶν συγκοινωνιῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ τῇ Ἀνατολῇ.

Εἶνε ἐπομένως φανερόν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος εἶναι ἀρμοδιώτερος ὅπως ἐκμεταλλευθῆ τὴν προνομιούχον ταύτην θέσιν τοῦ Πειραιῶς ὅπως ἡ Ἑλλάς. Ἡ Διεθνὴς Ἀεροπορικὴ σύμβασις ἢ καταρτισθεῖσα ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Εἰρήνης παρέχει εἰς πᾶν κράτος τὸ δικαίωμα τοῦτο,

τὸ ὅποσον ἢ Ἑλλάς μόνον κατόπιν σπουδαίων ἀνταλλαγμάτων θὰ ἠδύνατο νὰ συμμερισθῇ μὲ ἕτερον Κράτος.

Ἐκ τοῦ συνημμένου διαγράμματος συνάγεται ἐμφανῶς τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅπερ κέκτηται ἢ Ἑλλάς διὰ τὴν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν, ἀνευ δὲ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Ἑλλάδος ἥτις εἶνε ἀπαραίτητος κατόπιν τῆς Διεθνούς ταύτης στυβάσεως ἢ ἀεροπορικῆ δι' ἀεροπλοίων συγκοινωνία μεταξὺ Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀνατολῆς, εἶνε ἀδύνατος ἐκτὸς μόνον τῆ βοήθεια σειρᾶς διαμέσων σταθμῶν ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς, ὁπότε ἢ διαδρομὴ καθίσταται μακροτάτη καὶ μακροχρόνιος, διότι ἢ ἀπόστασις μεταξὺ Ἰταλίας καὶ τοῦ πλησιεστέρου σημείου τῆς Ἀνατολῆς ὑπερβαίνει ἐκείνην ἣν θὰ ἠδύνατο τό γε νῦν ἔχον νὰ ἀναμείνη τις ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴν ἰκανότητα τοῦ ἀεροπλάνου ὡς θέλομεν ἦδει. Μάλιστα εἰς τοιαύτην προσπάθειαν πρὸς ἐξεύρεσιν ἐνδιαμέσου σταθμοῦ θὰ ἠδύνατο τις μόνον νὰ ἀποδώσῃ τὴν σκοπούμενην παρακράτησιν τῆς Ἀστυπυλαίας παρὰ τῶν Ἰταλῶν.

Θεωρήσωμεν ἤδη ἐν κοινὸν ὑδροπλάνον ἐμπορικῆς ταχύτητος 150 χιλιομέτρων καθ' ὥραν, ἢ 81 μιλίων ναυτικῶν. Διαβάνεται ὡς τύπος τὸ σημερινὸν ὑδροπλάνον βομβαρδισμοῦ, διότι τοῦτο εἶνε κατασκευῆς ἐξασφαλιζούσης τὴν ἰκανότητα μεταφορᾶς σημαντικωτέρου βάρους εἰς ἢ ἀπὸ τῆς αἰ ταχυδρομικαὶ μεταφοραὶ καὶ οὐχὶ τὸ ὑδροπλάνον καταδιώξιμος ταχύτερον μὲν ἀλλ' ἐλαφροτέρας κατασκευῆς καὶ μὲ μικροτέραν ἀκτῖνα ἐνεργείας. Γενικῶς λαμβάνεται τὸ ὑδροπλάνον διότι προκειμένου περὶ συγκοινωνιῶν γινομένων θαλασσίως, παρέχει πλεονα ἐχέγγυα ἀσφαλείας καὶ εὐχερεσιέραν προσγείωσιν εἰς μέρη, ὡς αἱ ἀκταὶ τοῦ Αἰγαίου ἐνθα δυσκαλότερον θὰ εὕρισκόν τις ἕδαφος κατάλληλον δι' ἀεροπλάνον. Τὸ Φάληρον εἶνε βεβαίως ἐνδεδειγμένον ὡς κατάλληλος θέσις δι' ἀεροδρόμιον ἐν Ἀττικῇ.

Ὡς αὐτονομία διὰ τὰ τοιαῦτα ὑδροπλάνα δύναται νὰ ληφθῇ συνεχῆς πλοῦς τεσσάρων ὥρῶν μετὰ ἐπιφυλάξεως αὐτονομίας ἐτέρων δύο ὥρῶν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐκ τοῦ συνημμένου διαγράμματος καταφαίνεται ὅτι ἢ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν κυριωτέρων σημείων κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ διαγράμματος τούτου γραμμὰς ἔχει περίπου ὡς ἑξῆς :

	μιλια	ὥρ.	λεπ.
Πειραιεύς—Ἀνατολικὴ ἀκρὰ Κρήτης	224	2	45
Ἀνατ. ἀκρὰ Κρήτης—Ἀλεξάνδρεια	304	3	45
Πειραιεύς—Θεσσαλονίκη	180	2	15
Πειραιεύς—Ρόδος	225	2	50
Ρόδος—Κύπρος	238	2	55
Πειραιεύς—Μιτυλήνη	154	1	55
Μυτιλήνη—Κωνσταντινούπολις	200	2	30
Πειραιεύς—Σμύρνη	176	2	15

Τῆς Κύπρου χρησιμευούσης ὡς ἐνδιαμέσου σταθμοῦ, ἔτε κειμένης εἰς τὸ κέντρον περίπου τῆς Ἀνατολικωτέρας Μεσογείου, θὰ ἔχωμεν:

	μιλια	ὥρ.	λεπ.
Κύπρος—Ἀττάλεια	148	1	50
Κύπρος—Ἀλεξανδρέττα	180	2	15
Κύπρος—Βηρυτός	150	1	50
Κύπρος—Ἰόππη	210	2	40

Ὅμοιως διὰ τὴν πρὸς τὸ Ἴόνιον συγκοινωνίαν θὰ ἔχωμεν :

	μιλια	ὥρ.	λεπ.
Πειραιεύς—Κέρκυρα	135	2	55
Κέρκυρα—Βρενδῆσιον	98	1	15

Ἐπομένως τὸ ταχυδρομεῖον ἐκ Πειραιῶς θὰ φθάσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐντὸς 6 1)2 ὥρῶν, εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰς 4 ὥρας καὶ 25 λεπ., εἰς Κύπρον εἰς 5 ὥρας καὶ 45 λεπτά, εἰς Ἀλεξανδρέτταν εἰς 8 ὥρας, εἰς Ἰόππην εἰς 8 ὥρας καὶ 20 λεπτά εἰς τὴν Ἀττάλειαν εἰς 7 ὥρας καὶ 55 λεπτά καὶ εἰς Βηρυτόν εἰς 7 ὥρας καὶ 35 λεπτά. Ἀπὸ Βρενδῆσιου τὸ ταχυδρομεῖον θὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀνωτέρω σημεία εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ὥρῶν ἢ ἡμερῶν κατὰ τέσσαρας περίπου ὥρας καὶ 10 λεπ. Τοῦτέστιν ἐὰν τὸ ταχυδρομεῖον ἀναχωρῇ ἐκ Πειραιῶς λίαν πρῶτ, θὰ φθάσῃ αὐθημερὸν εἰς ὅλα τὰ ἀνωτέρω σημεία, θὰ δύναται δὲ νὰ φθάσῃ αὐθημερὸν καὶ τὸ ταχυδρομεῖον τοῦ Βρενδῆσιου εἰς Ἀλεξάνδρειαν (10 ὥραι καὶ 40 λεπτά), εἰς Κωνσταντινούπολιν (8 ὥρας καὶ 35 λεπτά) εἰς Κύπρον (9 ὥρας καὶ 55 λεπτά), εἰς Ἀλεξανδρέτταν εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς Βηρυτόν, Ἰόππην, Ἀττάλειαν, ἐκτὸς ἂν διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην γεινήν εἰδικὴν γραμμὴν ἐκ Ρόδου, ἢ ἂν ἐν τῷ μέλλοντι χρησιμοποιοῦσιν ἀεροπλοία ἀντὶ ὑδροπλάνων.

Εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ μεταξὺ Βρενδῆσιου καὶ Ἀλεξανδρείας ταξείδιον δυσκόλως δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ αὐθημερὸν, μάλιστα ἐν καιρῷ χειμῶνος· ἐπομένως θέλει ἐπέλθει καθυστέρησις μιᾶς ἡμέρας. Συνάγεται ἐντεσθεν ὅτι ὁ κατάλληλος διακανονισμὸς τοῦ δρομολογίου τῶν τραινων ὥστε νὰ φθάσωσιν εἰς Πειραιᾶ τὴν αὐγὴν, θέλει συναγωνισθῇ τὴν διὰ Βρενδῆσιου συγκοινωνίαν πρὸς Ἀλεξάνδρειαν ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν αἵτινες ἀπέχουσιν τοῦ Πειραιῶς κατὰ ποσὸν 24 ὥρῶν περισσότερον ἢ ἀπὸ τὸ Βρενδῆσιον. Ἐπίσης συνάγεται καὶ τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅπερ θὰ ἔχη ἢ Ἑλλάς ἐν διὰ κατάλληλου διαρρυθμίσεως τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς—Συνόρων καὶ ταξινόμησεως τῶν μετὰ τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν δρομολογίων ἐπιτευχθῇ ταχύτης συγκοινωνίας ἀπὸ τῆς Βορείου Εὐρώπης μέχρι Πειραιῶς μετὰ τῆς μέχρι Βρενδῆσιου, ὁπότε καὶ τὸ ταχυδρομεῖον Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πρὸς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἄπιο Ἀνατολὴν θὰ διέρχεται ἐξ Ἑλλάδος.

Ἡ τοιαύτη ἐξαιρετικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἐπιβάλλει εἰς αὐτὴν

τὸ καθήκον, ὅπως ἀνεξαρτήτως τοῦ ἰδίου αὐτῆς συμφέροντος, ἀλλ' ἀπὸ ἀπόψεως ἐξυπηρετήσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀναγκῶν, ἐκμεταλλευθῆ κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον τὴν ἀεροπορικὴν αὐτῆς θέσιν. Διότι τὰ κοινοικῶν συμφέροντα τοῦ κόσμου κατέστησαν ἤδη τόσον ἰσχυρὰ καὶ ὀρθοῦνται ὁσημέρκι τόσον ἐπιδλητικὰ ὥστε οὐδὲν κράτος γίνεται ἀνεκτόν παρὰ τῆς διεθνούς κοινωνίας, ὅταν εἴτε ἐξ ἀνικανότητος εἴτε ἐπὶ τούτῳ πικροδύλλη προσκόμματα εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων αὐτῆς. Ἐὐὸ περιβάλλον δημιουργεῖ ὄχι μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ὡς λέγει ὁ Mach, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἔθνη καὶ συνεπῶς καὶ τὰ κράτη. Ἐν Ἰταλίᾳ ἤρχισε πρὸ πολλοῦ νὰ ἐκδηλοῦται προσπάθεια ὅπως πεισθῆ ὁ κόσμος ὅλος ὅτι ὁ κληῖρος οὗτος τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῶν ναυτιλιακῶν τοιούτων ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μεσογείῳ ἔλαχεν εἰς αὐτήν, ὃθεν λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως προκειμένου περὶ τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν ὁμολογεῖται καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Ἰταλῶν ὅτι πᾶν τοιοῦτο σχέδιον στηρίζεται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐνδιαμέσου σταθμοῦ, διότι πράγματι τῆς Ἑλλάδος ἡ θέσις εἶνε ἐξαιρετικὴ καὶ οὐχὶ τῆς Ἰταλίας. Ἐὐὸ καθήκον τοῦτο ἔχει ἤδη ἀντιληφθῆ ἢ εἰς παρομοίαν περίπτου θέσιν εὐρισκομένη γεωγραφικῶς Δανία ἔνθα τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει πρὸ πολλοῦ ἐξετασθῆ καὶ ἡ λύσις του ἐδόθη ἤδη.

Σημειωτέον ὅτι τὸν ἀερόπλοιοι, κεκτημένον μικροτέραν ταχύτητα, εἶνε μᾶλλον ἐνδεδειγμένον ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὴν ἐξυπηρετήσιν τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸ πάντων, μέχρις οὗ ἢ ἐμπορικὴ ταχύτης του αὐξηθῆ. ὅποτε λόγῳ τῆς μεγάλης του αὐτονομίας καὶ τῆς σχετικῆς εὐκολίας προσγειώσεως, μέλλει ἴσως νὰ ἀντικαταστήσῃ ὀλοσχερῶς τὸ ὑδροπλάνον εἰς τὰς ἐπιδατικὰς καὶ ταχυδρομικὰς συγκοινωνίας.

« « «
 Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς ταύτης ἀπόψεως τοῦ προσήκοντος εἰς τὴν Ἑλλάδα καθήκοντος θέλει τις μεταβῆ εἰς τὴν πρακτικὴν ἐκτέλεσιν τῆς τακτικῆς ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας πρὸ πολλοῦ συζητεῖται καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἀνεξαρτήτως τῶν συγχρόνων τάσεων πρὸς τὸν κρατισμὸν (*étatisme*), καὶ αὐτοὶ οἱ θερμότεροι ὀπκοὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, συνεμερίζοντο ἀνέκαθεν ἐν τούτοις προκειμένου περὶ τῶν ταχυδρομειῶν καὶ αὐτῶν τῶν συγκοινωνιῶν τὴν γνώμην ὅτι ἢ ἐκμετάλλευσίς αὐτῶν πρέπει νὰ ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος, ὅσάκις ἢ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία δὲν ἐπαρκῆ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς δημοσίας ἀνάγκης διαγραφομένην τελειότητα τῆς διεξαγωγῆς αὐτῶν.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἐπομένως δημοσιονομικῆς πράχει ἢ ἐξέτασις τοῦ κατὰ πόσον παρίσταται δημοσία ἀνάγκη ὅπως ἐγκατασταθῆσι τοιοῦται

ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας παρὰ τοῦ Κράτους, εἶνε δὲ φανερόν ἐξ ὧν ἤδη εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι καὶ ἂν δὲν εἶνε ἄμεσος ἢ τοιαύτη ἀνάγκη, οἷα θὰ ἦτο προκειμένου περὶ συγκοινωνιῶν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τοῦ Κράτους χάριν αὐτῆς τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἢ ἀνάγκη αὐτῆ εἶνε διεθνούς φύσεως, τὴν ὅποιαν ἢ Ἑλλάς ὡς πεπολιτισμένον κράτος, εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ ἐξυπηρετήσῃ χάριν τῶν διεθνῶν συμφερόντων. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ὀδηγηθῶμεν ἐκ τῶν ἀλλαχοῦ ὀργανώσεων, ὅα ἴδωμεν ὅτι ἢ πρωτοβουλία ἀλλαχοῦ ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος, ὡς π. γ. ἢ γραμμὴ Παρισίων Βορδῶ, ἀλλαχοῦ δ' εἰς ἑταιρίας ἰδιωτικὰς, ὡς ἢ δανικὴ ἑταιρία ἣτις σκοπεῖ νὰ εὐρύνῃ τὰς γραμμὰς Πετροπόλεως—Ἐλσιγκφορς· Στοχόλμης, τὴν γραμμὴν Στοχόλμης-Δανίας—Ἀγγλίας, τὴν γραμμὴν Δανίας-Βρυξελλῶν-Παρισίων.

Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐξετασθῆ καὶ εἶνε ἢ ἰδιόζουσα εἰς τὴν Ἑλλάδα ὀργάνωσις. Πρὸς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λησιμονηθῆ ὅτι τῆς ἀεροπορίας μὴ περιπεσούσης εἰσέτι παρ' ἡμῖν εἰς ἰδιωτικὴν χρῆσιν, μόνον ἢ Στρατιωτικὴ καὶ Ναυτικὴ ὕπηρεσία κατέχει προσωπικὸν πλοηγῶν καὶ μηχανικῶν ἡσκημένων, ὡς ἐπίσης ὅτι τὸ Κράτος δύναται εὐκολώτερον ἐν ἀρχῇ νὰ ἀπακτῆσῃ τὸ ἀπαιτούμενον ὕλικόν. Εἰς τὸ Κράτος ἐπομένως ἀνήκει τὸ καθήκον τοῦτο μέχρις οὗ ἢ θελεν ὀργανωθῆ ἑταιρία Ἑλληνικὴ, ἣτις τῇ βοήθειᾳ ἴσως καὶ ξένων φώτων ἐν ἀρχῇ θὰ ἀνελάμβανε τὴν τοιαύτην συγκοινωνίαν, τοῦ Κράτους ἐλέγχοντος αὐτήν καὶ ἐτοίμου νὰ προσέλθῃ ἀρρωγόν, ὡς ποιεῖ διὰ τὰς ἀγόνους θαλασσίας γραμμὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιβάλλεται ἢ ἴδρυσις Διευθύνσεως ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Συγκοινωνίας, τῶν Ὑπουργείων Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν ἀσχολουμένων μὲ τὰς πολεμικὰς ἀεροπορικὰς δυνάμεις ἀντιστοίχως. Ἡ ἐξέλιξις τῶν μέσων ἀσφαλείας τῶν ἀεροπλοίων θέλει συντόμως καταστήσῃ ἐκδηλον τὴν μεταξὺ ναυτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀεροπλοίων διαφορὰν, ὡς αὐτῆ ὑπάρχει ἤδη περίπου μεταξὺ ὑδροπλάνων καὶ ἀεροπλάνων.

Ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας καὶ ἢ διάδοσις ἐν γένει τῆς ἀεροπορίας ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀποτελεῖ καὶ στρατιωτικῆς φύσεως ἀνάγκην. Ὁ παρελθὼν ἰδίᾳ πόλεμος ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν τῆς προφητείας τοῦ von der Goltz ὅτι τὸν πόλεμον δὲν διεξάγουσιν μόνον αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῶν προβλέψεων τῆς εἰρήνης ἀλλὰ σύσσωμον τὸ ἔθνος ἔνοπλον, κατερχόμενον εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ ἐφόδια ὄχι μόνον τὴν στρατιωτικὴν του δύναμιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην δύναμιν συγγενῆ πρὸς τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως ὕλικου καὶ προσωπικοῦ. Ἡ παρασκευὴ δὲ ἀεροπορικοῦ ὕλικου καὶ προσωπικοῦ, ἣτις εἶνε δυνατὴ καὶ πλεονεκτικὴ νὰ γίνεταί ἐν Ἑλλάδι, θέλει μεγάλως διευκολύνῃ τὴν ἀνάπτυξιν ἐν εἰρήνῃ τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν, οὐ μόνον μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐσωτερικῇ.

Η ΕΝ WITZWILL ΤΗΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΑ

“Όσοι παρηκολούθησαν τὴν ἐξέλιξιν τῆς σωφρονιστικῆς ἐπιστήμης κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα δύνανται σήμερον νὰ ἴδωσι, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ἔτι οὐδὲν ἀνθρώπινον σταθερὸν καὶ ἔτι ἡ ἀλήθεια παρουσιάζεται κατ’ ἀρχὰς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀνακαλύπτοντος αὐτὴν μὲ δόσιν τινὰ ὑπερβολῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλην, ὑπερβολῆς, ἣν ὁ χρόνος ἀναλαμβάνει νὰ καταδείξῃ καὶ νὰ ἐξατμίσῃ. Οὕτω κλονίζεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, ἡ ἀπόλυτος σχεδὸν μοναρχία τοῦ ἀπομονωτικοῦ συστήματος ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς φυλακίσεως, πρὸς ὃ ἐν τούτοις κατ’ ἀρχὰς πολλοὶ ἀπέβλεπον καὶ τινες ἀποβλέπουσιν ἀκόμη, ὡς εἰς τὸ τελειότερον καὶ καὶ δραστικώτερον. Καὶ δὲν λέγομεν μὲν ὅτι ἡ ἀπομόνωσις—ἦν ὁ *Ferri* ἐκάλεσεν ἀπὸ τεσσαρακονταετίας περίπου «*une aberration du 19e siècle*»—(1) οὐδὲνα πλέον ρόλον ὀφείλει νὰ παίζῃ ἐν τῇ διοργανώσει τῆς ποινῆς τῆς φυλακίσεως, ἀλλ’ ἀσφαλῶς ὁ ρόλος τοῦ κελλίου, ἀντὶ ν’ ἀποτελῇ τὸν μοναδικὸν τρόπον ἐκτίσεως τῆς ποινῆς ταύτης (ὡς ὑπεστήριζε πρὸ ὀκταετίας ὁ ἀξιότιμος Ἰπουργὸς τῆς Ἰθνηκῆς Οἰκονομίας κ. Σπυρίδης), τείνει νὰ περιορισθῇ εἰς μόναν τὰς βραχυχρόνους ποινὰς (2) καὶ εἰς τοὺς ἐπικινδύνους καὶ ἀδιόρθώτους καταδίκους (3) εἰς τὰ κελλία ἐπίσης κρατοῦνται καὶ οἱ ἐν ὑπαίθρῳ ἐργαζόμενοι ἐν κοινῷ, ἀλλὰ μόνον τὴν νύκτα καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως τὴν ἡμέραν.

Ἀλλὰ τί δύναται ν’ ἀντικαταστήσῃ τὴν πλήρη ἀπομόνωσιν, ἀφ’ οὗ ἀπεδείχθη ἀπὸ πολλοῦ ὅτι ἡ ἐν κοινῷ ζωὴ ἀποτελεῖ διὰ τοὺς ἐγκληματίας ἐπικίνδυνον σχολεῖον; Ἀληθῆ ἀκαδημίαν τοῦ ἐγκλήματος;

(1). E. Ferri, Lavoro e celle, Roma, 1886

(2) ἢ τὸ πρῶτον μέρος μικροχρόνου φυλακίσεως

(3) “Όταν ὁμιλῇ τις δι’ ὀλίγων μόνων λέξεων περὶ ζητήματος τόσο πολυπλόκου ὅσον τὸ σύστημα τῆς ἐκτίσεως τῆς φυλακίσεως, ἐπόμενον εἶνε νὰ μὴ διατυπώσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς σκέψεώς του κατὰ τρόπον ἄψογον: Παρακαλῶ ὅταν τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ συγκρατήσῃ ἐκ τῆς ὡς ἄνω βραχυτάτης κριτικῆς τοῦ ἀπομονωτικοῦ συστήματος πρὸς μόνον τοῦτο: ὅτι μόνον τὸ σύστημα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς διοργανώσεως τῆς φυλακίσεως, ὅτι δευτερευόντα ἀπλῶς ρόλον δεῖον νὰ παίζῃ ἐν τῇ διοργανώσει ταύτῃ. Ἡ περὶ τοῦ θέματος φιλολογικὴ εἶνε ἀφθονωτάτη καὶ πρὸ ἡμῶν. (Μελέται τῶν κ. Φραγκοτάτου, Καστόρχῃ κ.λ.π.).

Ἀπλούστατα ἢ ἐκτὸς τοῦ κελλίου βιομηχανικῇ καὶ ἔτι περισσότερον γεωργικῇ (4) (ἐν ὑπαίθρῳ ἢ μὴ) ἐργασία, καὶ ἦν προσκάθεια καταβάλλεται, ὅπως ἡ μεταξὺ τῶν κρατουμένων ἐπικοινωνία περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἐν ἄλλοις λόγοις αἱ βιομηχανικαὶ καὶ ἰδίως αἱ γεωργικαὶ λεγόμεναι σωφρονιστικαὶ ἀποικίαι.

Δὲν προτιθέμεθα ἐν τῇ ἄρθρῳ τούτῳ νὰ πραγματευθῶμεν δλόκληρον τὸ ζήτημα τῆς σωφρονιστικῆς ἡμῶν διοργανώσεως, ὅπερ δυστυχῶς, παρ’ ὅλας τὰς προσπάθειαι τῶν ἀρμοδίων, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ ἐν ἀπὸ τὰ διαρκῶς ἄλυτα προβλήματα τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ζωῆς, οὐδὲ καὶ περὶ τῶν σωφρονιστικῶν ἀποικιῶν ἐν γένει πρόκειται νὰ ἀπασχολήσωμεν τὸν ἀναγνώστην. Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ πράξωμεν τοῦτο ἀλλοχοῦ καὶ λεπτομερῶς, ἀρκούμεθα νὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα διὰ βραχυτάτων μίαν ἀπὸ τὰς ἀποικίας ταύτας, τὴν ἐν *Witzwill* τῆς Ἑλβετίας περιφημον καταστάσαν τοιαύτην, τὴν πρὸ εἰκοσαετίας περίπου ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νῦν διευθύνοντος αὐτὴν κ. *Ollo Kellerhals*, ἐν εὐχαριστῶ δημοσίᾳ διὰ τὴν προθυμίαν, μεθ’ ἧς μοι παρέσχε πάντα τὰ ἀπαραιτήτα στοιχεῖα πρὸς μελέτην τῆς λειτουργίας τοῦ ὡς ἄνω ἰδρύματος.

I.

“Όταν, περὶ τὸ 1891, ἡ Κυβέρνησις τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης ἠγόρασε τὴν ἔκτασιν ἣτις ἀποτελεῖ σήμερον τὴν ὡς ἄνω γεωργικὴν ἀποικίαν, αὕτη συνίστατο μόνον ἀπὸ ἔλη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀποξηρανθέντα, ἀλλ’ ἀκαλλιέργητα ἀκόμη κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀπὸ ὀλίγας τινὰς καλύδας εἰς κατάστασιν ἐρειπίων.

Σήμερον ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς μᾶλλον προσοδοφόρους γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ εἶδους τῆς.

Εἰς τὸ κέντρον τῶν ὀκτακοσίων περίπου ἑκταρίων, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κράτος τῆς Βέρνης, εὐρίσκεται τὸ κτίριον τῶν φυλακῶν, συγκείμενον ἐξ ἑκατὸν περίπου κελλίων, κουζίνας, νοσοκομείου, παρεκκλησίου, ἐργαστηρίου ραπτικῆς, ὑποδηματοποιείου, δωμάτων διὰ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ χώρου ἀρκετοῦ ἐστεγασμένου πρὸς ἀπασχόλησιν τῶν ἐν ὑπαίθρῳ ἐργαζομένων καταδίκων ἐν περιπτώσει κακοῦ καιροῦ. Οὐχὶ μακρὰν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου εὐρίσκεται ἡ κατοικία τοῦ διευθυν-

(4) Ἡ χρησιμοποίησις τῶν καταδίκων εἰς γεωργικὰς καὶ ἄλλας ἐμοίας φύσεως ἐν ὑπαίθρῳ ἐργασίας ἀποτελεῖ, ἄλλως τε, μίαν τῶν ἀρχαιοτάτων μορφῶν τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς (“*Idæ De Pollib. Strofe und Verdrachen, Leipzig, 1910, p. 75*).— Τὸ ζήτημα τῆς ἐκτὸς τῆς φυλακῆς ἐργασίας τῶν καταδίκων ἀφθόνως συζητήθη καὶ συζητεῖται. Θὰ θώσωμεν ἄλλαχοῦ λεπτομερῆ βιβλιογραφίαν τοῦ θέματος.

του, συνδεομένη δια τηλεφώνου μετὰ τῶν περίξ κέντρων. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος, εὐρίσκονται οἱ σταθμοὶ διὰ τριακοσίας περίπου ἀγελάδας, ἑκατὸν πενήκοντα χοίρους καὶ τριάκοντα ἵππους, παραπλεύρως ἐγείρεται τὸ κτίριον τὸ στεγάζον τὴν βιομηχανίαν τῆς ἀποικίας, ὁδηλαδὴ τὰ ἀναγκαζομένα μηχανήματα, πρὸς κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν ἑρότρων, ἀμαξῶν, παντὸς ἄλλου ἐργαλείου χρησίμου διὰ τὴν καλλιέργειαν. Πλησίον τοῦ κτιρίου τούτου στεγάζονται καὶ τὰ μηχανήματα τῆς τυροκομίας, ἐνθα μετασκευάζονται εἰς τυρὸν ἡμερησίως 1700 περίπου λίτρα γάλακτος.

Ἐκτὸς τῆς κεντρικῆς ταύτης ἐγκαταστάσεως, συναντῶμεν διεσπαρμένως εἰς διάφορα σημεῖα τῆς περιοχῆς τῆς ἀποικίας ἕξ ἢ ἑπτὰ μικρότερα κέντρα (ἀποθήκαι προϊόντων κ.λ.π.) συμπληροῦντα τὴν κεντρικὴν ἐγκατάστασιν.

Τριπλὴ εἶναι ἔθεν ἡ ἐργασία ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἀποικίᾳ: γεωργικὴ, (καλλιέργεια κριθῆς, γεωμήλων κλπ.) κτηνοτροφικὴ, (ἀγελάδες, χοῖροι, ἵπποι γαλακτοκομεία κλπ.) καὶ κατὰ τριτεύουσαν μοῖραν βιομηχανικὴ. Ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπιχειρήσεως προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ τὴν ἀποικίαν ὅσον τὸ δυνατόν μᾶλλον αὐτάρκη, πᾶν τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ζωὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς δέον κατὰ τὸ δυνατόν νὰ παρασκευάζεται παρ' αὐτῶν τῶν καταδίκων, οὕτως ὥστε μόνον μερικῶν πρώτων ὑλῶν νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη εἰσαγωγῆς καὶ τῶν μηχανημάτων ἢ ἐργαλείων ἐκείνων, διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων δὲν ἐπαρκοῦσιν αἱ βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις τῆς ἀποικίας.

.II.

Ἡ ζωὴ τῶν καταδίκων διέρχεται ἐν ὑπαίθρῳ τὴν ἡμέραν (ἐκτὸς κακοκαιρίας) ἐν τῇ κελλίῳ δὲ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ φαγητοῦ καὶ τὴν νύκτα. Διηρημένοι εἰς μικρὰς ομάδας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἐπιστάτης ἄσπλος καὶ τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν φέρων-πλὴν τοῦ χρώματος τῆς περισκελίδος-ὄντος διαφόρου-ἐργάζονται ἐν σιγῇ κατὰ τὸ δυνατόν, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ὡς ἄνω ἐπιστάτου φύλακος, ὅστις ἐργάζεται μετὰ τῶν καταδίκων, ὡς πρῶτος ἐργάτης μετὰ τῶν ἐργατῶν. Εὐχερῶς ἐννοεῖ τις τὴν διαπαιδαγωγικὴν σπουδαιότητα τῆς λεπτομερείας ταύτης. Αὐτὸς δὲ διεθυντὴς τῆς ἀποικίας, ὅστις εὐρίσκεται ἐπὶ ποδὸς πρὸ παντὸς ἄλλου καὶ ἀποχωρεῖ τελευταῖος, δὲν διστάζει νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς βαρυτέρας τῶν ἐργασιῶν. Ἀφ' ἑτέρου αὐστηρὰ ἐπίβλεψις τῶν ἀρχιεργατῶν καὶ ἐπιστατῶν λύει ἐπιτυχῶς τὸ πρόβλημα τῆς ἀμοιβαίας ἐξαχρειώσεως διὰ τῆς ἐν κοινῇ ζωῆς, ἐλάχιστοι δ' ἀφορμαὶ δίδονται ἐν τῇ πράξει πρὸς ἐπιβολὴν πειθαρχικῶν ποινῶν.

Καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀποδράσεως; Ἴδου δὲ ἐπιφοδῶτερος μέχρι

τοῦδε θεωρούμενος σκόπελος τῆς ἐν ὑπαίθρῳ ἐργασίας. Καὶ ὁμως τὸ πρόβλημα τοῦτο οὐδὲν ἄποδοσει σχεδὸν ἀπασχολεῖ τὴν διεύθυνσιν. Ὅντως δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀποδράσεων δὲν ὑπερβαίνει τοῦς 3-5 κατ' ἔτος (ἐπὶ πληθυσμοῦ 350 περίπου καταδίκων) καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων τούτων ἄλλως τε οἱ πλείστοι συλλαμβάνονται μετ' οὐ πολὺ. Δύο τινὰ καθιστῶσι τὸν ὡς ἄνω κίνδυνον ἐντελῶς ἀνάξιον λόγου: ἀφ' ἑνὸς τὸ γεγονός, ὅτι περίξ τῆς ἀποικίας δὲν ὑφίστανται κέντρα (πόλεις) μεγάλα καὶ κυρίως ἡ πεπολίτησις ὅτι δὲ ἀποδράσαι ταχέως θὰ συλληφθῇ. (1). (2).

.III.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐν *Wizwill* ἀποικίας ἀποτελεῖται ἐκ καταδίκων συνήθως ἐνγλίκων, ὧν ἡ ποινὴ δὲν εἶνε κατωτέρα τῶν δύο μηνῶν, οὐχὶ ὁμως καὶ ἀνωτέρα τῶν τριῶν ἐτῶν φυλακίσεως, ὡς καὶ ἐξ ἀληθῶν καὶ ἀέργων καταδικασθέντων ὑπὸ τῶν δικαστηρίων εἰς ἄστυλον ἐργασίας. Οὐδεμίαν διάκρισιν γίνεται μετὰ τῶν ὑποτρόπων ἢ διὰ πρῶτην φορὰν καταδικαζομένων, πάντες εἶναι δεκτοὶ εἰς τὴν ἀποικίαν ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω ὄρους. Οὐχ' ἦτον προσήκει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀπόλυτος παρέχεται εἰς τὸν διεθυντὴν τοῦ ἰδρύματος ἐλευθερίαν νὰ διατάξῃ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐπικινδύνων ἢ ἀπειθάρχων στοιχείων εἰς τὴν ἀπομονωτικὴν φυλακίαν τοῦ *Thorberg* (3), ἐνθα κρατοῦνται οἱ βαρῦποιοι. Ἐκτὸς τούτου δὲν ἀποστέλλονται εἰς τὴν ἀποικίαν οἱ ἐκ τῶν καταδίκων βασίμους ὑπονοίας παρέχοντες ὅτι θὰ ἀποδράσωσιν, εἰδικῶς οἱ ξένοι. Ὑπὸ τοῦ ὄρους τούτου: δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἐν λόγῳ σω-

(1) Πρόσθετε ἐν τούτοις τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπομένης παραγράφου λεγόμενα ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀποικίας.

Φυσικὰ ἡ ἐπίβλεψις εἶνε προσεκτικωτάτη, καίτοι φαινομενικῶς σχεδὸν ἀνύπαρκτος. Ἄνὰ 10-12 καταδικαίους, δέον νὰ ὑπόλογίζῃ τις δύο φύλακας κατὰ μέσον ὄρον, οἵτινες ὁμως ἐργάζονται ὅπως καὶ οἱ καταδικοὶ: αἱ δὲ αὐτοὺς ἔθεν διαπύλαι καλύπτονται ὑπὸ τῆς παρεχομένης ἐργασίας.

(2) Ὡς μέσον προληπτικὸν τῶν ἀποδράσεων θεωρεῖται ἐν *Wizwill* ἡ ἐπὶ τῆς ράχους τοῦ χιτωνίου τῶν ἐπιχειρησάντων νὰ ἀποδράσωσιν ἐγγραφή μὲ μεγάλα μελανά στοιχεῖα τῆς λέξεως «*Wizwill*». Αὕτη ἄλλως τε εἶνε καὶ ἡ μόνη διάκρισις μετὰ τῶν καταδίκων τὸ σύστημα τῶν ἐξωτερικῶν σημείων πρὸς διάκρισιν τῶν εὐπειθεστέρων ἀπὸ τοῦς μὴ τοιοῦτους δὲν εἶναι ἐν χρήσει ἐνταῦθα.

(3) Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη μέρος τῶν καταδίκων τοῦ *Wizwill* χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀνέγερσιν, παρὰ τῇ ἠφισταμένη φυλακίᾳ, περιφράκτου οἰκοδομήματος, ἐντός τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ μεταφερθῶσιν οἱ εἰς *Thorberg* κρατούμενοι σήμερον βαρῦποιοι. Ἡ συγκέντρωσις αὕτη τῶν δύο σωφρονιστικῶν ιδρυμάτων δὲν στερεῖται καὶ σωφρονιστικῆς σημασίας.

φρονιστικοῦ ἰδρύματός ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἐκλεκτὸν οὕτως εἶπειν μέρος τῶν εἰς ἐλαφρὰν ποινὴν καταδικασθέντων. Τὸ 1)3 ἐν τούτοις αὐτῶν εἶναι ὑπότροποι.

Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ἐρώτημα, ὅταν ἐπισκεφθῇ τις ἐν ἴδρυμα ὡς τὸ ἀνωτέρω, εἶναι φυσικὰ κατὰ πόσον ἢ ἐπίδρασις του εἶναι ἢ οὐ ἐπιωφελῆς καὶ δραστηκῆ. Δυστυχῶς δὲν ὑφίστανται εἰδικαὶ στατιστικαί, ἐξ ὧν νὰ δύναται τις νὰ παρακολουθῇ τὴν διαγωγὴν τῶν ἐκ τῆς ἀποικίας ἐξερχομένων.

Ἡ ἀγαθὴ αὐτῆς ἐπίδρασις δὲν εἶναι δυνατόν ὅθεν νὰ ἀποδειχθῇ κατὰ τρόπον ἀνεπίδεκτον συζητήσεως. Κατ' ἀνάγκην θὰ ἀρκεσθῶμεν ἐπομένως εἰς γενικάς τινὰς γραμμὰς περὶ τῶν ἐν χρήσει μέσων πρὸς σωφρονισμόν καὶ βελτίωσιν τῶν καταδικῶν, προσπαθοῦντες νὰ συναγάγωμεν συμπεράσματα τινὰ ὅσον ἀφορᾷ τὸ προκείμενον ζήτημα.

IV.

Τὸ θεμελιώδες, τὸ μόνον σχεδὸν μέσον ἠθικῆς ἀναπαιδαγωγίσεως ἐν τῇ ἀποικίᾳ τοῦ Wisconsin ἀποτελεῖ ἡ ἐργασία. Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις ταύτης ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως εἶναι βεβαίως σήμερον κοινοτυπία,⁽¹⁾ ἀλλὰ λησμονεῖται δυστυχῶς συχνὰ ὅτι, διὰ νὰ φέρῃ πάντας τοὺς δυνατοὺς καρπούς, ἡ ἐργασία δέον νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς ὀρισμένας προϋποθέσεις, ὡς λ.χ. νὰ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὰς ἰκανότητάς (φυσιολογικὰς καὶ ψυχικὰς)⁽²⁾ ἐνὸς ἐκάστου καταδικῶν, πρὸς τὸ μέλλον νὰ ἐξασκήσῃ ἐπάγγελμα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν του κλπ.⁽³⁾

(1) «Make man diligent and they will be honest» εἶλεγον ἤδη ὁ πατήρ τῆς νεωτέρης σωφρονιστικῆς ἐπιστήμης περίφημος Howard. Πάντως σήμερον, ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ οὐ μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθῆκον παντός πολίτου: ἡ κοινωνιολογικὴ ἀπόψις τῆς ἐργασίας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εὐτυχῶς γίνεται φανερά καὶ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

(2) Πρὸς λ. v. Liszt. Die Gefängnisarbeit, 1900.

Cuche, Traité de Science pénitentiaire, 1926.

Dr. Pollitz, op. c, σελ. 66 ἐπ.

(3) Ἐνταῦθα δύναται νὰ εὖρη ἐφαρμογὴν ἐν μέρει, ἢ νεωτέρα κίνησις τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, (Orientation professionnelle), δηλαδή αἱ ψυχολογικαὶ καὶ ἀνθρωπολογικαὶ κλπ. ἐρευναι, δι' ὧν θὰ κατορθωθῇ νὰ κρίνονται μετ' ἀσφαλείας αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ ἰκανότητές τοῦ μέλλοντος νὰ ἐκμάθῃ ἐπάγγελμά τι, οὕτως ὥστε εἰς τὰ διάφορα ἐπάγγελα νὰ ὑποδεικνύονται οἱ μᾶλλον ἰκανοί, ἀποφύγεται δ' οὕτω ἡ μεγάλη καὶ ἀσκοπος δαπάνη ἐνεργείας, ἥτις παρατηρεῖται σήμερον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ ἀλλαχού καὶ ἥτις προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πολλαὶ ἐργασίαι ἀνατίθενται εἰς πρόσωπα, ὧν αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ

Ἐν ἄλλοις λόγοις, οὐ μόνον ἐπιβάλλεται ἡ ἐξατομίκευσις τῆς ποινῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐξατομίκευσις τῆς ἐργασίας. Προκειμένου δὲ περὶ ἐγκληματιῶν στερουμένων ἐπαγγέλματος καὶ δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς οἰονδήποτε ἐπάγγελμα, ἡ Πολιτεία δέον νὰ καταβάλῃ προσπάθειαν ἵνα, κατὰ τὸν χρόνον τῆς φυλακίσεως, οὐ μόνον ἐκμάθῃ ἐπάγγελά τι, ἀλλὰ καὶ δημιουργηθῇ ἐν ἑαυτῷ ἀρκοῦσα συμπάθεια πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἀνευ τῆς ὁποίας συμπαθείας ἡ ἠθικὴ ἐπίδρασις τῆς δὲν εἶναι μεγάλη, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑφίσταται καὶ εἰ μὴ ὑπὸ μορφὴν ἀρνητικὴν. Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐνταῦθα ἐφ' ὅλων τῶν σπουδαιωτάτων ψυχολογικῶν σημείων τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἐργασίας ὡς ἠθικοπλαστικοῦ παράγοντος ἐν ταῖς φυλακαῖς⁽¹⁾. Ἄς ἐπανέλθωμεν τώρα εἰς Wisconsin.

Ἡ προσαρμογὴ τοῦ εἴδους τῆς ἐργασίας εἰς τὴν ἰκανότητα ἐκάστου καταδικῶν, δὲν γίνεται δυστυχῶς ἀκόμη ἐνταῦθα,⁽²⁾ ὅπως δὲν γίνεται οὐδ' ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἐργασίᾳ. Ποιά τις ἐξατομίκευσις-ἀναλόγως τοῦ ἐξασκουμένου πρὸ τῆς καταδικῆς ἐπαγγέλματος-γίνεται καὶ ἐν τῇ ὡς ἄνω ἰδρύματι, ἐνθα ἡ ψυχολογικὴ ἰκανότης καὶ ἡ πείρα τοῦ διευθύνοντος πολλὰς ὑπερβικᾶς δυσχερείας ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων προερχομένας.

Ἡ ὑπαρξίς στοιχειωδῶν τινῶν ἀστικῶν ἐπαγγελμάτων ἐπιτρέπει ποιάν τινα ἐξατομίκευσιν, ἀλλ' αὐτὴ πόρρω ἀπέχει ἀκόμη τοῦ νὰ πραγματοποιηθῇ σύμφωνα μετὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης. Οὕτως ἐκ τῶν πεντακοσίων περίπου εἰσελθόντων ἐν τῇ ἀποικίᾳ κατὰ τῷ 1918, μόνον οἱ 196 ἦσαν γεωργοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἐργάται βιομηχανικῶν, ὑπάλ-

καὶ ἰκανότητες πόρρω ἀπέχουσι τοῦ νὰ εἶναι αἱ μᾶλλον ἐνδεδειγμένοι διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας.

Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, ἰδίως ἐν Ἀμερικῇ, πλῆθος ψυχολόγων, φυσιολόγων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων ἀσχολεῖται μετὰ τὰ προβλήματα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστημονικωτέρας ὁργανώσεως τῆς ἐργασίας. Ὑφίστανται καὶ εἰδικὰ περιοδικὰ μόνον μετὰ τὰ προβλήματα ταῦτα ἀσχολούμενα.

(1). Ἐν τῷ προβλήματι τῆς διοργανώσεως τῆς ἐργασίας ἐν ταῖς φυλακαῖς συγκεντροῦται πλῆθος σπουδαιωτάτων ζητημάτων ἀφορώντων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς (ζητήματα ἠθικῆς, ὑγιεινῆς, οικονομικῆς κλπ.) πολλάκις δὲ δυσκόλως δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι αὐτῶν ἀπόψεις (Dr. Pollitz, op. c. p. 64).

(2). Ἡ ἐργασία ἐν τῷ ἰδρύματι τούτῳ δὲν θεωρεῖται ἄλλως τε ὡς εἶδος ποινῆς, προσθετομένης εἰς τὴν τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι, ἀλλ' ὡς λογικὴ ἀπασχόλησις τοῦ καταδικῶν πρὸς χρησιμοποίησιν τῆς πρὸς ἐργασίαν δυνάμεως καὶ ἰκανότητός του (Pollitz σελ. 66).

ληλοι και αντιπρόσωποι ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων· κατ' ἀνάγκην ὅθεν μέρος τῶν ἐργατῶν πόλειον διετέθησαν διὰ γεωργικὰς ἐργασίας. Ὡ! γνωρίζω ὅτι πολλάκις τὸ κακόν, ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης, δὲν εἶναι μέγα, τοῦναντίον πολλοὶ ἐργάται βιομηχανιῶν εἰσελθόντες εἰς τὴν ἀποικίαν μὲ κατεστραμμένην σχεδὸν τὴν ὑγιείαν, ἐξήλθον, χάρις εἰς τὴν ἐν ὑπαίθρῳ ἐργασίαν, χαίροντες τῆς λαμπροτέρας ὑγείας, πλὴν ἢ ἐπὶ μακρὸν ἀπομάκρυνσις ἐπαγγελμάτων τινῶν δυνατὸν νὰ φέρῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀντιπάθειαν πρὸς αὐτὰ νὰ μὴ εἶναι δὲ δυνατὸν εἰς τὸν κατάδικον νὰ εὕρῃ ἄλλην ἐργασίαν, ἄλλης φύσεως. Ἀρκοῦσιν αἱ ὀλίγαι αὐταὶ σκέψεις διὰ νὰ διαισθανθῇ τις ὅπόσον λεπτὸν εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ἐργασίας τῶν καταδίκων.

Αἱ λοιπαὶ μέθοδοι ἠθικῆς ἀναγεννήσεως-σχολεῖον, ἠθικὴ διδασκαλία, ὀρησκευτικὴ ἐπίδρασις-ἐλάχιστον σχετικῶς ρόλον παίζουσιν ἐν *Wilzwill*. Τὸ σχολεῖον λειτουργεῖ μόνον διὰ τοὺς ἀνηλίκους, ἢ ὀρησκευτικὴ διδασκαλία εἶναι προαιρετικὴ, ἢ συνάφεια πρὸς τοὺς ἐκτὸς τῆς φυλακῆς εἶναι ἐλάχιστη. Καὶ ὅμως ἂν ὁ προσρισμὸς τῶν φυλακῶν-τοῦλάχιστον τῶν δεχομένων ἐγκληματίας μὴ θεωρουμένους ἀδιορθώτους-εἶνε κυρίως ἢ ἠθικὴ βελτίωσις, ἢ ἐκκριῶσις δηλαδὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ παράγοντος ἢ τῶν παραγόντων τῶν ὠθησάντων εἰς τὸ ἐγκλημα, ἢ ἐργασία μόνη, ὅσον καλῶς καὶ ἂν διοργανοῦται, δὲν ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο : ἢ καθημερινὴ συνετή, εὐφυῶς ἐξασκουμένη ἐπίδρασις μιᾶς ἄλλης θελήσεως, (1) τοῦ διευθυντοῦ, τοῦ ἱερέως κλπ. ἢ ὑποδεικνύουσα τὸν τρόπον τῆς ἠθικῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῆς ἀποκτήσεως τῆς βουλευτικῆς ἐκείνης δυνάμεως, δι' ὧν συγκρατοῦνται οἱ ἐγκληματικοὶ πειρασμοί, ἢ ἐπίδρασις αὕτη εἶναι ἀπαραίτητος συνήθως, ἵνα ὁ ἄνθρωπος σκοπὸς τῆς ποινῆς ἐκπληρωθῇ.

·V·

Ἐύρισκόμεθα εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐν γενικαῖς μόνον γραμματῆς περιγραφῆς τῆς ἐν *Wilzwill* σωφρονιστικῆς ἀποικίας.

Οἱ διαμφισβητοῦντες τὸ δυνατὸν τῆς ἐπιτυχίας-ἀπὸ οἰκονομικῆς

(1). Πενταεθὰ μνημονευτέα ἢ νεωτέρα ἐπιστημονικὴ κίνησις πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ὑποβολῆς (suggestion) ἐν τῇ βελτιώσει τοῦ χαρακτήρος, τῇ ἐκκριῶσει ἐλαττωμάτων καὶ τῇ θεραπείᾳ ἀκόμη νόσων τινῶν, ἰδίως νευρικῶν. Ἰδιαιτέρως μνημονεύομεν τὴν «Νέαν Σχολήν» τοῦ Nancy ἣς προέχει ὁ Dr Coué καὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς ὁποίας ὁ διδάσκων μας κ. Baudoin δημοσιάζει λεπτομερῆ μονογραφίαν. Μαθητὰς παρὰ τοῦ ἐν τῇ Institut J. J. Rousseau (Σχολῆ παιδαγωγικῶν ἐπιστημῶν) τῆς Γενεύης ὡς ἄνω καθηγητοῦ ὅτι οὗτος προσεκλήθη νὰ ἐφαρμώσῃ τὴν μέθοδόν του καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς.

ἀπόψεως-μιᾶς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως ἐκτελουμένης κυρίως ὑπὸ καταδίκων, ὅα εὕρωσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποικίας ἐπιχειρήματα ἀρκετὰ ὥστε νὰ παύσωσιν ἀμφιβάλλοντες. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἢ ἐπιχειρήσις αὕτη, ἢ χρησιμοποιοῦσα κατ' ἀρχὰς τρεῖς ἢ τέσσαρας μόνον καταδίκους, ἀπασχολεῖ σήμερον περὶ τοὺς 350 ὡς καὶ ἑβδομήκοντα περίπου ὑπαλλήλους, ἐπιστάτας καὶ ἀρχιτεχνίτας, ἔχει δὲ ἰσολογισμὸν 1,268,752 φράγκων (1918) μὲ καθαρὸν εἰσόδημα ἀνερχόμενον εἰς 780 περίπου χιλιάδας !!

Τὸ Κράτος αὐ μόνον πᾶσι δαπανῶν διὰ τοὺς ἐγκληματίας, ἀλλὰ καὶ ἀρχίζει ἀποκερδαίνον. Καὶ μόνον τοῦτο ἂν ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας μιᾶς σωφρονιστικῆς ἀποικίας (τῆς ἠθικῆς ἀναμορφώσεως τῶν καταδίκων διαμενοῦσης οἷα εἰς τὰς συνήθεις φυλακάς) εἶναι ἀρκετὸν ἵνα ὠθήσῃ τὴν Πολιτείαν πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο, χωρὶς φυσικά, νὰ λησιμονήσῃ ὅτι σὺν τῇ οἰκονομικῇ ἐπιτυχίᾳ ὀφείλει νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ νὰ λαμβάνῃ φροντίδα καὶ διὰ τὴν ἠθικοπλαστικὴν τοιαύτην.

Ἐλειώνομεν μὲ μιᾶν ἐρώτησιν : Θέλετε νὰ μάθετε τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐν *Wilzwill* ἀποικίας ; Εἶναι ἀπλούστατον ! ἢ ὑπαρξίς ἐνός *Kellerfals*, ἢτοι ἐνός διευθυντοῦ μὲ γνῶσιν τῆς ἐγκληματικῆς ζωῆς καὶ τῆς γεωργικῆς ἐργασίας καὶ ἢ καλὴ θέλησις μιᾶς κυβερνήσεως, ἣτις ἀφίνει ἐντελῶς ἐλεύθερον τὸν διευθυντὴν τοῦτον νὰ ἀναπτύσῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα καὶ ἰκανότητα πρὸς ἐπιτυχίαν ἐπιχειρήσεως, μεθ' ἧς συνέδεσε τὴν φήμην καὶ τὴν ζωὴν του. Καὶ ἴσως τὸ μυστικὸν τοῦ *Wilzwill* εἶναι καὶ τὸ μυστικὸν πάσης ἐν γένει σοβαρᾶς διοικητικῆς, ἰδιαιτέρας σωφρονιστικῆς ἀναδιοργανώσεως.

Βέρον, 1919

ΙΩΑΝΝΗΣ Β. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
Δικηγόρος

ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ(*)

Οὕτω μεταφράζοντες τὸ Φραγκικὸν *Rothrud* (Λατ. *Rothrudis*) φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐπιστολαὶ ἀντιηλλάγησαν περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἁγίου πνεύματος μεταξὺ τοῦ πατριάρχου Ταρασίου καὶ τοῦ θεολόγου Ἀλκουίνου, τοῦ μὲν πατριάρχου ἀποδεξαμένου τὸ «δι' υἱοῦ», ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν Καρολιγγεῖων βιβλίων, τοῦ Ἀλκουίνου ἀγανακτοῦντος διότι ὁ πατριάρχης δὲν προσεχώρησε καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐν τῇ Δύσει ἐπικρατοῦσαν δόξαν περὶ ἐκπορεύσεως. Ἀληθῶς δὲ ἐν οἷς εὐρισκόμεθα χρόνοις τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Εἰρήνης ἦτοι περὶ τὰ τέλη τῆς 8 καὶ ἀρχῆς τῆς 9 ἑκατ. σύμπασα ἡ Δυτικὴ καὶ ἡ μέση Εὐρώπη, ἐξαιρουμένης τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρώμης, ἔφαλλε τὸ σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης (ἐν Ἀγγλίᾳ ἤρξατο τοῦτο ἀπὸ τοῦ 580 μ. Χ.) ἐνῶ ἐν Κωνσταντινῇ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἀνατολῇ ἢ οὐδεὶς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ἐν τῇ Δύσει προσθήκης ἢ παθητικῆς μόνον ἐν τοῖς ἀνωτάτοις ἱεραρχικοῖς κύκλοις ἐτηρεῖτο θέσις καὶ ἀδιαφορία. Ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συνέβη τι ἐπεισοδιον ἐν τῇ Ἀραβοκρατουμένῃ τότε Ἱερουσαλήμ, ὅπερ τὸ πρῶτον ἐπησχόλησε παροδικῶς καὶ ἐπεισοδιακῶς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας πόλεως μετὰ τῆς δογματικῆς καινοτομίας.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ὑπῆρχε μοναστήριον Λατινικόν, οὗ οἱ πατέρες ἦσαν Φράγκοι, διατελοῦντες ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μετὰ τοῦ Χαλίφου τῶν Ἀράβων, τοῦ κυριάρχου τῶν Ἀγίων Τόπων, ἐν φιλικωτάταις σχέσεσι διατελοῦντος Καρόλου, ἐλθόντες ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν μετὰ τοῦ δόγματος τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως. Καὶ λοιπὸν τῷ 808 παραστάς ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ ἐκ τῶν ἡμετέρων μοναχῶν τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα Ἰωάννης, καὶ ἀκούσας τὸ σύμβολον φαλλόμενον μετὰ τῆς προσθήκης κατεξανέστη χαρακτηρίσας ταύτην ὡς αἵρεσιν καὶ ἐξεγείρας τὸν κλήρον καὶ τὸν λαὸν τῆς ἁγίας πόλεως ἐναντίον τῶν Φράγκων μοναχῶν.

Ἡ ἐξέγερσις κατὰ μικρὸν οὕτως ηὐξήθη, ὥστε κατὰ τὴν τοῦ ἔτους ἐκεῖνου ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἠπειλήθησαν οἱ Φράγκοι μοναχοὶ νὰ ἐξελαθῶσι βίβλ. ἀπὸ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ ἱεροῦ τῆς Γεννήσεως. Ἀλλ' ὁ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Θωμᾶς συνεπιῶς φερόμενος, προέλαβε τὸ σκάνδαλον καὶ διέταξεν ἀνακρίσεις περὶ τῆς ὡς αἵρέσεως χαρακτη-

ριζομένης προσθήκης. Καὶ νῦν τὴν μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως Κυριακὴν συνήχθησαν οἱ τε ἡμέτεροι καὶ οἱ Λατῖνοι πατέρες ἐν τῇ Καθολικῇ τῇ μεγάλῃ, μεταξὺ τῶν δύο ἱερωτάτων καὶ σεπτοτάτων σεβασμάτων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τοῦ θεοδέγμονος καὶ ζωοδόχου Ἱεροῦ καὶ τοῦ φρικτοῦ Γολγοθᾶ. Ἐνταῦθα οἱ Φράγκοι πατέρες ἐρωτηθέντες ἂν ἐπρέσβευον πάντα τὰ ὑπὸ τῆς Ἱερουσαλιμιτικῆς Ἐκκλησίας πρεσβευόμενα δόγματα ἀπήντησαν ὅτι ἐπρέσβευον πάντα τὰ δόγματα τὰ διδασκόμενα αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ ἁγίου Πέτρου, καὶ ὅτι ὁ ἐλέγχων αὐτοὺς ἐπὶ αἵρεσει ἐλέγχει αὐτὴν τὴν ἑδραν τοῦ Πέτρου, ἤλεγξαν δὲ καὶ αὐτοὶ τοὺς ἡμετέρους διότι ἐν τῇ δοξολογίᾳ παρέλειπον τὸ «σὺ μόνος ὕψιστος» (ἐν τῇ «Σὺ εἶ μόνος ἅγιος, σὺ εἶ μόνος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν»). Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἐφάνη ἐπαρκῆς τοῖς ἡμετέροις, διὸ καὶ δευτέραν συνεχάλεσαν αὐτοὶ σύναξιν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ναῶν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐνθα οἱ Λατῖνοι πατέρες ὡμολόγησαν ὅτι ἀπορρίπτουσι καὶ καταδικάζουσι πάσας τὰς αἵρέσεις καὶ κακοδοξίας τὰς φανεῖσας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς καὶ ἃς ἀπηρίθμει κατὰ σειρὰν ὁ πατριαρχικὸς ἀρχιδιάκονος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Οὕτω τὸ ἀναφυὲν ἐν Ἱερουσαλήμ ζήτημα ἔλαβε πέρασ ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει. Ἀλλ' οἱ Λατῖνοι πατέρες φοβούμενοι πάντοτε νέας ἐριδας ἕνεκα τῆς προσθήκης, τῆς ἄνευ δὲν ἤθελον νὰ φάλλωσι τὸ σύμβολον, ἀνηνέχθησαν εἰς τὸν Πάπαν, ὅστις ἦν τότε Λέων Γ', δι' ἀναφορᾶς ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτοῦ ἵνα ἐξετάσῃ ἀκριβῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος κατὰ τὰς περὶ τούτου ἀποφάνσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων πατέρων καὶ νὰ δηλώσῃ αὐτοῖς τὸ πόρισμα ἐξηγούμενος αὐτοῖς ἀθροεντικῶς καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «καὶ τοῦ υἱοῦ», μὴ παραλείποντες νὰ εἴπωσι τῇ πάπᾳ ὅτι αὐτοὶ εὐρίσκουσι δεδικαιολογημένην τὴν προσθήκην ἐκ τῶν ῥήσεων τοῦ τε Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου καὶ ἐκ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλησι σφόδρα τιμωμένου πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (Διαλόγου). Ἦν ἀναφορὰν ἐκόμισεν εἰς Ρώμην ὁ ἐκ τῶν ἱερομονάχων τῆς Λατινικῆς μονῆς τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν πατήρ Ἰωάννης. Ὁ πάπας ἐπεμψε τὴν ἀναφορὰν τῶν ἁγιοταφικῶν καλογήρων εἰς τὸν Κάρολον συνιστῶν εἰς τὴν προσιασίαν αὐτοῦ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ὡς μὴ ἁμαρτόντας ἐν τῇ περὶ ἐκπορεύσεως πίστει αὐτῶν. Ὁ Κάρολος, οὗ ἐν τῇ αὐτῇ εὐρίσκοντο τότε δύο Φράγκοι πατέρες τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ὁ ἡγούμενος Γρηγόριος Ἑγγιβαλδος καὶ ὁ Φηλιξ, συνοδεύσαντες τὴν πρὸς τὸν Κάρολον ὑπὸ τοῦ Χαλίφου Ἀρούνσαλ-ρασιδὸ πεμπομένην πρεσβείαν καὶ οἵτινες πάντως συνηγόρησαν ὑπὲρ τῶν συναδέλφων αὐτῶν, συνεχάλεσε σύνοδον ἐν Ἀκουισγράνῳ (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 809). Ἡ ἐπιφυλακτικὴ στάσις, ἣν ἔλαβεν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ πάπας, μὴ ἐκδοὺς αὐτὸς ἐτυμηγο-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 158 τεύχους 14ου.

ρίαν δριστηκίην, ἐξηγεῖται ἐκ τούτου ὅτι οἱ πάπαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ζητήματος ἐτήρουν ἀπέναντι τούτου θέσιν ἐφεκτικίην, μεσάζουσαν καὶ διαλλακτικίην, μὴ θέλοντες μήτε νὰ καταδικάσωσι τὴν προσθήκην, ἣν εἶχεν ἡδὴ ἐγκαταληθὴ σύμπασα ἡ Δύσις καὶ ἣν ὑπεστήριζεν ἐκθύμως καὶ ἐνθουσιωδῶς ὁ πανίσχυρος Κάρολος καὶ δι' ἐπισήμων αὐτοῦ αὐτοκρατορικῶν γραμμμάτων, μήτε νὰ ἐγκρίνωσιν οἰκονομικῶς καινοτομίαν ἐν τῷ συμβόλιῳ τῆς Νικαίας. Διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Ἀλκουίνος εἶχεν ἀποταθῆ εἰς τὸν πάπαν Ἀδριανὸν Α' ἐπικαλούμενος τὴν τούτου ἐτυμηγορίαν ἐναντίον τῆς τοῦ πατριάρχου Γαλασίου ρήσεως περὶ ἐκπορεύσεως ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ, θεωρῶν ταύτην ἀνεπαρκῆ, ὁ Ἀδριανὸς εἶχε συνηγορήσει ὑπὲρ τῆς τοῦ Γαλασίου ρήσεως ὡς μόνῃς ὀρθῆς, ὑποστηρίζων αὐτὴν διὰ πολλῶν ρήσεων τῶν ἀρχαιοτέρων θείων πατέρων· ἀλλ' ὁ πάπας τῆρῶν πάντοτε θέσιν διαλλακτικίην, ἐδήλου καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ φεῖδῃται τῶν ἀσθενοῦντων, τοῦ μεγάλου ὀηλονότι πλῆθους τῶν ἐν τῇ Δύσει τὸ «ἐκ τοῦ υἱοῦ» πρεσβευόντων. Καὶ νῦν ὁ Κάρολος ἅμα λαθὼν τὴν τοῦ πάπα Λέοντος Γ' ἐπιστολὴν συνεκάλεσε τὴν εἰρημένῃ ἐν Ἀκουισγράφῳ, τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ, ἐπισκοπικὴν σύνοδον τοῦ Νοεμβρίου 809. Ἡ σύνοδος ἀπεφάσισεν ἵνα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ψάλληται τοῦ λοιποῦ τὸ σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης, ἀλλ' ἐπιφυλασσομένης καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ πάπα ἐγκρίσεως αὐτῆς. Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐγκρίσεως ταύτης ἐπέμφθησαν νῦν εἰς τὴν Ρώμην οἱ ἐπιφανέστατοι θεωρούμενοι τῶν Φράγκων θεολόγων ἐπίσκοποι καὶ ἡγούμενοι μονῶν, οἵτινες καὶ ἔφερον μακρὰν ἐκθεσιν δικαιολογητικὴν τῆς προσθήκης στηριζομένην ἐπὶ ρήσεων Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου καὶ Κυρίλλου πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλων ἀνατολικῶν πατέρων, ἐννοεῖται καὶ πολλῶν καὶ δὴ τῶν ἐπιφανεστάτων πατέρων τῆς Δύσεως (Ἀμβροσίου, Αὐγουστίνου, Γλαρίου, Γερωνύμου, Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου καὶ ἄλλων πολλῶν). Οἱ Φράγκοι πατέρες ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῶν ταύτῃ δὲν παρέλιπον οὐδὲ τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως (Κεφ. 22, 1) «Καὶ εἶδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν μὲν ὡς κρύσταλλον ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀγίου» (τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, τοῦ ἀγίου τοῦ Θεοῦ, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ πατρὸς, τοῦ αἵροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου, ὡς ψάλλει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐν τῇ μεγάλῃ δοξολογίᾳ). Οἱ Φράγκοι πατέρες οἱ ἐλθόντες εἰς Ρώμην ἦλθον αὐτόσε ἐν ιδιότητι πρέσβεων τοῦ Καρόλου τοῦ συγκαλέσαντος τὴν σύνοδον τοῦ Ἀκουισγράφου καὶ ὑπερμαχοῦντος τῶν δοξάντων τῇ συνόδῳ ταύτῃ καὶ τὴν τούτων ἐγκρίσιν παρὰ τοῦ Πάπα ἀξιούτου. Ἐντεῦθεν ἡ θέσις τοῦ Λέοντος Γ' καθίστατο λίαν λεπτή καὶ δυσχερής. Ὁ πάπας τὴν τοῦ Καρόλου θεολογικὴν πρεσβείαν δεξάμενος συνεκάλεσεν οὐχὶ σύνοδον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὁμήγουριν θεολόγων ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ γραφείῳ (*Secretarium*), ἐνθα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας

ἡγωνίσθη νὰ πείσῃ τοὺς Φράγκους θεολόγους τοῦ Καρόλου ὅτι ἡ δικασκαλία ὅτι τὸ πνεῦμα ἐξεπορεύετο ἐκ τοῦ υἱοῦ ἦτο ὀρθὴ θεολογικῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς Νικαίας, ὅπερ ἔδει νὰ μείνῃ ἄθικτον μετὰ τὴν ἐν Β' οἰκουμένηκῃ συνόδῳ συμπλήρωσιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι πᾶσα ὀρθὴ θεολογικὴ διδασκαλία δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὸ σύμβολον, ὅτι πολλαὶ ὑπήρχον ἐπιθεμελιώδεις δογματικαὶ ἀλήθειαι ἀναφερόμεναι εἰς τὸ τρισυπόστατον τῆς θεότητος καὶ εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Σωτήρος, αἵτινες πᾶσαι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ συμβόλιῳ. Πρὸς ταῦτοις ὁ Λέων Γ' ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν θεολόγων πρέσβεων εἰς τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ πατέρες τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐδίδασκον μόνον τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπόρευσιν καὶ ἡ εἰς τὸ σύμβολον προσθήκη ἡδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἀντιρρήσεις ἐκ μέρους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ διαταράξῃ τὴν μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἁρμονίαν· δὲν παρέλιπε δὲ ὁ πάπας νὰ ὑπομνήσῃ τοὺς ζηλωτὰς Φράγκους θεολόγους ὅτι καὶ ὁ ἐκ τῶν προκατόχων αὐτοῦ πάπας Θεόδωρος ὁμοίαν τῇ αὐτοῦ εἶχε δώσει λύσιν εἰς τὸ ζήτημα (θεωρήσας τὸ «καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ» ὡς διδασκαλίαν ὀρθὴν θεολογικῶς, ἀλλ' ἀπεκλείσας αὐτὸ ἐμφαντικῶς τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως). Αἱ ἰδιωτικῶς μᾶλλον χαρακτήρες μετὰ τοῦ πάπα καὶ τῶν τοῦ Καρόλου ἀπεσταλμένων συζητήσεις διήρκεσαν τρεῖς ἡμέρας, κατὰ δὲ ταύτας καὶ ἄλλο τι ἡγωνίσθη νὰ ἐπιτύχῃ ὁ πάπας, ἀλλὰ ματαίως, πρὸς παρακώλυσιν τῆς εἰς τὸ σύμβολον προσθήκης τοῦ «καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ». Ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Δύσεως, ἰδίως ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν τῷ Φραγκικῷ κράτει, εἶχε ἐπικρατήσῃ συνήθεια ἵνα μὴ τὸ σύμβολον ἀπαγγέλληται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου προσώπου, ὡς ἐγίνετο ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Ρώμῃ καὶ Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ἐψάλλετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς νῦν ψάλλεται καὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ρωσίᾳ ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν ἱεροψαλτῶν, ὅπερ πολὺ εἶχε συντελέσει εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἐν τῷ συμβόλιῳ καινοτομίας. Ὁ Λέων Γ' ἤθελε νῦν, ὡς φαίνεται, νὰ καταργήσῃ τὴν τοιαύτην ἡδὴν τοῦ συμβόλου ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτὴν μόνον ἐπὶ τῷ ὄρει τῆς μὴ προσθήκης τοῦ «/i-liosme». Ἀλλ' οἱ θεολόγοι πρέσβεις τοῦ Καρόλου ἔμειναν ἀμετάπειστοι, καὶ τὸ ἔθιμον τοῦ ἄδειν τὸ σύμβολον τὸν λαὸν κατέλαθε μετ' ὀλίγον τὴν Ρώμην καὶ Ἰταλίαν, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ἵνα ἡ καινοτομία εἰσέλθῃ καὶ εἰς τὴν Ρώμην· ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο διακόσια περίπου ἔτη μετὰ τὸν Λέοντα Γ'. Αἱ πρὸς τοὺς Φράγκους συστάσεις τοῦ πάπα, ὅστις ἐφείδετο καὶ τῆς φιλοτιμίας τοῦ πανίσχυρου αὐτοκράτορος Καρόλου, φιλοδοξοῦντος ἵνα κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν τούτου ἐν Ἀνατολῇ διαδόχων διέπῃ καὶ τὰ τῶν δογμάτων, οὐδὲν ἠνεγκον ἀποτελέσμα. Παραδίδοται δὲ ὅτι ὁ πάπας Λέων Γ', ἵνα προλάβῃ τὴν ἐν Ρώμῃ καὶ Ἰταλίᾳ ἐπικρατήσιν τοῦ καινοῦ δόγματος,

προέβη εις δύο μέτρα : πρῶτον διέταξεν εις τὰς ἐν τῇ Δύσει Ἐκκλησίας ἵνα τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἀπαγγέλληται ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις Ἑλληνιστί, ὡς ἐγένετο ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις καὶ ὡς ἦν κανονικόν, δεύτερον δὲ διέταξεν ἵνα τὸ ἱερὸν σύμβολον γραφῆ ἐπὶ δύο πινάκων ἀργυρῶν (ἀσπίδων, ὡς λέγεται συνήθως) ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ (κατ' ἄλληλην παράδοσιν μόνον λατινιστὶ) καὶ τεθῆ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τοῦ Λατερανοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «*Haec Leo posuit ad cautelam et defensionem orthodoxae religionis*» (ἦτοι, ταῦτα ἔθηκεν ὁ Λέων πρὸς προφύλαξιν καὶ ὑπεράσπισιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως). Ἐτέρα παράδοσις τοὺς πίνακας ἀποδίδωσιν εἰς τὸν 31 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος Γ' (816) πάπαν γενόμενον (847) Λέοντα Δ'. Ἄλλ' ἢ ἐπίδρασις πάντων τούτων τῶν μέτρων ἐπὶ τὰ πνεύματα τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας καὶ Ρώμης Δυτικῶν ὑπῆρξε μικρά. Ἐνῶ δὲ ἀπὸ 3—4 αἰώνων τὸ δόγμα τῆς ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως ἐξετείνεται ἐν τῇ Δύσει καὶ ἐπησχόλει σοβαρῶς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, μὴ θέλουσαν μὲν νὰ κατεδικάσῃ αὐτὸ ὡς διδάγμα θεολογικόν, ἀλλὰ μὴ ἀνεχομένην τὴν εἰς τὸ σύμβολον προσθήκην αὐτοῦ, ἢ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, καίπερ μὴ διατελοῦσα καθ' ἑκάστην εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὴν Δύσιν, ὅμως ἀπ' αἰώνων μετείχε τῶν περὶ τῆς νέας διδασκαλίας συζητήσεων, αἵτινες καὶ ἐν Ἀνατολῇ, ὡς εἶδομεν, ἦσαν ἀρκούντως ἀρχαῖαι, ἀνερχόμεναι μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀθανασίου καὶ τοῦ Κυρίλλου, ἔδοσαν δ' ἀφορμὴν, ὡς εἶδομεν, εἰς τὸν κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετίαν τοῦ 8ου αἰῶνος ἀκμάσαντα μέγαν διδάσκαλον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν νὰ διατυπώσῃ σαφῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς μόνον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύσεως ὡς διδάγμα θεολογικόν. Καὶ ὅμως ἢ ἐν τῇ Δύσει διὰ τὰς μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Οἱ Φράγκοι διὰ τῆς συνόδου τοῦ Πεντιλῆ, ὡς εἴρηται, ἤξελον τὴν ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔγκρισιν τοῦ νέου δόγματος, ἀλλ' ὁ πατριάρχης Ἰαράσιος ἐνέδειξε μόνον εἰς τὴν «διὰ τοῦ υἱοῦ» διατύπωσιν τοῦ δόγματος ὡς διδασκαλίαν θεολογικῆς, οὐχὶ ὡς ἀρθροῦ πίστεως. Οἱ πάπαι ἐτιμῶντο ἐν Ἀνατολῇ καὶ μετὰ τὸν Λέοντα Γ' ὡς ὑπέρμαχοι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ πρὸς τὸν τοῦ Λέοντος Γ' διάδοχον πάπαν Πασχάλιον ὁ περίφημος ἡμέτερος θεολόγος Θεόδωρος Στουδίτης ἐπεμπεν ἀναφορὰς αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ τὴν προστασίαν τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ ζητήματι τῆς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεως, ἐνῶ συγχρόνως ὁ εἰκονομάχος πατριάρχης Θεόδοτος μετὰ τοῦ εἰκονομάχου βασιλέως Λέοντος Ε' ἐπεμπεν ὡσαύτως πρεσβείαν εἰς τὸν Πασχάλιον αἰτούμενοι καὶ αὐτοὶ τὴν τοῦ πάπα ὑποστήριξιν ἐν τῷ αὐτῷ ζητήματι. Μετ' ὀλίγον δὲ ὅτε ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος βίβη ἐξώσθη τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ Βάρδα καὶ ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Φωτίου, καὶ ἐντεθεὶν ἐπῆλθε σχίσμα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς

Κωνσταντινουπόλεως, ἀμφότερα τὰ μέρη, ὃ τε Ἰγνάτιος, μετὰ τῶν Ἰγνατιανῶν καὶ ὁ Φώτιος μετὰ τοῦ Βάρδα καὶ τοῦ βασιλέως Μεγαῆλ Γ' ἀπετάθησαν εἰς τὸν πάπαν ἵνα διὰ τῆς τούτου ἐπεμβάσεως ἐπικρατήσωσιν.

Ἀλλὰ τὸ γεγονός ἀκριβῶς τοῦτο παρήγαγεν ἐμμέσως τὴν ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ πάπα Νικολάου Α' προκύψασαν πρὸς τοῦτον ἔριν τοῦ Φωτίου καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐκπορεύσεως. Διότι ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Νικολάου Α' καθαιρεθεὶς Φώτιος συνεχάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον τῶν Ἀνατολικῶν (τῇ 867) ἵνα ἀνταποδώσῃ τὰ ἴσα τῷ πάπῳ, ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ, δι' ἧς ἐκάλει τοὺς πρωθιεράρχας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν σύνοδον, μετὰ πολλὰς ἄλλας ἐναντίον τῶν Δυτικῶν κατηγορίας κατηγορήσεν αὐτοὺς καὶ διότι «τὸ ἅγιον σύμβολον παρεγγράφτοις λόγοις κιβδηλεύειν ἐπεχείρησαν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσθαι καινολογήσαντες». Καὶ συνήλθε μὲν ἢ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου συγκληθεῖσα σύνοδος καὶ ἀνεθεμάτισε τὸν πάπαν, προσωπικῶς (οὐχὶ διὰ τὸ δογματικὸν ζήτημα), ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκπεσόντος τοῦ Φωτίου εἰρήνευσαν αἱ δύο Ἐκκλησίαι καὶ ὁ ἀποκατασταθεὶς εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ Ἰγνάτιος συμπράξει τοῦ πάπα ἐστερεώθη ἐν αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φώτιος ἐπανελθὼν εἰς τὸν θρόνον διὰ τῆς συμπράξεως τοῦ πάπα συνελθούσης ἐν Κωνσταντινουπόλει νέας συνόδου (τῆς τοῦ 870) οὐδένα ἐν τῇ συνόδῳ ἐποιήσατο λόγον περὶ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ καινοτομίας, καὶ ἐφάνη περιποιητικώτατος πρὸς τὸν τοῦ Νικολάου Α' διάδοχον Ἀδριανόν Β' (Ὁ Ἰγνάτιος δὲ δὲν εἶχε διστάσει πρότερον νὰ καλέσῃ τὸν πάπαν Νικόλαον Α' «καθολικώτατον ὑπὸ Χριστοῦ προχειρισθέντα ἰατρὸν τῶν τραυμάτων τῆς Ἐκκλησίας», ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Βασίλειος «ἐνθεὸν καὶ ἀποστολικὴν» τὴν τοῦ πάπα γνώμην) πολλῇ δὲ πλέον πρὸς τὸν τοῦ Ἀδριανοῦ Β' διάδοχον Ἰωάννην Η' «ἐμὸν Ἰωάννην» ὡς «πλέον τῶν ἄλλων πρὸς τὰ ἡμέτερα ἐξηκειωμένον, τὸν νοῦν μὲν ἀνδρεῖον, ἀνδρεῖον δὲ τὴν εὐσέδειαν» καλῶν αὐτόν. Φέρεται δὲ καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸν Φώτιον καταδικάζουσα διαρρηθῆναι πᾶσαν εἰς τὸ σύμβολον προσθήκην. (Ἐκολουθεῖ)

II. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Α'.

Τὸ πρῶτον μέρος ἐξ 8 σελίδων τῆς παρούσης μελέτης τοῦ κ. Ή. Δραγούμη, ἐν ᾧ ἠρευνᾶτο ἡ σχέσης τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῶν τυτικῶν δυνάμεων ἀφ' ἡρέθη ὀλόκληρον ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορίας.

Β'.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ προβλήματος τῆς σήμερον πολλά θὰ εἶχε νὰ εἰπῇ κανεὶς, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι συμφέρει, πρὸ τῆς λύσεως τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων, νὰ ἐκφέρω, περὶ τοῦ ἔργου τῆς ἑλληνικῆς ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ ἀντιπροσωπείας, κρίσεις δυναμένας νὰ παραελάψουν τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἄν καὶ δὲν γνωρίζω ἐν τῷ συνόλῳ των τὰς ἐνεργείας τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης, εἰμπορῶ νὰ κρίνω ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν ὑπόμνημα τοῦ κ. Βενιζέλου πρὸς αὐτὴν ὅτι δὲν ἐτέθη τὸ ὅλον Ἑλληνικὸν ζήτημα ὅπως ἔπρεπε καὶ ὅπως ἤξιζε νὰ τεθῇ εἰς περίστασιν ἕως ἐξαιρετικὴν ὡς ἡ σημερινή, διότι ἀνεκινήθησαν ἔλα τὰ ζητήματα τοῦ κόσμου εἰς περίστασιν σπανίαν καὶ μὴ δυναμένην νὰ ἐμφανίζεται συγχὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν.

Θὰ ἔπρεπε, κατ' ἐμέ, νὰ τεθῇ, ὄχι κατατετμημένον εἰς μερικάς διενδικήσεις ἐδαφῶν τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ἐνώπιον τῶν πρυτανευόντων εἰς τὴν εἰρήνευσιν τοῦ κόσμου μεγάλων τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς σύνολον ἄξιον νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν των, πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς.

Καὶ πρῶτον θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν ποία ἡ κοίτις καὶ ποία ἡ ἱστορικὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ κληρονομία.

Καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ γεωγραφία διδάσκουν ἀπὸ τριάκοντα αἰώνων ποία εἶνε ἡ κοίτις, καὶ ποία ἡ κληρονομία τῶν Ἑλλήνων, καὶ δεῖκνυσιν συγχρόνως τὴν ἐπὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ἀσκηθεῖσαν ἐκπολιτιστικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔθνους μας.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐγκατεστημένον ἐπὶ τοῦ μεγάλου σταυροῦ τοῦ ποῦ ἐνώνει τὴν Ἀσίαν, τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικὴν, ὄχι μόνον ἐπέδειξε, δι' ὅλης τῆς μακροαιωνοῦς ἱστορίας του, ἀσβεστον ἔρωτα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἐνωρὶς ἔλαβε συνειδήσιν τῆς ἐθνικῆς του ἐνότητος, ὅτι δὲ ἔχει ἱκανότητα πρὸς πολιτικὴν αὐτοδιοργάνωσιν καὶ αὐτοπροσδιορισμόν. Τὴν ἐθνικὴν του ὀργάνωσιν κατῴθησε νὰ διαφυλάξῃ ὄχι μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πολιτικῆς του ἀκμῆς ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.

Διὰ νὰ ἐννοηθῇ ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον παίζει τὸ ἔθνος αὐτὸ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀνάγκη νὰ ἐξαρθοῦν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά : ὅτι μετὰ θαυμαστῆς εὐκολίας προσαρμόζεται τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸς τὰς δυσμενεστάτας καὶ σκληροτάτας συνθήκας τοῦ βίου, ὅτι δεῖκνυει ζωτικότητα ὑπερνικῶσαν καὶ τὰς μᾶλλον ἀντιξοοὺς τύχας καὶ ὅτι ἔχει ῥοπήν ἰδιαιτέραν πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἀπομακρυσμένας κερδοφόρους ἐπιχειρήσεις. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀποικιστικὴ του ἱκανότης καὶ τὸ κοινοτικὸν του αὐτοδιοίκητον καθεστῶς ὡς καὶ ἡ ἔμφυτος κλίσις του πρὸς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Λέγω ταῦτα διὰ νὰ ἐννοηθῇ καλῶς ὅτι ὅταν ὁμιλεῖ κανεὶς περὶ ἑλλήνων χωρῶν δὲν πρέπει νὰ ὑπονοῆται μόνη ἡ σημερινή.

Ἑλλάς μὲ τὰς νήσους τῆς καὶ τὰς βορείους ἐπαρχίας τὰς ἀνακτηθείσας κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους, ἀλλ' ἔλαι αἱ χῶραι ὅσαι, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἠκισθησαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ὀργανωμένους εἰς διακεκριμένον ἔθνος καὶ διετήρησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὴν ἑλληνικὴν τῶν ὑπόστασιν.

Ὡς ἀρχικὴ κοιτίς τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἡ Ἰωνία, αἱ Νῆσοι, ἡ Θράκη ἢ Μακεδονία καὶ ἡ κυρίως Ἑλλάς μὲ τὴν Ἡπειρον.

Ἀλλὰ τὸ ἀποικιστικὸν ἔμφυτον εἶχεν ὀδηγήσει τοὺς Ἑλληνας πρὸς ἔλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὐξείνου ὅπου ἐξηπλώθησαν εἰς ἀνθούσας ἀποικίας. Ἡ ἀκτινοβολία αὐτῆ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὰ πέριξ δὲν ἔσχε παντοῦ τὴν αὐτὴν συνεκτικότητά οὔτε τὴν αὐτὴν ἀφομοιωτικὴν δύναμιν. Ἀλλ' αἱ γειτονικώτεραι πρὸς τὴν ἀρχικὴν κοιτίδα τῶν Ἑλλήνων χῶραι ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἐμποτισθοῦν αὐτοῦ καὶ σχεδὸν νὰ ἀφομοιωθοῦν. Αἱ χῶραι αὗται ἀποτελοῦν σήμερον σημαντικὸν τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς κληρονομίας καὶ περιλαμβάνονται εἰς τὸν ἄξονα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς ἐξελληνισθεῖσαι χάρις εἰς τὴν ἀποικιακὴν ταύτην δραστηριότητα, εἰς τὴν ὅπου προσετέθησαν κατόπιν, ὡς ἀφομοιωτικαὶ δυνάμεις συμπληρωματικῶς, ἡ πολιτικὴ κυριαρχία Ἀθηνῶν, Σπάρτης, Μακεδονίας καὶ Βυζαντίου, ὡς καὶ ἡ ἐπικράτησις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀνατολῇ.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκτείνεται αὐτῶ σήμερον, εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην μέχρι τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς βορείας Θράκης, εἰς δὲ τὴν Ἀσίαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Συρίας. ἔχει προσέτι συμπαγεῖς πληθυσμοὺς εἰς τὴν νότιον Ρωσίαν καὶ τὸν Καύκασον.

Εἰς τὰς χῶρας ταύτας οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι ἀποικιοὶ οὔτε ξένοι παρεπίδημοι, ὅπως πρέπει νὰ θεωρηθοῦν οἱ εἰς τὰς παρὰ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀφρικῆς ἢ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐὐναντίον εἶναι ἰθαγενεῖς, αὐτόχθονες, γηγενεῖς ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Εἰς τὰς χῶρας ταύτας οἱ Ἕλληνες κατέχουν τὴν γῆν κατὰ μέγα μέρος, καὶ δὲν εἶναι μόνον ἔμποροι καὶ ναυτικοί, ἀλλ' ἀκόμη καὶ γεωργοί, καὶ ποιμένες, καὶ ἀλιεῖς καὶ βιοτέχναι. Κατέχουν ἐπίσης σχεδὸν τὸ μονοπώλιον τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων, ἐστόλισαν δὲ τὰς χῶρας αὐτὰς μὲ παντὸς εἴδους ἐκπολιτιστικὰ ἰδρύματα.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἐκεῖ, μαζὶ μὲ τινὰς Ἰσραηλίτας καὶ Ἀρμενίους, οἱ ἀναγκαστικοὶ ἐνδιάμεσοι μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν παραγωγῶν καὶ τῶν καταναλωτῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῶν ξένων ἀγοραστῶν ἢ εἰσαγωγῶν ἀφ' ἑτέρου. Τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον καὶ ἡ ἀκτοπλοῖα τῆς Ἀνατολῆς διεξάγεται διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἢ ὀθωμανικῆς ναυτιλίας, ἢ δὲ ὀθωμανικῆς ναυτιλίας εὐρίσκειται σχεδὸν ἐποικλειστικῶς εἰς χεῖρας Ἑλλήνων ναυτικῶν. Τέλος οἱ Ἕλληνες πάσης χῶρας διαθέτουν κεφάλαια σημαντικὰ τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦν μὲ σύνεσιν καὶ ἰκανότητα καθ' ἑλπίδα τὴν Ἀνατολήν.

Αἱ χῶραι ποῦ κατοικοῦν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ αἰώνων δὲν εἶναι βέβαια αἱ πλέον εὐνοηθεῖσαι ἀπὸ τὴν φύσιν οὔτε αἱ πλέον πρόσφοροι εἰς τὴν

καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν, ἀλλὰ οἱ ἐργασίας νοήμονος καὶ ἐπιμόνου οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ τὰς καταστήσουν ἄρκετὰ προσδοφόρους καὶ νὰ ἀναπτύξουν εἰς αὐτὰς ἄλλου εἴδους καλλιέργειας καὶ τὰς σχετικὰς βιομηχανίας διότι ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ εἶναι ἰκανὴ διὰ πᾶν ἔργον.

Ἡ Ἰωνία, ἡ Καππαδοκία μὲ τὸν Πόντον, ἡ Θράκη, ἡ Μακεδονία, ἡ Ἡπειρος, αἱ Νῆσοι καὶ ἡ κυρίως Ἑλλάς, ἀπετέλεσαν οὕτω βαθμηδὸν συμπαγὴ μάζαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθραύοντο διαδοχικῶς αἱ ἐπιδρομαὶ καὶ αἱ εἰσβολαὶ τῶν ξένων λαῶν τῶν προερχομένων εἴτε ἐξ Ἀνατολῶν εἴτε ἐκ Δυσμῶν. Ὅχι ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἔσχε πάντοτε τὴν ἀναγκαίαν πολιτικὴν συνοχὴν ὥστε νὰ ἀνταπεξέλθῃ διὰ τῶν ὅπλων κατὰ τῶν ποικίλων τούτων ἐξωτερικῶν πιέσεων, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ, ἀπὸ χρόνων ἄρκετὰ παλαιῶν, ἔθνος ὀργανωμένον, ἔχον τελείαν συνείδησιν τῆς ἐνότητός του καὶ τοῦ προορισμοῦ του. Τοῦτο δὲ τὸ ἐδόθησε νὰ νικήσῃ διὰ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως ἔλα τὰ διαδοχικὰ κτυπήματα τὰ ὅποια ἠναγκάζετο νὰ ὑφίσταται. Καθ' ὀρισμένους στιγμὰς ἠνοήχθησαν ρήγματα εἰς τὰ σύνορά του καὶ συνέδησαν ὑποχωρήσεις τινὲς πληθυσμῶν, ἀλλ' ἡ ζωτικότης τῆς φυλῆς κατώρθωσε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ θριαμβεύσῃ κατὰ τῶν εἰσβολῶν, τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν περιπετειῶν. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς οὐδέποτε ἔχασε τὸν ἐθνισμὸν του οὐδὲ τὴν πίστιν του εἰς τὸ μέλλον του. Ἡ ἑλληνικὴ μάζα ἀντέσχε καὶ ἐξηκολούθησε διὰ τῶν διακλαδώσεών της νὰ ἀκτινοβολῇ ὀλέγυρα καὶ νὰ διαπερᾷ διὰ βραδείας εἰρηρικῆς διεισδύσεως τὴν συμπαγὴ μάζαν τῶν ἀντιπάλων του.

Ἡ ὀθωμανικὴ εἰσβολὴ π.χ. ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ μὴ κατοικεῖται πλέον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρασίας ἀπολειπτικῶς ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ ἐξελληνισμένους πληθυσμούς. Οἱ ἰθαγενεῖς Ἕλληνες τῆς χῶρας ταύτης δὲν ἐμφανίζονται παντοῦ ἀνευ ἀναμιξεως ποικίλου βαθμοῦ μὲ ἄλλους λαοὺς, οὐδὲ μὲ τὴν αὐτὴν πυκνότητα. Οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς βορείας Θράκης (τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνατολικῆ Ρωμυλίας) περιβάλλονται τῶρα ἀπὸ Βουλγάρους. Ἀλλ' οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ καὶ τῶν δύο ταύτων χωρῶν, ἰθαγενεῖς ἐκεῖ ὅπως καὶ εἰς τὰς κυριώτερον ἑλληνικὰς χῶρας, καὶ ὀργανωμένοι εἰς κοινότητας ἐξαρτωμένους ἀπὸ ἕνα πνευματικὸν καὶ συνάμα ἐθνικὸν κέντρον, εὐρίσκονται ἄρκετὰ πυλῶριθμοι ὅπως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Εἰς τὴν κεντρικὴν Μικρασίαν ὅπως εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, εἰς τὴν νότιον Ρωσίαν ὅπως εἰς τὸν Καύκασον, τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον συμπληροῦναι τὰ ἄλλα ἐθνικὰ στοιχεῖα καὶ καθίσταται χρήσιμον εἰς τὰ ἀνατολικά ἔθνη ἕσον καὶ εἰς ἑαυτό.

Ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν χωρὶς νὰ γίνῃ αἰσθητὴ ἡ ἑλλειψὶς ἐνὸς παράγοντος ἀπαραιτήτου διὰ τὴν ζωὴν τῶν Ἀνατολιτῶν ἐν γένει, παράγοντος ὅστις διεισδύει παντοῦ, ἐμφυσᾷ πνεῦμα κινήσεως πρὸς τὴν πρόοδον. Διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς ἕνα μόνον παράδειγμα, ὑπῆρξε πάντοτε ἔργον τοῦ Ἑλληνισμοῦ νὰ ζωογονῇ τὰς ἀδρανεῖς δυνάμεις τῆς Μικρασίας.

Ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα εἶναι εὐρυτέρα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπερβαίνει τὰ καθαρῶς ἐθνικὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τοιαύτο τὸ πλαίσιον ἐντὸς τοῦ ὁποῦ διαίγει τὸν βίον, κινεῖται καὶ διατηρεῖ τὸν χαρακτήρα του τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν. Τοιαύτη ἡ βᾶσις ἢ φυσικὴ ἐπὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας τίθεται κατ' ἐσωτάτην ἀναγκαιότητα τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ἐν τῇ συνόλῳ του.

Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὸ Συνέδριον τῆς εἰρήνης, διὰ νὰ στηριχθοῦν ἐπ' αὐτῶν ἔπειτα ὡς ἐπὶ σταθεροῦ γνώμονος κατ' ἀναγκαστικὴν συνέπειαν αἱ λεπτομέρειαι τῶν ἑλληνικῶν διεκδικήσεων. Διότι κατὰ τὴν περιστάσιν ταύτην δὲν ἐπρόκειτο ἰσχυρῶς περὶ προσαρτήσεων λωπιδῶν γῆς ἢ πόλεων μεγαλωνύμων εἰς τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον, ἐπρόκειτο περὶ θέσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, διὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ἐν Ἀνατολῇ ὅροι ζωῆς ὅχι μόνον βιώσιμοι ἀλλὰ καὶ ἐπιτρέποντες ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους.

Ἡ Διάσκεψις τῆς εἰρήνης ὡς γνώμονα τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀποφάσεών της εἶχε παραδεχθῆ τὸς ὅρους τοῦ Οὐίλσονος περὶ αὐτοκαθορισμοῦ τῶν ἔθνων.

Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Τουρκίας, στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ δόγματος τούτου ἀκριβῶς, ἐδικαιοῦντο νὰ ἀγωνισθῶν καὶ νὰ ἐμφανίσουν εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν ὁλοκλήρῳ τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ὡς σύνολον ἀδιαίρετον. Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ὅρων τοῦ Οὐίλσονος ἡ Δανία, ἡ οὐδετέρα, ἀπέκτησε τὸ Σλέσβιγκ, ἡ οὐδετέρα Νορβηγία τὸ Σπίτσμπεργκ, καὶ τὰ ἐχθρικὰ κράτη τῆς Αὐστρίας ἀποκατεστάθησαν ἐθνικῶς.

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ δόγματος τούτου, ἡ Ἑλλάς εἶχε νὰ προβάλλῃ ὡς ἐπιχειρήματα διὰ τὰς διεκδικήσεις της ὅχι μόνον, ὡς ἐπρόβαλεν ὁ κ. Βενιζέλος, τὴν συμμετοχὴν της εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ τὴν καθ' ἑλὸν τὸ διάστημα τῆς οὐδετερότητος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1914 ἕως τὰ μέσα τοῦ 1917 ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τοῦ συνασπισμοῦ τῆς Συνεγνωσέως. Τὸ πάθος ὅμως δὲν ἀφῆκε αὐτὸν νηφάλιον πρὸ τοῦ μεγάλου προβλήματος, ἐσκοτίσε τὴν διάνοιάν του καὶ τὸν κατέστησε κατώτερον τῶν περιστάσεων. Τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἑλλάδος τὴν εἶχε κατασκευασθῆ εἰς τοὺς ξένους, τὴν εἶχε παραστήσει ὡς ἐπιζημιᾶν εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεγνωσέως, μολονότι καὶ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τὴν εἶχεν ἀκολουθήσει.

Ὁ δὲ Ἑλληνισμὸς τῆς Τουρκίας, ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὰ μεγάλα λόγια καὶ τὴν ἀπέραντον αἰσιοδοξίαν τοῦ βενιζελικοῦ κόμματος, δὲν ἐκινήθη σύσσωμος πρὸς διεκδικήσιν τῆς ὁποιασδήποτε ἀποκαταστασεῶς του. Ἐστῆριξε τὰς ἐλπίδας του καὶ μόνον εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως, ἐνῶ γίνεται πολὺς λόγος εἰς ὅλον τὸν κόσμον περὶ Ἀρμενίων, Σύρων, Ἀράβων, Γεωργιανῶν κτλ, περὶ τοῦ ὅγκου τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἑλλήνων παρεπιπτόντως μόνον γίνεται λόγος καὶ μόνον ἐν σχέσει μετὰ τὰς κομματιασμένας διεκδικήσεις τῆς Ἑλλάδος. Ζήτημα μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ἐτέθη, ἐτέθη μόνον ζήτημα Σμύρνης καὶ περιχώρων. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ξένοι ὁμιλοῦν μὲν περὶ Σμύρνης καὶ περιχώρων, ἀλλ' οὐδέποτε περὶ μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, μολονότι ἀποτελεῖ οὗτος ὁργανωμένον ἔθνος μετὰ κέντρον πνευματικὸν καὶ πολιτικόν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ αὐτοτελής ἀλλὰ παράλληλος πρὸς τὴν

ἐνεργείαν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐνεργεῖα καὶ τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, θὰ εἶχε καὶ τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἀποτελεσμα ὅτι θὰ ἐνεφάνιζε εἰς ὅλον τὸν τὸ μεγαλεῖον τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀπεδείκνυε ὅτι αἱ διεκδικήσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ ἰκανοποιήσουν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὡς σύνολον, καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἀποτελοῦν μέρος προγράμματος ἱμπεριαλιστικοῦ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ τοῦναντίον προγράμματος θετικοῦ καὶ πραγματολογικοῦ ἐνὸς ὁλοκλήρου ἔθνους.

Ποίας λύσεως διὰ τὸ ἑθνικὸν ζήτημα νομίζω ὅτι ἐνεδεικνύετο νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὴν Συνδιάσκεψιν, καὶ ὡς κράτος καὶ ὡς ἔθνος, ἀναφέρω εἰς τὸ ὑπόμνημά μου τῆς 114 Αὐγούστου 1919. Ἀργότερα ἴσως δημοσιευθῆ τοῦτο. Βενικῶς ὅμως εἰμφορῶ νὰ εἶπω ὅτι ἔπρεπε, ἀφ' ἑτέρου ἐτίθετο συνολικῶς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα νὰ χωρισθοῦν αἱ διεκδικήσεις μας εἰς δύο κεφάλαια: 1.) Εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ 2.) Εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν κατ' ἀνάγκην ἀναπότρεπτον μελλουσῶν νὰ μείνουν ἀκόμη ἔξω τῆς νέας διαρρυθμίσεως τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος ἑλληνικῶν χωρῶν ἢ πληθυσμῶν.

Δὲν ἦτο δὲ ἀπαραίτητον νὰ συμπέτουν καθ' ὅλα αἱ διεκδικήσεις τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὰς τοῦ ὁργανωμένου ἐν Ἀνατολῇ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρατηρῶ μόνον τὸ ἐξῆς, ὅτι ἐὰν δὲν ἀπεδεικνύετο δυνατόν νὰ συμπεριληφθῆ ἡ Πόλις τῶν ὀνείρων μας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις ἔπρεπε πάντως νὰ διεκδικηθῆ ὁλοκλήρως ὡς προσαρτητέα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπῆρχεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων δύο λύσεων—ἥτοι τῆς παραμονῆς τῆς πόλεως ταύτης μετὰ Στενὰ εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος μεταρρυθμιζόμενον, ἢ τῆς διεθνοποιήσεως αὐτῆς μαζί μετὰ Στενὰ—καὶ τρίτη δυνατὴ λύσις, δηλαδὴ ὁ σχηματισμὸς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς κρατοῦς ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου, διεθνῶς οὐδετέρου, περιλαμβάοντος τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ Στενὰ, κράτους, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τοῦ πλεονάζοντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ θὰ ἦτο πράγματι ἑλληνικόν, καὶ θὰ ἐξελλίσσετο σὺν τῇ χρόνῳ εἰς ἑλληνικώτατον.

Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἄλλα κράτη τοῦ Αἴμου ἀποκαθίστανται διὰ τῆς εἰρήνης ἐντὸς τῶν ἐθνολογικῶν των ὁρίων, καὶ ὅτι ἡ Σερβία καὶ ἡ Ρουμανία ὑπερδιπλασιάζονται, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὠθήσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ὑπόδουλον ἔθνος εἰς διεκδικήσιν παντὸς ὅτι ἑλληνικὸν καὶ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς διαχειρισθέντας τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ὡς πρόσθετον ἐπιχειρήμα κατὰ τῶν ἐν τῇ Συνδιασχέφει ἐπιδιωκόντων νὰ δώσουν συμπτωματικὰς καὶ γόθους λύσεις εἰς αὐτό.

Οὕτω δὲν ἐννοεῖται πῶς προάγονται τὰ συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκ τῆς χορηγήσεως ἐντολῶν εὐρωπαϊκῶν ἢ παροχῆς ζωνῶν ἐπιτροπῆς εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα δυτικὴν Δύναμιν ἐπὶ τμημάτων τῆς Μικρασίας (ὅπως εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τῆς περιφέρειας Ἀτταλείας, Ἰκονίου καὶ Αἰδινίου, ἢ ἐπὶ τῆς Ποντοηρακλείας) οὐδὲ θὰ ἠδύνατο νὰ προβληθοῦν τρόπον παράλογοι ἀξιώσεις καὶ νὰ παρουσιασθοῦν τοιαῦτα νόθοι

λύσεις ἐὰν τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ἐτίθετο ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ συνόλῳ του, ὡς Ἐνιαῖον καὶ ἀδιαίρετον ὅλον.

Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι, ἂν ἡ Τουρκία, περιοριζομένη π. χ. εἰς στενότερα ὄρια καὶ μεταρρυθμιζομένη εἰς τουργοελληνικὸν κράτος, εἴχεν ἀνάγκην ἐποπτείας τινὸς πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς πλήρους μεταμορφώσεώς της, δὲν θὰ ἦτο ἴσως δεκτὴ ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἢ ἀσκησις τῆς προσωρινῆς ταύτης ἐποπτείας ὑπὸ μίᾳ Δυνάμει φιλελευθέρων ἀρχῶν ὡς ἡ Ἀγγλία.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐὰν μείνουν ἔξω τῶν ὀρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλεῦς καὶ τῆς μεταρρυθμιζομένης Ἀνατολῆς, ἑλληνικαὶ κοινότητες, τὸ αὐτόνομον καθεστῶς αὐτῶν πρέπει νὰ μείνῃ σεβαστὸν ἀπὸ τὰ κράτη εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάγονται, ὡς καὶ ἡ ἐξάρτησις αὐτῶν ἀπὸ τὸ ἔθνικόν καὶ πνευματικόν των κέντρον.

Δὲν ἐκτείνονται περισσότερο ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων, διότι δὲν εἶνε τῶρα καιρὸς. Τοῦτο μόνον ἐξάγω ὡς συμπέρασμα τῆς ὡς ἄνω ἐξετάσεως τοῦ ἔθνικοῦ ζητήματος, ὅτι ἡ διαχείρισίς του ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς σφαλέρᾳ, θὰ παραμένῃ δὲ ἄλυτον περίπλοκον πρόβλημα τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης μετὰ τὴν Τουρκίαν ἀπαιτοῦν ἴσως καὶ νέους πολέμους καὶ νέας μεγίστας θυσίας εἰς ἀνδράς καὶ εἰς χρῆμα.

(ἔπεται συνέχεια).

ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΑΙ ΛΑΪΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ

ΤΑ ΕΝ ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΘΕΝΤΑ ΚΑΙ Η ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Σπουδαιότατον παράγοντα τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς δράσεως ἀποτελοῦσιν αἱ βιβλιοθήκαι, ἐξυπηρετοῦσαι διπλοῦν πρόγραμμα, τὸ μὲν τὴν περισυλλογὴν καὶ διατήρησιν τῆς ἐντύπου παραγωγῆς, τὸ δὲ τὴν κατάρτισιν συλλογῆς ἐκλεκτῶν βιβλίων ἐξυπηρετοῦσης ὠρισμένης πνευματικῆς ἢ παιδαγωγικῆς ἀνάγκης. Ἀναλόγως δὲ τοῦ μέτρου καθ' ὃ αἱ βιβλιοθήκαι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν ἓνα ἢ πρὸς τὸν ἕτερον τῶν προεκτεθέντων δύο σκοπῶν, δύναται νομιζομεν νὰ διακριθῶσιν εἰς α'.) « Ἐθνικὰς Βιβλιοθήκας », σκοποῦσας τὴν περισυλλογὴν καὶ διάσωσιν δλοκλήρου τῆς ἐντύπου παραγωγῆς ἐκάστου ἔθνους, τὴν ἀποθησαύρισιν τῶν τυπογραφικῶν κειμηλίων, καὶ τὴν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν φροντίδα ταύτην κατάρτισιν τῆς Ἐθνικῆς « Βιβλιογραφίας » δηλαδὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἐν ἐκάστῳ κράτει δημοσιευομένων, β'.) τὰς « Ἐπιστημονικὰς Βιβλιοθήκας », (1) αἱ ὁποῖαι οὖσαι συνήθως συνδεδεμέναι μετ' ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἀποδλέπουσιν εἰς τὴν κατάρτισιν συλλογῆς βιβλίων ἐξυπηρετοῦσης ὠρισμένον ἐπιστημονικὸν κύκλον καὶ σκοποῦσας ἰδίᾳ τὴν ὑποβοηθῆσιν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, τοιαῦται δὲ εἶνε αἱ Πανεπιστημικαὶ βιβλιοθήκαι, αἱ τῶν Ἀκαδημειῶν, Ἰνστιτούτων, Φροντιστηρίων, Ἐργαστηρίων, τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων κ. τ. λ. καὶ τέλος γ', τὰς « Λαϊκὰς Βιβλιοθήκας », περὶ ὧν κατωτέρω. Αἱ βιβλιοθήκαι ἐν γένει τείνουσιν νὰ λάβωσι μίαν ἐκ τῶν τριῶν τούτων μορφῶν, ἀλλὰ ἐν τῇ πραγματικότητι, συχνότατα, αἱ μορφαὶ εὗρηται συγκεχυμένα, καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους πρακτικούς, ὑπαγορευόντας τὴν ἐν ἐνὶ ἰδρύματι σύμπτυξιν τῶν δύο ἢ καὶ τῶν τριῶν μορφῶν, ἰδίᾳ δὲ ἕνεκα ἱστορικῶν λόγων, σχετιζομένων πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἰδρύσεως τῆς συλλογῆς. Ὡστε ἡ προεκτεθεῖσα τριπλῆ διάκρισις ἔχει μᾶλλον μεθοδολογικὴν ἀξίαν διευκολύνουσα τὴν μελέτην τῶν ὑπαρχόντων ἰδρυμάτων καὶ τὴν κατανόησιν τῆς λειτουργίας αὐτῶν, βοηθοῦσα δὲ εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεων προκειμένου περὶ τῆς ἰδρύσεως νέας βιβλιοθήκης. Καὶ περὶ μὲν τῶν Ἐθνικῶν βιβλιοθηκῶν ἢ

(1) Τοῦτο πράττει ἡ Bibliothèque Nationale τῶν Παρισίων δημοσιεύουσα τὸ Bulletin mensuel des récentes publications françaises, αἱ δὲ Congress Library τῆς Οὐάσιγκτωνος καὶ ἡ ἐν Βερολίῳ κτῆν Βασιλικὴ Βιβλιοθήκη προέδρασαν ἐπιπλεονεκτήριον ἐκτυπῶσαι τὰ δελτία τοῦ καταλόγου των εἰς πλείονα ἀντίτυπα, τὰ ἑποῖτα πωλῶσι, καὶ οὕτω ἀπαλλάσσουσαι τὰς ἄλλας βιβλιοθήκας καὶ τοὺς βιβλιογράφους τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ κόπου νὰ καταγράψωσι ἐκ νέου τοὺς αὐτοὺς τίτλους.

μᾶλλον περὶ τῆς ἡμετέρας Ἑθνικῆς, καὶ τῶν Ἐπιστημονικῶν Βιβλιοθηκῶν, ἐπιφυλασσόμεθα νὰ πραγματευθῶμεν ἄλλοτε, ἐκθέτοντες τὰς γενικὰς ἀρχὰς συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας δύνανται αὐταὶ νὰ ὀργανωθῶσι καὶ παρ' ἡμῖν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τῆς «Ἑθνικῆς» μας Βιβλιογραφίας, ἰδρυομένης τῆς σχετικῆς παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Διευθύνσεως, πρὸς τὸ παρὸν δὲ θέλομεν διὰ βραχείων πραγματευθῆναι τὰ ἀφορῶντα τὰς Λαϊκὰς Βιβλιοθήκας ἐν γένει καὶ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ρωσίᾳ ἐπ' ἐσχάτων ἐν σχέσει πρὸς αὐτὰς νομοθετικὴν κίνησιν.

Εἶνε ἀπαραίτητον νὰ μελετηθῶσι καὶ παρ' ἡμῖν αἱ Λαϊκαὶ Βιβλιοθήκαι, (2) διότι αὐταὶ ἀποτελοῦσιν κατὰ τὴν πανθομολογουμένην γνώμην πάντων, ἀναπόσπαστον μέρος, παντὸς ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος, καὶ δὴ σπουδαιότατον μέρος τούτου. Κατὰ τὸν μέγαν βιβλιογράφον καὶ βιβλιοθηκᾶριον Melvil Dewey Σχολεῖον, Ἑκκλησία, καὶ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη ἀποτελοῦσι τὰς τρεῖς βάσεις τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως οὕσαι ἐξ ἴσου σημαντικαὶ (Library Journal 1886 σ. 165). Αἱ

(2) Διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσωσι λεπτομερέστερον τὰ τῶν Λαϊκῶν Βιβλιοθηκῶν ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σχετικὰ συγγράμματα: Greenwood Th. Public Libraries a history of the movement and a manual for the organization... 3η ἐκδ. Lond. 8ον σ. XX+586, 1η ἐκδ. αὐτόθι 1891, ἔργον κλασσικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος, Greve H. E. Das Problem der Buecher und Lesehallen, μετὰφρ. ἐκ τοῦ ἁλλανδ. Lg 1908 σ. XVI+126+40 εἰκόνας, 8ον, ἐπίσης πρώτης τάξεως συγγραμμα ἔχον ἐν τέλει καὶ πολυτέλειαν βιβλιογραφίαν ἄλλων τῶν προσεκδολλέντων ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἐκ τοῦ συγγράμματος δὲ τούτου παραλαμβάνονται τὰ πλεῖστα τῶν περὶ λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν ἐν γένει παρ' ἡμῶν ἐκπιθέμενα, τοῦτο δὲ μεταφρασόμενον θὰ ἐχρησίμευε ὡς βᾶσις τῆς παρ' ἡμῖν κινήσεως. Ἐν δὲ τῶν νεωτέρων συγγραμμάτων ἀναφέρομεν κατ' ἐκλογὴν τὰ ἑξῆς: Fabietti E.H. Manuale per le Biblioteche popolari Milano 1908 16ον σ. 112+76, Morel Eug. La Librairie publique Paris 1910 16ον σ. IV+322, ὅπου ἐπαναλαμβάνονται κατὰ μέγα μέρος ὅσα ὁ συγγραφεὴς ἐν τῷ διτόμῳ αὐτοῦ περὶ βιβλιοθηκῶν ἔργῳ ἐκθέτει, Colson, Oscar, Instructions sommaires pour l'organisation et la reorganisation des Bibliothèques populaires Liège 1911 σ. 47 8ον. Buhl Wilhelm, Die laendliche Volks bibl ἐκδόσις, Berlin 1913 σ. 382 8ον Green, Sam. Swett, The public Library movement in the United States 1853—1899 Lond. 1913 σ. 388 8ον O. Hen B. Bibliotheks technischer Ratgeber fuer Volks bib)ken, Lesehallen, Lg, 1913 σ. 132+εικ. 8ον περιέχει καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν τῆς κατὰ τὰ ἔτη 1910—1912 ἐπὶ τοῦ θέματος δημοσιευθέντων, Public Libraries. σ. 123 8ον Lond. 1918 ὅπου ἐδημοσιεύθησαν τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου τῆς ἐνώσεως τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Μεγ. Βρεταννίας. Τὴν δὲ νεωτάτην κίνησιν καὶ βιβλιογραφίαν δύνανται τις νὰ συναγείη εἰς τὰ εἰδικὰ περιοδικὰ ὡς τὸ Zentralblatt fuer Volksbildungs wesen (ἀπὸ τοῦ 1900), τὸ Bulletin des Bibliothèques populaire, καὶ τὰ ἄλλα περιοδικὰ τὰ ἀσχολούμενα περὶ τὰς βιβλιοθήκας.

Λαϊκὰ Βιβλιοθήκαι εἶνε συλλογὴ βιβλίων προσιτὴ εἰς πάντας, ὅπου πᾶς τις δύνανται προχείρως καὶ εὐκόλως νὰ εὑρῇ ὅ,τι χρειάζεται, εἴτε διὰ τὴν μόρφωσιν του, εἴτε διὰ τὰς ἐπαγγελματικὰς του ἀνάγκας, εἴτε καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν του ψυχαγωγίαν, Λαϊκαὶ βιβλιοθήκαι πρέπει νὰ ἰδρῦνται πανταχοῦ εἰς κάθε κέντρον, ἐὰν εἶνε δυνατὸν εἰς κάθε χωρίον. Ἡ συλλογὴ τῶν βιβλίων τῆς Λ. Β. πρέπει νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ κοινοῦ, καὶ νὰ τηρεῖται ἐνήμερος τούτων. Εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς συλλογῆς πρέπει νὰ ζητεῖται καὶ ἡ συμβουλὴ τῶν διδασκάλων ἐκάστης περιοχῆς. Ἡ χρῆσις τῆς βιβλιοθήκης πρέπει νὰ εἶνε εὐχερῆς, τὸ προσωπικὸν νὰ παρέχῃ πᾶσαν εὐκαλίαν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας, ὁ δανεισμὸς νὰ εἶνε εὐκόλος. Ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν βιβλίων δὲν πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει οὐδεμίαν πολιτικὴν, ἢ ὀρησκευτικὴν μερίδα, ἀλλὰ νὰ περιλαμβάνονται τὰ ἄριστα ἐκάστης κατευθύνσεως. Αἱ Λαϊκαὶ Βιβλιοθήκαι πρέπει νὰ πλουτίζονται κατ' ἐκλογὴν, περιέχουσαι πάντοτε συγγράμματα ἐνδιαφέροντα, ἐπίκαιρα καὶ ἐπαγωγὰ, καὶ νὰ μὴ συμβάλῃ ἐκεῖνο ὅπερ παρατηρεῖτο εἰς τὰς παλαιότερας λαϊκὰς βιβλιοθήκας, ὅπου συνεσωρεύοντο παλαιὰ καὶ ἀχρηστὰ βιβλία, ἔλα τὰ περιττὰ τῶν διαφόρων ἰδιωτικῶν συλλογῶν, καθιστῶντα τὰς βιβλιοθήκας ἀχρηστοὺς καὶ ἀνιάρκας καὶ τρέποντα τοὺς ἀναγνώστας εἰς φυγὴν ἀντὶ νὰ τοὺς προσελκύουν. Αἱ Λαϊκαὶ Βιβλιοθήκαι ὅπως σήμερον διαμορφώνονται ἐν Μεγ. Βρεταννίᾳ, ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ, οὐδὲν ἔχουσι τὸ καινὸν πρὸς τὰς σκοτεινὰς, ἀκαθάρτους καὶ εὐρωτιώσας Λαϊκὰς Βιβλιοθήκας τοῦ παρελθόντος, εἰς ἃς ἀπεθησαυρίζοντο ὑπὸ μυώπων καὶ δυσκινήτων βιβλιοθηκῶν διάφορα ἀχρηστὰ βιβλία, οἱ ἀπόμαχοι τῆς ἐντύπου παραγωγῆς, καὶ ὅπου δικαίως οὐδεὶς εἰσῆρχετο, καθόσον ἦτο ἀδύνατον νὰ εὑρῇ ἐν τοιαύτῃ συλλογῇ τὰς διὰ τὴν ζωὴν ἀναγκαίους πληροφορίας, ἐκινδύνευε δὲ νὰ περιπέσῃ εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ βιβλιοθηκῶν καὶ νὰ ὑποστῇ τὰς φιλολογικὰς τούτου ἐκμυστηρεύσεις.

Ἡ νέα Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀποτελοῦσα μετὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὴν βᾶσιν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἔχει πρὸ παντὸς ἐγκαταστάσιν ἐπαγωγὸν καὶ αἰσθητικῶς ἀνυψωτικὴν, (εἰς τὸ ζήτημα δὲ τούτο τῆς ἐγκαταστάσεως πρέπει οὐσιώδης σημασία νὰ ἀποδοθῇ), συλλογὴν βιβλίων ἀνταποκρινομένων πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς ἐκάστου τόπου, καὶ προσελκύουσα τοὺς ἀναγνώστας, ἐπιλαμβάνεται τῆς μορφώσεως αὐτῶν πέραν τῶν σχολικῶν τάξεων, συμπληροῦσα τὸ ἔργον τοῦ σχολείου. Ὅταν ἰδρῦθῶσι καὶ λειτουργήσωσι καὶ παρ' ἡμῖν τοιαῦται Λαϊκαὶ Βιβλιοθήκαι τότε μόνον ὁ λαὸς μας θὰ ἐννοήσῃ τὴν χρησιμότητα τῆς τυπογραφίας, τὴν ὁποίαν καρποῦται μέχρι τοῦδε μόνον διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφημερίδων, καὶ θὰ ἀνακλύψῃ ὅτι τὰ βιβλία περιέχουσι ἀληθείας, ὅπλα διὰ τὴν βιοπάλην, ἀμεσον σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν πραγματικότητα. Βιβλία κατάλληλα ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν διὰ τῶν ὁποίων δύνανται τοιαῦται βιβλιοθήκαι νὰ πλουτισθῶσι, διότι ὑπάρχουσι ἀρκετὰ καλὰ, ἰδίως ἱστορικὰ, ἑλληνικὰ βιβλία τυγχάνοντα ἐλαχίστης προσοχῆς, ἄλλως τε δὲν θὰ ἦτο δύσκολον, προκειμένου νὰ ἰδρῦθῶσιν αἱ βιβλιοθήκαι αὐταὶ, νὰ ἐτοιμασθῇ ὀρισμένος ἀριθμὸς βιβλίων, εἴτε

διὰ μεταφράσεων ἐκ τῶν ξένων εἴτε διὰ συγγραφῆς εὐλήπτων λαϊκῶν ἐγχειριδίων, συντεταγμένων εἰς γλῶσσαν δημοτικὴν, καὶ καταληπτῆν εἰς τὸν λαόν. Ἡ ὑπεύθυνος ὑπηρεσία θὰ συνέτασσε ὑποδειγματικὸν κατάλογον. (Standard Catalogue Musterkatalog,) τῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἀρμόζουσιν εἰς ἐκάστην λαϊκὴν βιβλιοθήκην, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καταλόγου τούτου θὰ ἐγίνετο πάντοτε ἡ ἀγορὰ τῶν βιβλίων.

Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ ὅτι ὅπως ἐπιτύχη ὁ θεσμὸς τῆς λαϊκῆς βιβλιοθήκης δὲν ἀρκεῖ ὅπως συναχθῇ ὁρισμένος ἀριθμὸς βιβλίων καὶ τοποθετηθῶσι ταῦτα εἰς ἓν οἰκοδόμημα ἕστω καὶ ἀπολύτως εὐπρόσωπον, πρέπει πρὸς τούτοις νὰ γίνῃ καὶ ἡ ἀπαιτούμενη ὑποκλίση τοῦ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, νὰ διαφημισθῇ διὰ τοῦ τύπου ἢ ἰδρυσις, νὰ δημοσιεῦνται ἐπίσης διὰ τοῦ τύπου αἱ νέαι ἀγοραὶ βιβλίων καὶ ἡ ἐν γένει κίνησις τῆς βιβλιοθήκης, νὰ ὑπάρχη συνενόησις μεταξὺ τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν διαχόρων συνδέσμων καὶ σωματείων—εἰς τὴν Ἀμερικὴν μάλιστα στέλλονται καὶ προσωπικαὶ προσκλήσεις. Ἐκτὸς δὲ τῆς κεντρικῆς ἐκασταχοῦ βιβλιοθήκης ἰδρύονται καὶ ὑποκαταστήματα, διακλαδώσεις, ὅπου στέλλεται ὁρισμένος ἀριθμὸς βιβλίων δι' ὁρισμένον χρόνον, ἐνιαχοῦ δὲ εἰσῆχθη καὶ ὁ θεσμὸς τῶν «φορητῶν» βιβλιοθηκῶν, δηλαδὴ συλλογῆς βιβλίων μεταφερομένης ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὃ δὲ Greve (§ 180 τοῦ βιβλίου του) εἶπε τῆς γνώμης ὅτι διὰ τῶν φορητῶν τούτων βιβλιοθηκῶν διὰ τῶν ὁποίων τὸ βιβλίον θέλει εἰσαχθῆ πανταχοῦ, καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένους ἀγροτικοὺς πληθυσμούς, θέλει ἐπιτευχθῆ μεγάλη πρόοδος.

* *
*

Ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ πρῶτον ἰδρύθησαν αἱ Λαϊκαὶ Βιβλιοθήκαι. Διὰ σχετικοῦ νόμου τοῦ κατὰ τὸ 1850 ψηφισθέντος τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ William Ewart ἐπετράπη εἰς τὰς κοινοτικὰς ἀρχὰς νὰ εἰσπράττουν, ἐὰν ἤθελον, ἡμίσειαν πένναν ἐπὶ ἐκάστης ἀγγλικῆς λίρας ἣτις κατεβάλλετο ὡς κοινοτικὸς φόρος, δηλαδὴ νὰ βαρύνωσι τοὺς κατοίκους τῆς κοινότητος διὰ προσθέτου φόρου 1)2 πέννας δι' ἐκάστην λίραν φόρου ἣν θὰ ἐπλήρωον, τοῦ ποσοῦ διατιθεμένου ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν. Κατὰ τὰ πρῶτα τριάκοντα ἔτη τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἦσαν σπουδαῖα, καὶ ἰδρύθησαν μόνον 83 βιβλιοθήκαι, κατὰ τὸ μετέπειτα ὅμως διάστημα τὰ πράγματα ἠλλαξαν, καὶ διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν ἐπετεύχθη ἡ ἰδρυσις πολλῶν βιβλιοθηκῶν, οὕτως ὥστε αὐταὶ κατὰ τὸ ἔτος 1907 ἠριθμοῦν περὶ τὰς 572, ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπόμενον νὰ εἰσπραχθῇ ποσὸν ἦτο ἀνεπαρκὲς καὶ τοῦτο ἐδυσχαίρανε τὴν διάδοσιν τοῦ θεσμοῦ. Ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν βιβλιοθηκαρίων τῆς Μεγ. Βρετανίας συνεδριάσασα τὴν 16 Νοεμβρίου 1919 ἐπρότεινε μεταξὺ ἄλλων τὴν κατάργησιν τοῦ τοιοῦτου περιορισμοῦ τοῦ εἰσπραττομένου ποσοῦ, τὴν ἰδρυσιν ἐν ἐκάστη βιβλιοθήκῃ εἰδικοῦ διαμερίσματος διὰ τοὺς παῖδας διευθυνόμενον ὑπὸ εἰδικῶν βιβλιοθηκαρίων, καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ κινηματογράφου πρὸς ἐκλαίκευσιν τοῦ περιεχομένου τῶν βιβλίων (film versions). Τοῦ ζητήματος ἐπελήφθη ἡ Adult Education Committee (Ἐπιτροπὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐνηλίκων), κα.

ὑπέβαλε τὸ πόρισμα τῶν μελετῶν τῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Ἀνασυντάξεως, συνεπείᾳ τοῦ ὁποῦ ἐψηφίσθη κατὰ τὸ λήξαν ἔτος νόμος⁽³⁾ διὰ τοῦ ὁποῦ καταργεῖται τὸ ὑπάρχον ὄριον διὰ τὴν εἰσπραξιν εἰσφορῶν χάριν τῶν βιβλιοθηκῶν, ὁρίζεται ὅτι αἱ βιβλιοθήκαι θὰ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως,⁽⁴⁾ καὶ δίδεται εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς τὸ δικαίωμα νὰ ἰδρῦσιν βιβλιοθήκας καὶ εἰς τὰ ἀγροτικὰ διαμερίσματα.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐσχάτως ἐν Μεγ. Βρετανίᾳ νομοθετηθέντα, τὸ δὲ παράδειγμα αὐτῆς ἐν τῇ ἰδρῦσει λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν παρηκολούθησαν πάντα τὰ προηγμένα κράτη, ἕκαστον κατὰ δύναμιν, ἰδίᾳ δὲ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιταῖς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ὁ θεσμὸς οὗτος ἔλαβεν ἀφάνταστον ἐξάπλωσιν, εἶπε δὲ μυθώδη τὰ δαπανώμενα πρὸς ἰδρυσιν καὶ συντήρησιν βιβλιοθηκῶν καθὼς καὶ τὰ ὑπὸ τῶν πλουσίων διατιθέμενα ἢ κληροδοτούμενα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίθησαν αἱ πλούσιαι δωρεαὶ τοῦ Andrew Carnegie.— Καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐδημιουργήθη ἀπὸ τοῦ 1893 καὶ ἐντεῦθεν σοβαρὰ κίνησις περὶ τὰς Α. Β., διακρίνονται δὲ ὡς πρότυπα ἰδρύματα αἱ ἐξῆς λαϊκαὶ βιβλιοθήκαι, ἡ ἐν Jena τῆς Carl Zeiss Stiftung, ἡ Heimannschi ἐν Βερολίῳ καὶ ἡ Kruppsche Bucherhalle ἐν Essen.

Σπουδαίαν σημασίαν φαίνεται δίδουσα εἰς τὰς λαϊκὰς βιβλιοθήκας καὶ ἡ ἐν Ρωσίᾳ κυβέρνησις τῶν Μπολσεβίκων, νομίζομεν δὲ ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ ἐκθέσωμεν διὰ βραχέων τὰ μέτρα τὰ ὅποια ἡ κυβέρνησις σῦντη λαμβάνει διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐνηλίκων ἐν γένει καὶ διὰ τὰς λαϊκὰς βιβλιοθήκας, καθόσον οἰανδήποτε γνώμην καὶ ἐὰν πρεσβεύῃ τις περὶ τῆς ἀξίας τῆς Κυβερνήσεως ταύτης, καὶ περὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν ἐπιφυλασσομένου μέλλοντος, πρέπει ὅμως μετ' ἐνδιαφέροντος νὰ παρακαλουθῆσθαι τὰς ὑπ' αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Παιδείας καταβαλλομένης προσπάθειας. Καθόσον, ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις αὕτη πολλὰ ἀναμένει ἐκ τῆς ἐπιτυχοῦς λύσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος, διαβλέπουσα ἐν αὐτῇ σπουδαῖον στήριγμα, καὶ ἄρωγόν πρὸς τελειωτικὴν ὑπερίσχυσιν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ὑπάρχει μεγάλη πιθανότης ὅτι ἐν τῇ καταρτίσει τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος θὰ καταβάλῃ πᾶσαν δυνατὴν φροντίδα, ἐφαρμόζουσα μὲν τὰ ἄριστα ἐκ τῶν παραθεδεγμένων συστημάτων, εἰσάγουσα δὲ ὠφελίμους νεωτερισμούς. Ἐν γένει δὲ αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἢ πολιτικὴ ὑπόστασις τοῦ Μπολσεβικισμοῦ καθιστᾷ πιστευτὸν ὅτι θέλει μετὰ σθένους ἐπιληφθῆ τῆς διαφωτίσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῶν πολλῶν.

Ἄμα λοιπὸν τῇ ὑπὸ τῶν Μπολσεβίκων καταλήψει τῆς ἀρχῆς ἐπι-

(3) Περὶ αὐτοῦ πρὸβλ. τὰ περιοδικὰ The New Statesman 24 Ιαν. 1920 σ 458 καὶ The Athenaeum 6 Φεβρ. 1920 σ 169.

(4) Τοῦτο εἶπε ἄξιον ἰδιαίτερας σημειώσεως, καθόσον τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀποκεντρωτικῶς λειτουργοῦν κράτος, ἡ Μ. Βρετ., ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ ὀργανώσῃ τὰς βιβλιοθήκας συγκεντρωτικώτερον, τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ παρ' ἡμῶν περὶ τῶν βιβλιοθηκῶν ἐν γένει.

τακτική ἐπεφάνη, προκειμένου τὴν ἀρχὴν νὰ διαχειρίζηται ὁ λαός, ἢ ἀνάγκη τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας εἰς πάντα τὰ λαϊκὰ στρώματα, εὐθὺς δ' ἀμέσως κατέστη φανερόν ὅτι τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς ἀναστηλώσεως θὰ ἦτο ἀδύνατον, ἀνευ τῆς προϋποθέσεως ταύτης. Μετὰ ζέσεως δὲ ἐπελήφθη ἡ κυβέρνησις τοῦ τόσον ζωτικῆς δι' αὐτήν, προβλήματος ἀνατεθέντος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸν Ἀνατόλ Βασιλιεβιτς Λουνατσάρσκυ, τοῦ ὁποῦ ἡ παιδεία καὶ καλλιτεχνικὴ ἀνάπτυξις παρείχεν ἐχέγγυα περὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιτυχούς ἐκτελέσεως.

Μέρος κεφαλαίων τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τῆς Ρωσίας εἶνε τὸ ἀφορῶν τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐν γήλι κω, ἀποτεινόμενον πρὸς τοὺς ὑπερῶντας τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἀνδρας καὶ γυναῖκας. Ἔχει δὲ ἐν συντόμῳ τὸ πρόγραμμα τῆς Ἐκπαίδευσως τῶν Ἑνγηλικῶν ὡς ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Μπολσεβικῆς κυβερνήσεως ὡς ἐξῆς: (ἰ)

α') Ἰδρυσις ἀνὰ πᾶν τὸ κράτος σχολείων διὰ τοὺς ἐνγηλικούς, εἰς τὰ ὁποῖα ἴσως ἢ διδασκαλίαν νὰ γίνεται κατὰ μέθοδον διάφορον τῆς ἐφαρμοζομένης ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν παιδίων. Ἡ διδασκαλία θὰ περιωρίζεται εἰς τὰ οὐσιώδη καὶ ἰδίως θὰ διδάσκονται οἱ μαθηταὶ νὰ χρησιμοποιοῦσι τὰ βιβλία ὡς μέσα πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων.

β') Ἰδρυσις, ἐπίσης ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἐπικράτειαν, πρακτικῶν σχολείων, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν θὰ διδάσκεται μόνον ἡ τεχνικὴ τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς συνήθεις ἐπαγγελματικὰς σχολὰς, ἀλλὰ θὰ ὀδεῖται εἰς τὸν μαθητὴν πλήρη εἰκὼν τῆς θέσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἐν τῇ κοινωνικῇ ὀργανισμῷ καὶ ἐν τῇ παγκοσμίᾳ ἀγορᾷ. Ἐκαστον ἐπάγγελμα θὰ ἐξετάζεται ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐν γένει.

γ') Ἰδρυσις Λαϊκῶν Πανεπιστημίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἴσως ἢ διδασκαλία θὰ περιωρίζεται εἰς τὰ οὐσιώδη θέματα, ὡς τοιαῦτα δὲ χαρακτηρίζονται ὅσα ἔχουσιν ἀμέσον σχέσιν πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὴν φύσιν.

δ') Αἱ ἀμεσοὶ πνευματικαὶ ἀνάγκαι τῶν λαϊκῶν στρωμάτων θὰ θεωραπεύονται διὰ διὰ λέξεων, ἀναγνωσμάτων, συζητήσεων. Εἰς τοὺς ἀκροατὰς θὰ γίνεται εἰσαγωγικὴ διδασκαλία περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς διαλέξεως, καὶ θὰ ὀδεῖται ἐντυπος περίληψις ταύτης.

ε') Ὁ κενήματα οὐ γράφοις θέλει χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν παιδαγωγίαν τῶν πολλῶν. Ἰδρύθη εἰδικὸν τμήμα πρὸς τοῦτο ἐν τῷ

(ἰ) Τὰς πληροφορίες ἀρθροῖαι ἐκ λόγου τῆς Ν. Κ. Шлянова (Κυρίας Λεβν), ἐν αἴσῃ ἐξεφώνησεν εἰς τὸ πρῶτον Παγκοσμικὸν Συνέδριον τῆς Ἐκπαιδεύσεως, συγκροτηθὲν ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου 1918, ἐξεδόθη δὲ ὁ λόγος οὗτος ρωσιστὶ μὲν ἐν τῇ ρωσικῇ, περιοδικῇ «Δημοσίᾳ Ἐκπαιδεύσεως» (ἀρ. 4-5 1918), εἰς ἀγγλικὴν δὲ μετέφρασεν ἐν τῇ The Socialist Review τοῦ J. Bumsay Macdonald, τ. 17 ἀρ 92 Ἰανουάρι-Μάρτ 1920 σ 16-22

Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, καὶ ἕξ ἑκατομμύρια ρούβλια ἐψηφίσθησαν διὰ τὴν σύνθεσιν ταινιῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ὑποβάλλονται εἰς τοὺς θεατὰς αἱ ἰδέαι τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, τοῦ διεθνισμοῦ, τῆς σκοπῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, τῆς μὴ κατασπαταλήσεως τῶν ὀλῶν, κ. τ. λ.

ς') Ἐκτὸς τῶν ὑπαρχόντων Μουσείων Ἐθνογραφίας καὶ Ὑγιεινῆς θέλουσι ἰδρυθῆ καὶ Μουσεία Κοινωνιολογικὰ, ὅπου θὰ ἐκτίθενται συχνάκις καὶ στατιστικὰ διαγράμματα σχετικὰ πρὸς τὰ διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα.

ζ') Ἰδιαιτέρα προσοχὴ θέλει δοθῆ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, (Μουσικῆς Θεάτρου, Ζωγραφικῆς, Ἀρχιτεκτονικῆς κλπ.) διὰ τὰς ὁποίας ὑφίστανται εἰδικὰ τμήματα ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ.

η') Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γένει περὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑνγηλικῶν, ὡς πρὸς δὲ τὰς Βιβλιοθήκας, τὸ σημαντικὸν ὅπερ ἐπετελέσθη ἤδη ἐν Ρωσίᾳ, εἶνε ὅτι ἀπεφασίσθη ἢ ὑπὸ τοῦ κράτους ὀργανώσιν ὅλων τῶν ἐν τῷ κράτει Βιβλιοθηκῶν, καὶ ἀνεγνωρισθῆ, ἐπισήμως πλέον, ὅτι αἱ Βιβλιοθήκαι ἔχουσιν ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῶν ἐνγηλικῶν, θέσιν ἴσην πρὸς ἐκείνην ἣν κατέχουσιν τὰ σχολεῖα. Πρόκειται νὰ ὀργανωθῶσιν αἱ Βιβλιοθήκαι μὲν ἐν γένει, ἰδίως δὲ αἱ Λαϊκαὶ Βιβλιοθήκαι αἰ σκοποῦσαι τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν πολλῶν.

Ἡ ἰδρυσις τῶν Λαϊκῶν Βιβλιοθηκῶν θεωρεῖται ὑπὸ τῆς ρωσικῆς Κυβερνήσεως ἕξ ἴσου σπουδαία πρὸς τὴν ἰδρυσιν σχολείων. Εἰς ἕκαστον διοικητικὸν διαμέρισμα, θέλει ἐγκατασταθῆ σύμπλεγμα ὅλων βιβλιοθηκῶν, ἔχον κεντρικὴν, ἢ κεντρικὰς βιβλιοθήκας, καὶ ὑποκαταστήματα, ἐξυπηρευόμενα διὰ φορητῶν βιβλιοθηκῶν κατὰ τὸ ἀμερικανικὸν πρότυπον. Μέρμινα θέλει ληφθῆ περὶ τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Βιβλιοθηκῶν, καὶ μέγιστη μέρμινα θέλει εἰδικῶς ληφθῆ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν βιβλίων. Μέχρι τοῦδε ἡ ἐκλογὴ τῶν βιβλίων διεξάγεται ὑπὸ ἀτόμων μὴ ἀπαρκῶς πληροφορημένων περὶ τῆς σημασίας καὶ αξίας τῶν ἔργων. Πολλάκις ἡ ἐκλογὴ τοῦ βιβλίου γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τίτλου ἢ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ βιβλίου παραστάσεως, ἢ καὶ τῇ ὑποδείξει τοῦ βιβλιοπώλου, ὁ ὁποῖος μερμινα περὶ τῶν συμφερόντων του καὶ ὄχι περὶ τῶν συμφερόντων τῆς βιβλιοθήκης ἢ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὴν ἐκλογὴν τῶν βιβλίων διεξάγει αὐτὸς ὁ βιβλιοθηκῆρις, σπανίως κατέχει οὗτος ἐπαρκεῖς ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκλέγῃ τὰ κατάλληλα ἔργα δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Ἐθεωρήθη λοιπὸν ἐπ' ἀνάγκης νὰ συνταχθῆ Ὑποδειγματικὸς Κατάλογος, καὶ κατηρτίσθη ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας ἐπιτροπὴ ἕξ εἰδικῶν πρὸς σύνταξιν τοῦτου καταλόγου, ὅστις θὰ ὑποδεικνύῃ τὰ σπουδαιότερα καὶ χρησιμότερα ἔργα δι' ἕκαστον ἐπιστημονικὸν κλάδον. Ἰδιαιτεροὶ τμήματα τοῦ αὐτοῦ ὕπουργείου θέλει μερμινα ὅπως ἐφοδιάξῃ τὰ ἐπαρχιακὰ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἰδρύματα διὰ βιβλίων καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων παιδαγωγικῶν.

Τὰ προεκτεθέντα, ἀν καὶ συντόμως ἐκτελένται, δείχνουσι ὅποσον σημασίαν ἀποδίδει ὁ πεπολιτισμένος εἰς τὰς βιβλιοθήκας, καὶ ἰδίως εἰς

τάς λαϊκᾶς, ὡς στοιχείου κεφαλαιώδους τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Παρ' ἡμῖν τὰ τῶν ἐπιστημονικῶν βιβλιοθηκῶν ἔχουσι κακῶς, οὐδεμία δὲ λαϊκὴ βιβλιοθήκη ὑφίσταται. Ἐν σχέσει πρὸς τὸ βιβλίον καὶ τὴν μελέτην ὁ λαὸς μετὰ τὰ σχολικὰ ἔτη, ἔχει ἀφεθῆ εἰς τὴν τύχην του.

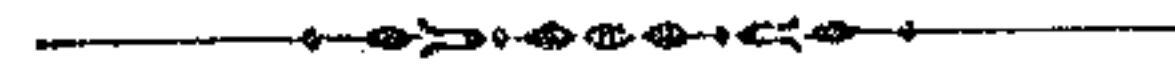
Αἱ μονομερεῖς προσπάθειαι ὠρισμένων ἀτόμων ἢ συλλόγων, πρὸς διάδοσιν τῆς μελέτης παρ' ὅλην τὴν εὐγενῆ τούτων πρόθεσιν, δὲν ἀπέφερρον, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφέρωσι, διαρκῆ καὶ γενικὰ ἀποτελέσματα. Ὁ λαὸς δὲν διεπαιδαγωγῆθη συστηματικῶς, οὔτε ἐδιδάχθη τὴν σημασίαν τοῦ βιβλίου διὰ τὴν πρακτικὴν ζωὴν, καὶ δικαίως ἐνυπάρχει παρ' αὐτῷ ἀκμαία ἢ πεποίθησις ὅτι ἡ ἀνάγνωσις εἶναι χρήσιμος μόνον πρὸς παρακολούθησιν τῶν πολιτικῶν γεγονότων καὶ τὴν τέρψιν, οὐδεμίαν δὲ ἄλλην σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἄλλην ζωὴν! Ἡ δὲ τοῦ λαοῦ ἀπέχθεια πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἐπέφερε μοιραίως καὶ τὴν μαρασμώδη κατάστασιν τοῦ βιβλιεμπορείου ἐπιστημονικῶν βιβλίων. Ἡ ἰδρυσις λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν, κατὰ τὴν νεωτερίζουσαν καὶ προσδευτικὴν ἔννοιαν, θέλει διδάξῃ τὸν λαὸν τὴν ἀνάγνωσιν ὠφελίμων καὶ οὐσιωδῶν ἔργων, καὶ ἡ ἐκδηλωθησαμένη ἀναγνωστικὴ τάσις θέλει προσδώσῃ σπουδαίαν ὠθησιν εἰς τὴν ἔκδοσιν καλῶν καὶ πολλῶν βιβλίων, (ἔστω καὶ μεταφράσεων ἐν ἀρχῇ). Ἡ τύχη τοῦ λαϊκοῦ ἐπιστημονικοῦ βιβλίου καὶ αἱ λαϊκαὶ βιβλιοθήκαι εἶναι ἀλληλένδετα, καὶ περὶ ἀμφοτέρων πρέπει νὰ ληφθῇ ταυτόχρονοι πρόνοια. Ἡ ὀργάνωσις τῶν βιβλιοθηκῶν θέλει παράσχω ἀφορμὴν σοβαρᾶς ἐξετάσεως τῶν ὑπαρχόντων ἑλληνιστῶν βιβλίων ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνολογικῆς φύσεως, (τὰ φιλολογικὰ ἔργα εἶνε πολὺ περισσότερα καὶ ἡ παραγωγή φαίνεται ἀρκούντως ἐξησφαλισμένη), τὰ ὑπάρχοντα οὐσιώδη κενὰ θέλουσι γίνῃ ἀντιληπτὰ, καὶ θὰ ἐνθαρρυνθῶσι ἐκδόσεις, ἀνατυπώσεις καὶ μεταφράσεις.

Ἡ δυσκολία τῆς ἰδρύσεως λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἡ ψυχρότης καὶ ἀδιαφορία τοῦ λαοῦ ἀπέναντι τῆς μελέτης καὶ τῶν βιβλίων δὲν πρέπει νὰ ἐπιδρᾷ ἀποθαρρυντικῶς, καθόσον εἶνε πιθανόν καὶ φυσικόν ἡ ἰδρυσις τῶν λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν νὰ ἐπιφέρῃ κάποιαν θεραπείαν εἰς τὰ οὕτω κακῶς ἔχοντα. Εἰς τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα εἶναι σύνηθες λειτουργία καὶ ὄργανον νὰ συνδέωνται ἀρρήκτως, καὶ νὰ εἶνε δύσκολος ἡ ἐπίδοσις κοινωνικῆς τινος λειτουργίας (ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ διὰδοσις τοῦ βιβλίου καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἀγάπη,) ἄνευ τῆς ταυτόχρονον ἀναπτύξεως τοῦ ἀνταπακρινομένου ὀργάνου, (ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ λαϊκὴ βιβλιοθήκη ὑπὸ τὰς ποικίλας αὐτῆς μορφάς), ἵνα ἡ προδιατυπωθεῖσα ὑπόθεσις νὰ μὴ ἀποτελῇ παραδοξολογίαν. Σύνθηθέστατον δὲ κοινωνικὸν φαινόμενον εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὀργάνου νὰ ἐνισχύῃ καὶ τὴν τῆς λειτουργίας ἀνάπτυξιν καὶ μάλιστα μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ ὥστε ἡ κατόπιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὀργάνου παρατηρουμένη λειτουργία νὰ εἶναι ἀσυγκρίτως ἐκτενεστέρα, πολυπλοκωτέρα καὶ ὀγκωδεστέρα τῆς πρωτογενοῦς ἐκείνης κοινωνικῆς λειτουργίας ἣτις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς δημιουργίαν τοῦ ὀργάνου. Τοῦτο παρατηρεῖται π.χ. εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ μέσων συγκοινωνίας καὶ μεταφορᾶς ἐν γένει, ὅπου τὰ πρῶτα ἰδρυόμενα πρὸς ἐξυπηρέτησιν ὠρισμένων ἀναγκῶν μεταφορᾶς μεταγωγικὰ μέσα, ἀναπτυσσόμενα, γίνονται ἀφορμὴ νὰ

ἐξελιχθῶσι νέαι ἀνάγκαι μεταφορᾶς ἀπείρως σπουδαιότεραι καὶ ὀγκωδεστέρα τῶν ἀρχικῶν.

Δὲν πρέπει λοιπόν αἱ μεγάλαι δυσκολίαι νὰ ἐκφοβίσωσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ τοῦναντίον νὰ ἐπιχειρηθῇ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔργου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι θὰ εἶνε τόσον σπουδαία τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀγαθὰ ὥστε ἀξίζουσι τοὺς καταδληθησομένους ἔστω καὶ ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν κόπους. (6)

ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

(6) Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως πρωτίστη μέρημα θὰ εἶνε, σὺν τῇ οικονομικῇ, καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνασύνταξις τοῦ ἔθνους, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ μερίμνῃ εὐχόμεθα νὰ μὴ παραβλεφθῶσιν αἱ λαϊκαὶ βιβλιοθήκαι.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΞΕΛΙΞΙΝ ΑΥΤΟΥ (*)

Ἄλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι καὶ οἱ ἀμέσως ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς νομοθεσίας ἀπορρέοντες κανόνες περὶ συγκρούσεως νόμων, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ κατὰ τινὰς καλούμενον ἐσωτερικὸν διεθνὲς δίκαιον (1), κατὰ τύπου μόνον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς νόμοι ἀπορρέοντες ἐκ τῆς ἀπολύτως δῆθεν αὐτοπροσδιοριστοῦ καὶ μονομεροῦς θελήσεως τοῦ ὄργανου τῆς ἐσωτερικῆς νομοθεσίας. Ἐν τοιαύτῃ τυχόν περιπτώσει οἱ κανόνες οὗτοι δὲν θὰ εἶχον οὐδὲν διεθνὲς κύρος. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐν παλαιότερα ἐποχῇ ἠδύνατο νὰ συμβῇ, ὅτε τὸ αἰσθημα τῆς διεθνοῦς ἐποικιοκωνίας καὶ διεθνοῦς ἀλληλεγγύης ἢ δὲν ὑπῆρχε ποσῶς ἢ ὑπῆρχε μόνον ἐν ἐμβρυϊκῷ κατστάσει. Σήμερον ὁ ἐσωτερικὸς νομοθέτης, ὅταν πρόκειται ν' ἀποφασίσῃ ἐπὶ θεμάτων σχετιζομένων πρὸς ξένην ἀστυκὴν νομοθεσίαν, αἰσθάνεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐμπνέηται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως. (2) Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς διεθνοῦς ἐποικιοκωνίας εἶναι ἠναγκασμένος νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐπικρατούσας περὶ τοῦ ρυθμιστέου ἀντικειμένου σχέσεις καὶ αἰσθάνεται, ὅτι δὲν δύναται αὐθαριῶς ν' ἀπομακρυνθῇ αὐτῶν. Ἡ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν νομοθεσιῶν ἐπίδρασις τοῦ γενικοῦ ἐν τῇ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ ἐπικρατοῦντος αἰσθήματος περὶ ἀντικειμένων σχετιζομένων στενῶς πρὸς διεθνή ἰδιωτικὴν ἐποικιοκωνίαν ὑπὸ ἑποψίαν δικαιολογικὴν ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως ἀληθῆ πηγὴν διεθνοῦς χαρακτῆρος διὰ τοῦς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην σχηματιζομένους κανόνες, ἔστω καὶ ἂν οἱ κανόνες οὗτοι φαίνονται ἀπορρέοντες καὶ διατυπούμενοι ἀμέσως καὶ μονομερῶς ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Ἐνθα ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ νομοθεσία Κράτους τινός, ἢ ἀφορῶσα διεθνεῖς σχέσεις, δὲν εἶναι πάντοτε τοσοῦτον σκληρὰ καὶ ὁμοιόμορφος, ὅσον θὰ ἠύχετό τις διὰ κανόνες προηρισμένους νὰ φέρῃσι χαρακτῆρα διεθνοῦς νόμου (3). Ἀλλ' ὡς ἐξάγεται ἐξ ὅσων εἴπομεν, ἐφ'

(1) Innerstaatliches internationales Privatrecht : Zittelman, Internationales Recht.

(2) Ullman, Völkerrecht § 9.—Liszt, Völkerrecht, § 8, II.—Fiore, Diritto internazionale codif. § 190 191, κλπ.

(3) Π. Στρέιτ ἀπόθεσις.—Ὁ κ. Στρέιτ φρονεῖ, ὅτι τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον περ' ἄλλην τὴν φύσιν τῶν δι' αὐτοῦ ρυθμιζομένων σχέσεων δὲν εἶναι διεθνὲς δίκαιον ἀλλ' ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου ἐκάστης χώρας. Συστ. Ἰδ. Δ. Δικαίου § 12 ἐπίσης β

ὅσον οἱ κανόνες οὗτοι δὲν ἔχουσιν τὴν ἀπαιτουμένην σταθερότητα καὶ τὸ ἀπαιτούμενον ὁμοιόμορφον, δύναται βεβῶτως ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τοῦ θεσπισάντος αὐτοῦ Κράτους νὰ ἔχωσι τὴν ἰσχὺν νόμου κανονίζοντας διεθνεῖς ἰδιωτικὰς σχέσεις καὶ ὁ ἐσωτερικὸς δικαστὴς ἐπὶ τοιούτων σχέσεων τοῦς κανόνες τούτους ἀποκλειστικῶς ὀφείλει νὰ ἐφαρμόσῃ, δὲν δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς φέροντες χαρακτῆρα διεθνοῦς νόμου. Τὸν χαρακτῆρα τοῦ διεθνοῦς νόμου ἐν τῷ κύκλῳ τῶν σχέσεων, περὶ ὧν πρόκειται, ἀναγνωρίζομεν μόνον εἰς ἐκείνους τοῦς κανόνες τῆς ἐσωτερικῆς νομοθεσίας, ὅσοι ἀπαντῶμενοι, ἔσον ἔνεστι ὁμοιόμορφως, εἰς ὅσον ἔνεστι πλεονα τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν, καὶ ἰσχύοντες ἐπὶ χρόνον, ὅσον ἔνεστι, μακρότερον, καταγγέλλουσι ἀληθῆ καὶ κινήν ἐν τοῖς Κράτεσι τούτοις συνείδησιν δικαίου.

Ἡ ὡς ἄνω ποιά τις σχετικὴ ἀστάθεια προσέρχεται, τοῦτο μὲν ἐκ τεχνικῆς οὕτως εἰπεῖν, ἐλλείψεως, διότι δηλαδὴ ὁ ἐσωτερικὸς νομοθέτης ἀναγκάζεται νὰ ἐκτελέσῃ ὑπηρεσίαν ἀρμόζουσαν ἰδίᾳ εἰς ἄλλο νομοθετικὸν ὄργανον (4). Προκειμένου περὶ διεθνοῦς νόμου ἀρμοδιότερον ὄργανον πρὸς θέσπισιν αὐτοῦ εἶναι ἢ διεθνῆς σύμβασις. Τοῦτο εἶναι τὸ φυσικὸν μέσον διεθνοῦς νομοθεσίας πρὸς ἐπίτευξιν σταθεροῦ καὶ ὁμοιόμορφου διεθνοῦς κανόνος. Μὴ ὑπαρχούσης τυπικῶς καὶ κανονικῶς διεθνοῦς συνγενήσεως πρὸς νομοθεσίαν, εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τις ἀτελείας καὶ διακυμάνσεις κατὰ τινὰς κλάδους τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι αἱ διακυμάνσεις εἶναι φυσικὸν κατηγόρημα τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας, ὅταν πρόκειται ἰδίᾳ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ ἐργασίᾳ αὕτη ἐπὶ σχέσεων, αἱ ὅποιαι, καὶ ἂν καὶ ὑπέθεσιν ὑπῆρχον παλαιότερον, θέονται σήμερον νέου χαρακτῆρισμοῦ. Τοιαῦτα δὲ εἶναι αἱ σχέσεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ ἀντικείμενον τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου. Δὲν εἶναι εὐχερὲς πρῶτον μὲν νὰ διαγνωσθῇ ὁ ἀληθὴς χαρακτῆρ σχέσεως τινος, εἶτα δὲ νὰ ἐξευρεθῇ ὁ τύπος τῆς ἐκφράσεως, ὁ ἀρμόζων ἀκριδῶς εἰς τὸν χαρακτῆρισμὸν τοῦτον, Μὴ λησμονῶμεν τι συμβαίνει κατὰ τὴν νομοθέτησιν τοῦ συνήθους ἐσωτερικοῦ δικαίου. Μόλις τεθῇ κανὼν τις, κινουμένου αἰωνίως καὶ μεταλλάσσοντος τοῦ βίου ἀναφαίνονται ἐν τῷ ὀρίζοντι ἀντικείμενα, ἠπαιτοῦντα τροποποιήσιν ἢ συμπλήρωσιν τοῦ κανόνος. Ἀκολούθως ἀναφαίνονται βαθμηδὸν ἕτερα ἀντικείμενα, ἀπαιτοῦντα τὴν θεμελιώδη τοῦ κανόνος ἀνάπλασιν ἢ καὶ τὴν πλήρη κατάργησιν αὐτοῦ. Ἡ ἐνέργεια δὲ αὕτη πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ζωνηροτέρα κατὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐταιρισμοῦ, καὶ εὐρυνομένου τοῦ κύκλου τῆς ἀνθρωπίνης μορφώσεως, προσέρχονται ἐκάστοτε εἰς τὸν κύκλον τοῦτον καὶ ομάδες ἐκ τῆς ὅλης μάζης τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ ὅποιαι δὲν

(4) Diena. Diritto internaz. priv. p.5.

ἔχουσι τὸν αὐτὸν βαθμὸν μορφώσεως οἷον αἱ παλαιαί-παρητηρήσαμεν δὲ ἤδη, ὅτι τὸ δίκαιον παράγεται διὰ τῆς γνώσεως ἢ τοῦ τῆς μορφώσεως-ἄφ' ἑτέρου δέ, ὑπὸ τὴν πλείων τοῦ ἀτομισμού καὶ αὐξανομένης τῆς ποικιλίας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, παρουσιάζονται ἀντικείμενα ἀπειτοῦντα ἴδιον δικαιολογικὸν χαρακτηρισμόν, τὰ ὅποια κατ' ἄλλας ομάδας ἢ δὲν παρουσιάσθησαν ποσῶς ἢ διὰ τὰ ὅποια ἐν αὐταῖς, ἕνεκα ταπικῶν περιστάσεων, ἐπιβάλλονται διάφοροι ἀντιλήψεις, καταλήγουσαι εἰς διάφορον δικαιολογικὸν χαρακτηρισμόν. Ἡ διαφορὰ ὁμοῦς αὕτη τοῦ δικαιολογικοῦ χαρακτηρισμοῦ εἶναι προσωρινή, μέχρις οὗ δηλαδὴ τὸ ὁμοιόμορφον τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, ἐξομαλύνον τὰς διαφορὰς ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, ἐπιβάλλει τὴν αὐτὴν περὶ αὐτῶν ἀντιλήψιν καὶ ἐπομένως τὸν αὐτὸν δικαιολογικὸν χαρακτηρισμόν.

Ὅπως λοιπὸν ἐν τῇ μορφώσει τοῦ συνήθους ἐσωτερικοῦ δικαίου ἢ παροδικῆ διακυμάνσει, μέχρις τῆς ἐπιτεύξεως σταθερῆς ὁπωσδήποτε κατὰ τὸ κύριον αὐτοῦ στοιχείου μορφῆς αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ κλονισθῇ τὴν πεποιθῆσιν εἰς τὴν ὑπαρξίν δικαίου, οὕτω καὶ ἐν τῇ μορφώσει ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου, καθ' ἣν ἀντὶ ἀτόμων συνεργάζονται ομάδες ἀτόμων, αἱ παρατηρούμεναι διακυμάνσεις εἶναι παροδικαὶ καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποστηρίξω ἀρνήσιν αὐτοῦ.

§ Ἐνταῦθα ἄφ' ἑαυτῆς σχεδὸν προβάλλει ἢ τε ἀναλογία τῆς μορφώσεως καὶ ἢ κοινῇ καταγωγῇ τοῦ τε διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ τοῦ διεθνoῦς δημοσίου (1). Δήλονότι καὶ οἱ κανόνες, οἱ ἀποτελοῦντες

(1) Κατὰ Laurent (Droit civil internat., vol I introd. § 1) καὶ ἄλλους τινὰς συγγραφεῖς τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον ἀποτελεῖ κλάδον τοῦ διεθνoῦς δημοσίου δικαίου. Ἐπίσης ὁ γ. Γ. Στρέιτ φρονεῖ (Δ. Ἰδιωτ. Δικ., 13) ὅτι τὸ κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον ἀνήκει εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον: «Ὅτι ἐν τοῖς περὶ συγκρούσεως ἰδιωτικοῦ δικαίου πρόκειται περὶ συμφερόντων ἰδιωτικῶν δὲν ἀρκεῖ, ὅπως λύσῃ τὴν ἀμφιβολίαν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον κατατάξεως, διότι ἀναντιρρήτως πρόκειται ἐκεῖ καὶ περὶ καθορισμοῦ δικαιοδοσίας τῶν πολιτειῶν καὶ περὶ συμφερόντων ἄρα αὐτῶν τῶν πολιτειῶν. ἄτινα καὶ προσέχουσι.» Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι τοῦτο ἀκριδῶς ἔδει προηγουμένως ν' ἀπειδείχθῃ, ἂν προσέχωσι καὶ κατὰ τὴν τρόπον κατὰ τὸ θέμα τοῦτο τὰ συμφέροντα τῶν πολιτειῶν. Ὑπολαμβάνει δηλαδὴ ἐνταῦθα τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο. τὸ ὅποιο καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἡμῶν καὶ ἐνταῦθα ὑπεδείξαμεν, ὡς διαφέρει τὴν ἀληθῆ ἀντιλήψιν τῶν πραγμάτων κατὰ μεγάλην ἔκτασιν τοῦ τε δημοσίου καὶ διεθνoῦς δικαίου. Ὁ πολιτικὸς τοῦτέστι, κοινωνικὸς σύνδεσμος εἰσβάλλων δι' ἑαυτοῦ τοῦ ὅγκου αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων καὶ συμφερόντων, ὡς δὴ πρὸς προστασίας, ἐννοεῖ ἀντὶ προστασίας νὰ τὰ ἀπορροφήσῃ. Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἐν ταῖς συγκρούσεσι τῶν νόμων διαφόρων πολιτειῶν, τὰς ἀφορώσας ἰδιωτικὰς σχέσεις, στοιχεῖον ἄξιον τῆς κυρίας προσοχῆς καὶ προστασίας τοῦ δικαίου εἶναι τὸ ἀτομικόν. Ἡ θεωρία ὅτι τὸ ἰδιωτικὸν

τὸ δημόσιον διεθνὲς δίκαιον δὲν δύναται βεβαίως νὰ ὑποστηρίχθῃ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλύσῃ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ νομοθέτου. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιο κυρίως καὶ θετικῶς προσδίδει αὐτοῖς τὴν ιδιότητα τοῦ κανόνος, εἶναι ἢ σιωπηρὰ ἢ ρητῇ ἀναγνώρισις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐν ἐκάστη Κράτει νομοθέτου. Ἄλλως οἱ κανόνες ὄθιθεν οὕτοι θὰ ἦσαν ξηρὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἐστερημένα ἠθικῆς ἀξίας, ὁρμαῖοι ὁστῶν ἀνευ ζωῆς ἢ ἀπλῆ ἐπιστημονικὰ ἀντιλήψεις. Ἡ ἐν ἐκάστη ὁμοῦς Κράτει νομοθετικὴ ἐξουσία κατὰ τὴν δημιουργίαν ἢ κατὰ τὴν ἀναγνώρισιν, ὅπερ ταῦτό, κανόνος τοῦ δημοσίου διεθνoῦς δικαίου, ἐπηρεάζεται, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἢ ἢ δύναμις τοῦ Κράτους, οὐχὶ ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν ἰδίων σκέψεων καὶ τῶν ἰδίων ἀπολύτως συμφερόντων ἐπὶ τινος ἀντικειμένου, ἀλλ' ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὁμοῦ ἀντικειμένου σκέψεις καὶ συμφέροντα τῶν ξένων Κρατῶν ἢ τῆς διεθνoῦς κοινωνίας. Κατ' ἀνάγκην δὲ καὶ οὐχὶ κατὰ προαίρεσιν ἢ κατὰ τύχην τοῦτο γίνεται, διότι πολιτεία τις, ἄλλως φερομένη ἤθελε τέθεικε ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν, ὡς μὴ θέλουσα ἢ μὴ δυναμένη ν' ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν αὐτῶν. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀπομόνωσις, οὕσα ἄλλως τε παρὰ φύσιν, παρατεινομένη ἐπὶ μακρὸν εἶναι πανθομολογούμενον καὶ εἶναι προφανές, ὅτι ἤθελε καταλήξει εἰς θάνατον.

Ἀναμφισβητήτου ὄντος, ὅτι ἡ ὁμάς τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν ἀποτελεῖ κοινωνίαν, οὐχὶ μόνον δι' ἠθικῶν δεσμῶν συνδεομένην, ἀλλὰ καὶ διὰ θετικῶν συμβατικῶν διατάξεων κατὰ εἰδικὰ θέματα ὀργανωμένην, ὡς καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἡμῶν ἐκτιθέμεθα καὶ ὡς παρακατιόντες θὰ παρατηρήσωμεν, δύναται ἀναμφισβητήτως τὰ ὑπομνησθῆ καὶ ἐνταῦθα καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ διεθνῇ κοινωνίᾳ ἢ διὰ τὴν πόλιν ἐξενεχθεῖσα ὄξελα παρατήρησις τοῦ Ἀριστοτέλους. «Ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν ἢ μὴδὲν δεόμενος δι' αὐτάρκειαν οὐδὲν μέρος πόλεως, ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός» (1). Ἀλλὰ τὰ παρὰ φύσιν γινόμενα δὲν τυγχάνουσι διαρκείας, οὐδὲ δύναται ν' ἀποτελέσωσι βάσιν δικαιολογικοῦ βίου. Κατ' ἀνάγκην ἐπομένως πᾶν πεπολιτισμένον Κράτος πιεζόμενον ὑπὸ τῶν ἐλαττηρίων τοῦ κοινοῦ βίου, φέρεται θάπτον ἢ βράδιον εἰς συμμόρφωσιν πρὸς τοὺς ἐν τῇ κοινῇ ἐπικρατοῦντας κανόνες.

διεθνὲς δίκαιον ἀποτελεῖ τμήμα τοῦ διεθνoῦς δημοσίου δικαίου ἀποτελεῖ πεδῖον ὀλισθηρὸν διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ὁ γ. Πολίτης πρὸς συμπεριλαμβανόμενον τῶν δύο γνωμῶν ὑποδεικνύει τὰ ἐν τῇ ἐπιτήμητι τούτῳ ἐγκείμενα δύο στοιχεῖα διαφόρου φύσεως δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος. Journal 1908. p. 411—Fiore, Diritto inter - priv. No 4.

(1) Πολιτ. Ἡθλι. Α'. κεφ. I.

§ Ζητήματα συγκρούσεως νόμων άπαντώνται και έντός ένός και του αὐτοῦ Κράτους, όταν έν αὐτῷ ἰσχύωσι πλεονες τῆς μιᾶς νομοθεσίαι. Ἡ μεταξὺ τοιούτων ἐσωτερικῶν νομοθεσιῶν σύγκρουσις θεωρεῖται κατά τὴν ὀρθωτέραν καθ' ἡμᾶς γνώμη, ὅτι εἶναι τι διάφορον τῆς συγκρούσεως νομοθεσιῶν διαφόρων Κρατῶν διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ σύγκρουσις αὕτη δύναται νὰ ἀρθῇ δι' ἀποφάσεως μιᾶς και τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ὅφ' ἦν ὑπάγονται αἱ συγκρουόμεναι νομοθεσίαι, ἐν ἧ ἐν τῷ διεθνεί ἰδιωτικῷ δικαίῳ ὁ κανὼν, καθ' ὃν πρόκειται ν' ἀρθῇ ἡ σύγκρουσις τῶν νόμων, πηγάζει, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω, κατά μέγα μέρος ἐκ πηγῆς κειμένης ἐκτός τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους, ἐν τῇ περὶ δικαίου δηλαδὴ συνειδήσει τῆς διεθνoῦς κοινωνίας, και ἐπομένως ἐκ πηγῆς ἐχούσης κατ' ἀρχὴν και καθ' ὑπόθεσιν διεθνὲς κύρος. Τοῦτο δ' ἀποτελεῖ οὐχὶ ἀπλῶς τυπικὴν, ἀλλὰ σπουδαίαν οὐσιαστικὴν διαφορὰν, ἔστω και ἂν παρατηροῦμεν σύμπτωσιν τῶν κανόνων πρὸς λύσιν τῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς συγκρούσεις παρουσιαζομένων ζητημάτων.

Ἡ κατάστασις αὕτη, τῆς ὑπάρξεως δύο ἀστικῶν νομοθεσιῶν ἐντός ένός και τοῦ αὐτοῦ Κράτους εἶναι σήμερον ἐξαιρετικὴ, ὅσον ἄλλοτε ἦν συνηθῆς. Ἄλλοτε ἡ ἄτονος και νωθρὰ συγκαινωσία οὐ μόνον μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν, ἀλλὰ και μεταξὺ τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ αὐτοῦ Κράτους δὲν εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ συμπυκθῇ ψυχολογικὴ ἐνότης τῶν διαφόρων ἐν αὐτοῖς βιουσιῶν ἀνθρωπίνων ομάδων εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ ἐπιδάλῃ ὁμοιομορφίαν τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἐπομένως δὲν ὑπῆρχεν αἰσθητὴ και ἡ ἀνάγκη ἐνότητος δικαίου, ἀφ' οὗ, ὡς γνωστόν, τὸ δίκαιον εἶναι ὁ τύπος ἢ τὸ μέτρον τοῦ βίου τῶν κοινωνιῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν ἐνότητα τοῦ Κράτους ἐδημιούργει και ἐξεπροσώπει κυρίως ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ, πρίγκηψ ἢ δούξ, Βασιλεὺς ἢ Ἀυτοκράτωρ. Σήμερον ὅμως κατ' ἀρχὴν θεωρεῖται τι ἄτακτον και ἀνώμαλον Κράτος μὲ διαφόρους νομοθεσίας εἰς τρόπον, ὥστε, ὅπου ὑπάρχουν διάφοροι νομοθεσίαι, ὑπάρχουσιν ἀντιδρῶσαι εἴτε φανεραὶ εἴτε λαθόγασαι, δύο τάσεις ταίνονται ἢ νὰ ἐξαφανισθῇ ἢ διαφορὰ τῶν νομοθεσιῶν διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μιᾶς νομοθεσίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐνότητος τοῦ Κράτους, ὁσάκις ἡ συνδεδεικὴ δύναμις τῶν ἐν αὐτῷ κοινωνικῶν ομάδων εἶνε ἰσχυρά, ἢ νὰ ἐνισχυθῇ ἢ μεταξὺ τῶν νομοθεσιῶν διαφορὰ, ὁσάκις ἡ συνδεδεικὴ τοῦ Κράτους ἐν γένει δύναμις βάλνει χαλαρομένη και φθίνουσα, και ταῦτα συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον τῆς ποικιλίας και ἐνότητος, ὃν πολλάκις ὑπεμνήσαμεν.

Ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρωτίστως ἐνδιαφέρει ἡμῶς εἶναι τὸ ἐρώτημα κατά τίνα νόμον λυθῆσονται ζητήματα συγκρούσεως δύο ἐσωτερικῶν νομοθεσιῶν παρουσιαζόμενα ἐνώπιον ξένου δικαστηρίου; Δύναται ἄραγε νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὑπαρχούσης τυχόν διατάξεως ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τοῦ δικάζοντος δικαστηρίου περὶ ἐπικρατεστέρου νόμου ἐκ δύο νόμων ἰσχυόντων ἐν τῷ Κράτει τοῦ δικαστηρίου τούτου, δέον νὰ

λυθῇ και τὸ ζήτημα τῆς συγκρούσεως νόμων τοῦ ξένου Κράτους κατά τὴν διάταξιν ταύτην;

Ἐπὶ τούτου ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμη, ὅτι τὰ ζητήματα συγκρούσεως νόμων δύο ἐσωτερικῶν νομοθεσιῶν ξένου Κράτους δέον νὰ λύωνται κατά τὴν ἐν τῷ Κράτει τούτῳ ἐπικρατοῦσαν ἀρχὴν. (1) Διότι πρόκειται ἀπλῶς περὶ συγκρούσεως ἐσωτερικῶν νόμων.

Ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1914 δὲν εἶχε νομοθετικῶς ὀρισθῆναι κατά τίνα νόμον θὰ ἐλύοντο τὰ ἐκ τῆς συγκρούσεως διαφόρων ἐγχωρίων ἀστικῶν νομοθεσιῶν ἐγειρόμενα ζητήματα. Τοιαῦτα ζητήματα ἐννοεῖται, ὅτι και ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλεῦς ἠδύνατο ν' ἀναφυσῶσι, διότι και κατά τὸ Β. Διάταγμα τῆς 23 Φεβρ. 1835 ἀνεγνωρισθῆναι μὲν [ὡς και πρότερον διὰ τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου τοῦ 1822 (τίτλ. Ε'. § 4κ'.) τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος τοῦ Ἄστρους τοῦ 1823 (μ. Ζ'. § π.) και τοῦ Πολιτικοῦ Συντάγματος τῆς Τροιζήνος τοῦ 1827 (ἀριθ. 142) ἢ ἰσχύς τῶν νόμων τῶν βυζαντινῶν ἡμῶν αὐτοκρατόρων, διετάσσετο ὅμως, ὅτι τὰ «ἔθιμα ὑπερισχύουν, ὅπου ἐπικράτησαν».

Κατὰ τὴν περίοδον δὲ ταύτην τὰ ζητήματα ταῦτα ἐρρυθμίζοντο, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καταγωγῆς. Ἰδίως ὅμως ἀπὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, διατηρηθείσης ἐν ἰσχύϊ τῆς ἀστικῆς νομοθεσίας πλὴν τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκλονισθησαν διὰ νεωτέρων ἐλληνικῶν ἀστικῶν νόμων (2) ἢ σύγκρουσις τῶν ἐγχωρίων νόμων ἠτη-

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΘ. ΠΟΝΤΗΡΗΣ

(1) (Von Bar (Clunet, t. XXII, p. 31. — A. Pillet, Essai d' un système général de solution des conflits de lois (Clunet, XXII, p. 250). Ὁ Pillet φέρει παράδειγμα, ὅτι, ἂν κατά τὰ ἐν Ἑλβετικῷ κρατοῦντα, ἢ κατοικία ὀρίξει τὴν προσωπικὴν κατάστασιν τῶν Ἑλβετῶν διαφόρων καντονίων, κατά τὸ αὐτὸ κριτήριον θὰ ὀρισθῇ τὸ αὐτὸ ζήτημα και ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Roguin, Conflits des lois suisses, p. 461. — Diena Dir. inter pr., No 98. — Τὸ Ἰνστιτούτον τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου κατά τὴν ἐν Ὁξφόρδῃ σύνοδον αὐτῶν (1880) ἀπεφῆνατο: Ἐν ἡ περιπτώσει διάφοροι ἀστικοὶ νόμοι συνυπάρχουσιν ἐν τῷ αὐτῷ Κράτει, τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν κατάστασιν και τὴν ἰκανότητα τῶν ἀλλοδαπῶν ρυθμίζονται κατά τὸ ἐσωτερικὸν δίκαιον τὸ ἰσχύον ἐν τῷ Κράτει, εἰς ὃ οὗτος ἀνήκει. (Annuaire, p. 57).

(2) Ἄρθρ. 2. και 3 νόμον ΠΝ' τοῦ 1866.—Ἐνεκα τῆς ἀλληλουχίας τῶν διατάξεων νομοθεσίας τινὸς και μάλιστα ἀστικῆς εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἡ γραμμῆ, ἢ διακρίνουσα τὰς ἰσχυούσας διατάξεις τῆς ἰονίου νομοθεσίας, ἀπὸ τῶν καταργηθεισῶν δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ χαραχθῇ. Ἡ ἀμφιβολία εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ συνετώτεροι, προκειμένου ἰδίᾳ περὶ θεμάτων δικονομικῆς μὲν φύσεως, προδλεπομένων ὅμως ἐν τῷ Ἰονίῳ ἀστικῷ κώδικι, συμμορφοῦνται πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ τῆς ἰονίου νόμου και τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς Δικονομίας, ἀφ' οὗ εἰσῆχθη μὲν ἡ ἐλληνικὴ Πολ. Δικονομία εἰς τὴν Ἑπτανήσον, διατηρήθη δὲ ἐν ἰσχύϊ ὁ Ἰόνιος κώδιξ (Λεξικὸ Νομικῆς Φλογαίτου, Α'. σελ. 960 και τὰ ἐκεῖ μνημονευόμενα ἔργα: Μελέται ἐπὶ τῶν Ἀστικῶν νόμων τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπὸ Γ. Σκαλτσούνη και Παράθεσις τῶν ἐλληνικῶν νόμων πρὸς τὸν Πολιτικὸν ἰόνιον κώδικα ὑπὸ Μ. Ἰδρωμένου).

ΤΟ ΝΕΟΝ ΔΑΝΕΙΟΝ

Οι ὄροι τοῦ νέου δανείου τῶν 300 ἑκατομμυρίων, τοῦ ὁποῦ ἐγγνώσθησαν ἤδη αἱ γενικαὶ γραμμαὶ εἶνε τὸσον εὐνοϊκοὶ διὰ τοὺς δανειστὰς ὥστε νὰ ἐμπνέουν ἐκ πρώτης ὄψεως δισταγμὸν μήπως πρόκειται περὶ παρακινδυνευμένου οἰκονομικοῦ συνδυασμοῦ τοῦ Κράτους, προσπαθοῦντος νὰ ἐξεύρη πάσῃ θυσίᾳ πόρους δι' ἐπιείχουσιν ἀνάγκη, τὴν ὅποιαν δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀντικρύσῃ. Πράγματι ὁ τόκος 5ο), ἢ κατὰ 50ο) ὑπὲρ τὴν ἀρχικὴν τιμὴν ἀπόσβεσις τῶν κληρουμένων μετοχῶν καὶ ἡ διανομὴ 3 ἑκατομμυρίων κατ' ἔτος διὰ λαχειοφόρων κληρώσεων ἀποτελοῦν σύνολον βαρυτάτης διὰ τὸ δανειζόμενον Κράτος ὑποχρέωσης. Δὲν πρέπει ἔμως, προκειμένου περὶ τοῦ δανείου, νὰ λησμονῶμεν δύο τινά. Πρῶτον ὅτι εἶνε πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ νέου κράτους καὶ συγκομιδὴν τῶν πλουσιωτάτων πόρων τοὺς ὁποῖους ἔχει καὶ δεύτερον ὅτι εἶνε δάνειον ἐσωτερικὸν ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ χρῆμα τοῦ πολίτου αὐτοῦ τούτου τοῦ δανειζομένου κράτους. Ἡ Ἑλλὰς ἠϋξημένη εἰς γεωγραφικὴν ἔκτασιν καὶ πολλαπλασιάσασα τοὺς φυσικοὺς αὐτῆς πόρους ἔχει ἀσφαλεστάτην πολλαπλασίαν ἀπόδοσιν τῆς δαπάνης τὴν ὅποιαν θὰ κάμῃ διὰ νὰ περισυλλεγῇ καὶ ν' ἀνασυνταχθῇ εἰς κράτος ρυθμικῶς λειτουργοῦν καὶ ἀπροσκόπτως ἐκμεταλλευόμενον τὰς πλείστας πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς του. Οἱ πόροι τοῦ Δημοσίου Ταμείου θὰ αὐξηθοῦν ἀσφαλῶς τὸσον, ὥστε ὄχι μόνον νὰ ὑπερκαλύψουν τὰς διὰ τὸ νέον δάνειον θυσίας ἀλλὰ καὶ ν' ἀνακαμφίσουν ἀπὸ βάρη προηγουμένων ὑποχρεώσεων καὶ νὰ ἐπιτρέψουν σὺν τῇ χρόνῳ τὴν ἀνακούφισιν τοῦ λαοῦ ἀπὸ φορολογικὰ βάρη, τὰ ὅποια ὑπέχει λόγῳ μακρῶν καὶ περιπετειωδῶν ἐθνικῶν ἀγώνων. Ἡ νέα μεγάλη Ἑλλὰς ἔχει πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ νὰ γίνῃ ταχέως κράτος πλούσιον εἰς πόρους καὶ ἀκμαῖον εἰς παραγωγὴν. Ἐὐ δάνειον δὲν εἶνε παρὰ ἡ σπορά, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ συγκομισθῇ ἀφθόνους καρπούς. Ὅταν λοιπὸν τσιαύτη προσδοκᾶται διὰ τὸ Κράτος ἡ ἀπόδοσις τῆς σημερινῆς δαπάνης, δικαιολογημένη πλήρως εἶνε ἡ ἐλευθεριότης, μὲ τὴν ὅποιαν ἐκαγονίσθησαν τὰ τοῦ δανείου. Ἦτο δὲ καὶ ἐπιβεβλημένη ἡ ἐλευθεριότης, προκειμένου περὶ δανείου ἐσωτερικοῦ, δανείου ἀντλουμένου ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ κεφαλαίου. Διότι τὸ χρῆμα, τὸ ὁποῖον εἶνε πλουθωρικῶς συγκεντρωμένον εἰς Ἑλληνικὰς χεῖρας καὶ ἐλάχιστα ἀποδίδει ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν εἰρηρικὴν ἐργασίαν ἔπρεπε νὰ προσελκυσθῇ ἀπὸ μίαν ἐπικερδῆ τοποθέτησιν ὑπὸ τὴν ἐγγύτησιν τῆς πίστεως τοῦ Κράτους διὰ νὰ προστατευθῇ ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς παρατόλμου ἐπιχειρηματικότητος, τὴν ὅποιαν ὁ πόλεμος κατέστησε νόσον δξυτάτης μορφῆς. Διότι ὁ κεφαλαιοῦχος, μεγάλος ἢ μικρός, ἔχων σήμερον τὸ χρῆμα του

σχεδὸν νεκρὸν καὶ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ του δυνειρέεται ἐπιχειρήσεις μὲ μυθώδη κέρδη καὶ κυνηγᾷ κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες συνήθως, ἂν μὴ πάντοτε, ὀδηγοῦν εἰς ναυάγιον. Ὅταν λοιπὸν εὐρεθῇ ἐμπρὸς του μίαν τοποθέτησιν τῶν χρημάτων του τὸσον ἀσφαλῆς καὶ τὸσον ἐπικερδῆς ὅσον ἐκ τοῦ δανείου, πρέπει νὰ εἶνε πολὺ μωρὸς διὰ ν' ἀφήσῃ νὰ τοῦ διαφύγῃ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ Κράτος ἐνθ' διὰ τοῦ δανείου ἐξασφαλίζει ὅ,τι τοῦ χρειάζεται διὰ ν' αὐξήσῃ τοὺς πόρους του μολίμως καὶ νὰ φθάσῃ εἰς πλήρη οἰκονομικὴν εὐεξίαν, ἀφ' ἑτέρου ἀποσύρει ἀπὸ τὴν ὑπερπλουθωρικὴν κυκλοφορίαν μέρος σημαντικῶν χρημάτων τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον ἱκανοποιῇ διὰ γεναίου τόκου καὶ περιφρουρεῖ ἀπὸ τοὺς κινδύνους μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ χώρα θ' ἀποδυθῇ εἰς τὴν πλουσίαν παραγωγὴν τῆς εἰρήνης, ἥτις θ' ἀνοίξῃ εἰς τὰ κεφάλαια ὀρίζοντας ἐργασίας καὶ ἀσφαλοὺς καὶ ἐπικερδαῖς.

Ἐὰν ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν εὐρίσκει ὅτι τὸ δάνειον οὔτε παράτολμον εἶνε εἰς τοὺς ὄρους του οὔτε ἐπιζήμιον διὰ τὸ Κράτος. Ἀπεναντίας ἀποτελεῖ εὐφυῆ οἰκονομικὸν συνδυασμὸν ὑπηρετοῦντα συγχρόως τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Κράτους καὶ ὀδηγοῦντα διὰ τῆς ἀσφαλεστέρης ὁδοῦ εἰς τὴν γενικὴν εὐημερίαν.

ΤΑ ΚΕΡΔΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ἐὰ κατὰ τὴν λήξασαν ἑξαμηνίαν ὑπὸ τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς πραγματοποιηθέντα κέρδη ἀνήλθον εἰς δραχ. 2,740,000, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς 350ο) ἐπὶ τοῦ Μετοχικοῦ αὐτῆς Κεφαλαίου.

Ἐκ τῶν κερδῶν τούτων ἡ Διοίκησις τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας καὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν κερδῶν διένειμεν εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Τραπεζῆς δραχ. 400,000. Ἐπὶ πλέον δὲ ἔδωκε τὸ δικαίωμα εἰς αὐτὸ ὅπως μέρος τοῦ ποσοῦ τῶν ἀμοιβῶν τούτων κτατεθῇ παρὰ τῇ Τραπεζῇ ὡς μετοχικὸν κεφάλαιον συμμετέχον εἰς τὰ κέρδη ὑφ' οὗς ὄρους συμμετέχουν οἱ ἀρχικοὶ τῆς Τραπεζῆς Μέτοχοι μὲ τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον ἠϋξημένον μὲ τὰ ὑπάρχοντα ἀποθεματικά.

Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τῶν κερδῶν, μετὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου τῶν ἐκτάκτων κερδῶν καὶ τῶν διαφόρων ἀποσβέσεων, διανεμήθη εἰς τοὺς μετόχους μερισμὰ ἴσον μὲ 30 ο) ἢτοι δρ. 15 διὰ τὴν ἑξαμηνίαν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν κερδῶν διετεθήθη πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐκτάκτων ἀποθεματικῶν τῆς Τραπεζῆς.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 34 τοῦ καταστατικοῦ, προσκαλοῦνται οἱ κ. κ. Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀνατολῆς εἰς τακτικὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τὴν 21)3 Ἀπριλίου 1920, ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 11ην π.μ. ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Ἐδρᾷ τῆς Ἐταιρείας, ὁδὸς Σοφοκλέους ἀριθ. 6.

Ἀντικείμενα ἡμερησίας διατάξεως

1ον) Ἐκθέσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1919.

2ον) Ἐκθέσεις τῶν Ἐλεγκτῶν ἐπὶ τοῦ Ἰσομοῦ τῆς χρήσεως 1919.

3ον) Ἐγκρίσις τοῦ Ἰσολογισμοῦ καὶ τῶν Ἀπομῶν τῆς χρήσεως 1919 καὶ προσδιορισμὸς τοῦ διανεμητέου μερίσματος.

4ον) Ἐκλογή Συμβούλου

5ον) Ἐκλογή δύο Ἐλεγκτῶν διὰ τὴν χρῆσιν 1920.

6ον) Ὑποφορτία περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Ἐλεγκτῶν ἀπὸ πάσης εὐθύνης ἀποζημιώσεως, συμφώνως τῷ Νόμῳ 1348.

Πᾶς κάτοχος τοῦλάχιστον 20 Μετοχῶν ὀφείλει, ἵνα ἔχη δικαίωμα παραστάσεως εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Μετόχων, νὰ καταθέσῃ τοὺς τίτλους τῶν Μετοχῶν αὐτοῦ, δέκα τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς Συνελεύσεως εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐδραν τῆς Τραπεζῆς ἢ εἰς τὰ Ὑποκαταστήματα, Πρακτορεῖα καὶ Ὑποπρακτορεῖα αὐτῆς, ὅς καὶ εἰς τὰς κάτωθι ἀναφερομένας Τραπεζάς :

Ἐν Ἀθήναις : παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσαις ταῖς λοιπαῖς ἀνεγνωρισμέναις Τραπεzaῖς.

Ἐν Παρισίοις : παρὰ τῷ COMPTOIR NATIONAL D' ESCOMPTÉ DE PARIS, 14 RUE Bergère.

Ἐν Βερολίνῳ : παρὰ τῇ NATIONAL BANK FÜR DEUTSCHLAND.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει : παρὰ τοῖς κ. κ. ΖΑΡΙΦΗ καὶ ΣΙΑ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12)25 Φεβρουαρίου 1920

Διὰ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος
ΙΩ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Οἱ κ. Μέτοχοι τῆς Τραπεζῆς Βιομηχανίας καλοῦνται εἰς τακτικὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τὴν 28ην Φεβρουαρίου 1920 ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 11ην π.μ. ἐν τῇ καταστάματι τῆς Τραπεζῆς, ὁδὸς Σταδίου ἐνταῦθα.

Ἀντικείμενα τῆς συνεδριάσεως ταύτης ἔσονται :

1) Ἀκρόασις τῆς ἐκθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν ἐλεγκτῶν.

2) Ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ πρώτου οἰκονομικοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τοῦ διανεμητέου μερίσματος.

3) Ἀπόφασις περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν ἐλεγκτῶν ἀπὸ τῆς εὐθύνης των ἐν τῇ σχετικῇ διαχειρίσει.

4) Ἐκλογή ἐλεγκτῶν διὰ τὸ ἔτος 1920 καὶ προσδιορισμὸς ἀμοιβῆς τῶν ἐλεγκτῶν τοῦ ἔτους 1919, καὶ

5) Προσδιορισμὸς τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐντεταλμένων συμβούλων.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 26ον τοῦ Καταστατικοῦ, δικαίωμα πρὸς παράστασιν ἔχει πᾶς κύριος 40 τοῦλάχιστον μετοχῶν· ἐπειδὴ δὲ οἱ προσωρινοὶ τίτλοι τῶν μετοχῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀποίων συγκροτιθῆσεται ἡ Γενικὴ Συνέλευσις αὕτη, εἶναι ὀνομαστικοί, ἢ κυριότης τῶν μετοχῶν ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Τραπεζῆς, μὴ προσαπαιτουμένης τῆς καταθέσεως αὐτῶν,

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου 1920.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου
ΕΠΙΜ. ΧΑΡΙΔΑΟΣ

ΜΕΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἰονικῆς Τραπεζῆς Ἀτθ. ἔδωκε μερίσμα β' ἑξαμηνίας πρὸς τρεῖς σελλίνια κατὰ μετοχὴν πλέον ἐκτάκτου τοιούτου ἐξ ἐνός σελλινίου, ἧται ἐν ὅλῳ τέσσαρα σελλίνια κατὰ μετοχὴν, ἔπερ μετὰ τοῦ πληρωθέντος κατὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν προμερίσματος ἐκ τριῶν σελλινίων ἀποτελεῖ σύνολον μερίσματος διὰ τὸ 1919 σελλίνια ἑπτὰ κατὰ μετοχὴν, ἧται 7 ο)ο ἐπὶ τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἔγκρισις τοῦ μερίσματος ἀπόκειται εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν μετόχων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ

Ἐφαρμογὴ τῶν νεωτέρων Ἐπιστημονικῶν τελειοποιήσεων.
Ὁδὸς Βουλῆς 24).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΠΝΟΥ

Ἄνωνυμος Ἐταιρεία

ΕΚΔΟΣΙΣ 10.000 ΝΕΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Βιομηχανίας καπνοῦ ἀπειρασίσθη συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 5 τοῦ Καταστατικοῦ ἢ αὐξήσις τοῦ Μετοχικοῦ Κεφαλαίου τῆς Ἐταιρείας δι' ἐκδόσεως 10,000 νέων μετοχῶν ὀνομαστικῆς ἀξίας δραχ. 100 ἐκάστης αἰτινες θέλουσι ματέχει τῶν κερδῶν τῆς Ἐταιρείας ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1920 καὶ ἔφεξης.

Ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τῶν ἐκδοθησομένων ὡς ἄνω νέων μετοχῶν διατεθήσεται κατὰ προτίμησιν ὑπὲρ τῶν κατόχων τῶν παλαιῶν μετοχῶν τῆς Ἐταιρείας κατ' ἀναλογίαν πάλαιων μετοχῶν πρὸς μίαν νέαν.

Προθεσμία πρὸς ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου τῶν κατόχων παλαιῶν μετοχῶν πρὸς ἐγγραφὴν ὠρίσθη μέχρι τῆς 15 Μαρτίου 1920.

Τιμὴ ἐκδόσεως τῶν νέων μετοχῶν ὠρίσθη δραχ. 150 ἕξ ὧν δραχμαὶ μὲν 80 καταβληθήσονται ἅμα τῇ ἐγγραφῇ τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐκ δραχ. 70 μέχρι τέλους Ἰουλίου 1920.

Περαιτέρω λεπτομερείας τῶν ὅρων τῆς ἐκδόσεως δύνανται νὰ λάβωσιν οἱ δικαιούμενοι εἰς ἐγγραφὴν παρὰ τῷ ἐνταυθα Κεντρικῷ καταστήματι τῆς Ἐταιρείας, ὁδὸς Πειραιῶς 4.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Φεβρουαρίου 1920

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου

ΙΩ. Ν. ΠΑΝΑΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Μετ. Γιαννουκάκης

ΛΙΜΠΕΡΗΣ Θ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 83
Τηλεφ. 10-85

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΞΑΝΤΑΡΟΖΑ 1. Β
Ἐναντι Πρωτοδικείου

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (πρόην Ἐφέτου) ὁδὸς Χαριλάου Τρικούπη ἀριθ. 14 (παρὰ τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου).

ΤΟΠΟΘΕΤΕΙΤΕ

ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΑΣ

ΕΙΣ ΕΝΤΟΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ

ΤΟΚΟΣ: 6 0)ο διὰ τὰ ἐτήσια. 5 1/2 0)ο διὰ τὰ ἐξάμηνα.
5 0)ο διὰ τὰ τρίμηνα.

— Εἶνε ἠγγυημένα ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ ὑπὸ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς.

— Πληρώνονται ἀμέσως εἰς τὴν ληξίν των ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ προεξοφλοῦνται ὑπὸ τῆς ἰδίας.

— Εἶνε ἀπηλλαγμένα τοῦ φόρου εἰσοδήματος (8 0)ο καὶ τῶν τελῶν χαρτοσήμου.

— Μεταβιβάζονται δι' ἀπλῆς παραδόσεως εἰς ἄλλον, ὅπως τὰ χαρτονομίσματα ἢ δι' ὀπισθογραφῆσεως, ὅπως αἱ συναλλαγματικά.

— Ἀποτελοῦν δηλ. ρευστὸν χρήμα, πρόχειρον εἰς κάθε στιγμήν, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον, ὅτι δίδουν καὶ τόκον, μεγαλειτερον ἀπὸ κάθε ἄλλην κατάθεσιν.

— Ἐκδίδονται εἰς πρὸς 100, 500, 1000, 10.000 καὶ 100.000 δρ.

— Πωλοῦνται εἰς ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Κράτους, ὅπου ὑπάρχουν Τράπεζαι ἢ Ὑποστήματα Τραπεζῶν.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ 14

Ἐνεργεῖται πάσης φύσεως Τραπεζικαὶ ἐργασίαι ἤτοι:

Ἀγορὰ καὶ πώλησις συναλλάγματος. Ἐκδοσις ἐπιταγῶν καὶ τηλεγραφικῶν ἐμβασμάτων ἐπὶ πάσης πόλεως τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἐκδοσις πιστωτικῶν ἐπιστολῶν. Ἀνοιγμὰ πιστώσεων. Παραλαβὴ φορητοτικῶν καὶ προκαταβολαὶ ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ. Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ. Προεξοδλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων κλπ. κλπ.

ΟΡΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 0)ο διὰ καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν.
3 1)2 0)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ 6 μῆνας τοῦλάχιστον
4 0)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ ἕν ἔτος
διὰ 4 1)2 0)ο » » » 2 ἔτη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΠΝΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ Α' ΧΡΗΣΕΩΣ ΑΠΟ 1 ΔΥΟΥΣΤΟΥ 1918-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1919
ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

1. Δινητητοποιημένων.		
Εργασιαστάσεις, αξία μηχλημάτων, επίπλων κλπ.	846.100.10	
Μείον εκ αποσβεσθέντων	89.801.80	306.798,30
Υπολοίπων		15.850.05
Υπόλοιπον Καπνεργασταρίων, αξία οικοπέδων και επίπλων μέχρι σήμερα διὰ τὸ ἀνεγερθέντων ιδιόκτητων καπνεργασταρίων	128.481.35	
Αξία σημάτων και ἐμπορικῶν ὀνομ. συγχωνυθεισῶν εταιρειῶν 684.000.—		595.800.—
Μείον εκ αποσβεσθέντων 88.200.—		
Συμμετοχὴ εἰς ἑταιρ. Λιθωγραφείου και Κυπριολίας «Κ. Παγῆς και Σία»	75.000.—	
Επισφάλαια χρεώστων	49.887.10	1.166.216.80
2. Απνηχολημένων.		
Καπνὰ ἐν γένει	8.150.154.60	
Καπνὰ εἰς χερσῶν	170.071.50	
Καπνὰ ὑπὸ μισθωχωνοποιήσων 213.007.20		
Καπνὰ βιομηχανοποιημένων 140.186.56		
Προκαταβ. δι' ἀγορὰς καπνοῦ 359.826.15		4.088.246.61
Υλικά ἐν γένει	287.858.54	
Χρεώστων	263.278.26	
Πελάται	4.793	
Ενδία και προκληθέντων	68.008.90	
Διαφημίσεις	1.—	
Βακχεμαὶς λογιστηρίων	97.792.01	4.754.978.82
3. Διαθέσιμων.		
Επιτηγὰ ἀντιστοιχίας	12.644.55	
Τράπεζαι	50.526.45	
Τκμείων	169.885.38	232.556.38
		6.153.751.45
		Ολικόν

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΣΤΟΣ ΖΗΤΗΝΑΙ ΚΑΙ ΚΕΡΠΑΙ

ΧΡΕΟΣΙΣ	ΠΙΣΤΟΣΙΣ
Εξόδα Διαχειρίσεως 14.188.—	Ακαθάρτου κέρδους εκ πωλήσεως βιομηχανοποιήσων 1.474.000.87
Ενοίκια γραφ. και πρατηρ. 248.945.75	Ακαθάρτου κέρδους εκ πωλήσεως καπνοῦ
Μισθὸ προσωνοποιήσων 56.296.05	εἰς φύλλα
Εξόδα φωτισμοῦ και θερμότη. 41.801.—	
Παραστάσεις	
Διάφορα ἐξόδα γραφείων	
Διαφημίσεις, διακρίσει και διαφημίσεως προϊόντων ἑταιρείων	
Τόκοι και προμήθειαι	
Δαπάναι συντηρήσεως και βελτιώσε. ἔργων τακτάσεων και ἀξία καταναλωθ. ὑλικῶν και φθαρτῶν εξαρτημάτων μηχανημάτων	
Απόσβεσις ἐπιπλων και μηχανημάτων 39.301.80	
Απόσβεσις ἀξίας σημάτων και ἐμπορικῶν ὀνομ. συγχωνυθεισῶν εταιρειῶν	
Χρεώσται δι' ἐπισφάλαια χρεώσται	
Καθαρὸν κέρδος	
	1.529.431.09
	Ολικόν

Διάθεσις Καθαροῦ Κέρδους Δρχ. 804.150.19

Ὁ ὀλο ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 43 τοῦ Καταστατικοῦ τακτικῶν ἀποθεματικῶν Δρχ. 40.207.50

7 ὀλο ἐπὶ καθαρῶν κερδῶν Δρχ. 563.942.69 ποσοτὰ Γενικῆς Διευθύνσεως και Διοικητικοῦ Συμβουλίου συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 43 τοῦ Καταστατικοῦ

Τακτικῶν μέρισμα Δρχ. 5 και κατὰ μετοχὴν συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 43 τοῦ Καταστατικοῦ

Μερίμετον μερίσμα Δρχ. 13 κατὰ μετοχὴν

Υπόλοιπον κερδῶν ἀφιέμενον εἰς νέον

108.698.55	619.294.80
39.301.80	39.476.—
58.200.—	200.000.—
28.484.80	520.000.—
804.150.19	4.466.69
	Ολικόν Δρχ. 804.150.19

Ὁ φόρος καθαρῶν προσόδων πρὸς 8 ὀλο ἐπὶ τοῦ διανεμομένου μερίσματος Δρχ. 18 κατὰ μετοχὴν βαρύνει τοὺς μετόχους.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Ἰανουαρίου 1920

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

ΙΩ. Ν. ΠΑΝΑΣ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου

ΚΑ. ΓΡΥΦΙΖΑΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1919

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Διαθέσιμα: Μετρητά εν τῷ Ταμείῳ καὶ παρὰ Τραπεζίαις	23.182.441.80
Παρὰ τῷ Ἐξωτερικῷ	25.670.464.35
Ἐγτονα γρ[α]μ[μ]ατῶν Ἑλλ. Ἀγροσ.	1.800.000.—
Συν[ολο]γα ἐπὶ Ἐξωτερικῷ	10.696.330.20 φρ.
Προσφορὰς	60.849.235.85
Τρέχοντες λογαριασμοί	5.086.599.65
Σ ἐπὶ ἐνεργῶν χρεωγράφων	22.403.221.90
» » » γραμματίων	14.109.162.25
» » » ἔμπορευμάτων	496.923.80
» » » ἐνημερωμένων δι' ὑποθηκῶν	68.356.477.45
» » » Συμμετοχῆ (εἰς τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις)	2.666.691.20
Χρεώματα	866.785.60
Τοκομερίδια	5.694.936.10
Καταστήματα Τραπεζῆς	179.289.60
Ἀκίνητα ἐξ ἀνεγγραμμένων ἐκπονήσεων	1.258.995.05
Ἐπιπλά καὶ Ἐγκαταστάσεις	619.570.05
	337.629.50
	<u>φρ. 182.425.518.10</u>

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον	φρ. 25.000.000.—
Κεφάλαιον Ἀποθεματικόν	349.651.45
Ἐξωτερικὸὶ λογαριασμοί	7.892.483.10
Τρέχοντες λογαριασμοί	88.487.428.20
Καταθέσεις ὕψους	61.605.113.30
» προθεσμίας	20.190.435.15
Ταμειντήριον	10.377.784.25
Λογαριασμοὶ τρίτων	5.592.161.05
Ἐπιταγὰὶ τρίτων	982.615.25
Γραμμάτια εἰσπραχθέντα	99.250.—
Μερίσματα παρελθουσῶν χρήσεων	203.982.50
Μέρισμα χρήσεως 1919	2.000.000.—
Διάφοροι λογαριασμοί	6.388.390.85
Ἐπιταγαστήματα: Προσωρινὰ ἔγγραφαί	3.552.264.65
Ἀερίσιμος Προνόμιος Ἐπιταγαστήματος Ἀερίων Ὁθωμανικῶν Ἐγκαταστήματος Σμύρνης	3.305.258.35
Κέρδη καὶ Ζημιὰ. Ὑπόλοιπον εἰς Νέον	1.448.699.50
	<u>φρ. 182.425.518.10</u>

ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑ

ΧΡΕΟΣΙΣ

Γενικὰ Ἐξόδα	φρ. 2.468,673.85
Ἀποδέσεις ἐπιπλῶν καὶ ἐγκαταστάσεων	14,997.25
Ἀποδέσεις καὶ κρατήσεις ζηνῶν	446,396.25
Ἀποδέσεις διὰ τὴν ἐκτίμησιν χρεωγράφων συμ-φώνως τῷ ὑπ' ἀριθ. 1348 Νόμῳ	265,002.75
Ἐξόδων Ἀποθεματικῶν διὰ πρόνοιαν ἐπιταγαστήματος Ἀερίων Ὁθωμ. Ἐπιταγῶν Σμύρνης	500,000.—
Φόροι Ἰαλλικῆς Δημοσίας	96,962.30
Φόροι ἐκτάκτων κερδῶν 25 ο]ο	279,928.40
Ἐπιπλέον Κερδῶν πρὸς διακομὴν	4,132.695.10
	<u>φρ. 8,204.655.90</u>

ΠΥΤΩΣΙΣ

Ἐπιπλέον παρελθούσης χρήσεως	φρ. 765,497.10
Κέρδη διαφοράς χρήσεως 1919	7,439,158.80

ΔΙΑΝΟΜΗ ΚΑΘΑΡῶΝ ΚΕΡΔῶΝ Δρ. 4.132.695.10

Κράσις 5 ο]ο διὰ Τακτικῶν Ἀποθεματικῶν ἐπὶ ποσοῦ φρ. 3.647.126.40	φρ. 182.356.30
Τακτικὸν μέρος 4 ο]ο Δρχ. ἢ Φρ. εἰς τὸ ἄριον 5 κατὰ Μετοχὴν	» 1.000.008.—
Ποσοστὰ Διοικητικῶν Συμβουλίου.	» 327.726.25
Πρόσθετον μέρος 4 ο]ο ἢτοι Δρχ. ἢ Φρ. εἰς τὸ ἄριον 5 κατὰ Μετοχὴν	» 1.000.000.—
Φόρος καθαρῶς προσόδου 8 ο]ο ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν Δρ. 2.173.913.05	» 173.913.05
Ἐπιπλέον Κερδῶν εἰς Νέον	» 1.448.699.50
	<u>φρ. 4.132.695.10</u>

Μέρισμα κατὰ Μετοχὴν Δρχ. εἰς τὸ ἄριον, πληρωτέον δι' ἐπιταγῆς ἐπὶ Παρισίων Φογ. 15.50

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9)22 Φεβρουαρίου 1920

Ὁ Σύμβουλος Γενικὸς Διευθυντής
Μ. Π. ΚΑΜΑΡΑΣ

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητής
Α. Θ. ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΙΖΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΑΙΩΙΟΠΑΡΟΝΤΟΣ ΑΙΩΝΙΟΠΑΡΟΝΤΟΣ-ΣΙ ΑΕΚΑΔΗΜΕΥΣΙΟΝ 1919

ΕΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἀσφα- λιστ. τέταρτον Δρ.	375.000.—
Παρὰ διαφόρους Τραπεζίτας »	1.205.619.—
Ἐντοκὰ Γραμμάτια »	250.000.—
Χρεώγραφα :	
100 Μετοχὴν Ἡνωσσομένηνου Δα- νείου ὁ οἷο 101.500.—	
50 Μετοχὰν Δανείου Δρ.	200.887.50
Ἑλληνογενὲς Νηρηγώμων »	1.000.—
Χρεώσται »	57.712.07
Ταμείον »	62.571.80
	<hr/>
	Δρ. 2.152.789.87

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν κεφάλαιον Δρ.	1.500.000.—
Ἀποθεματικὸν Τραπεζικὸν 1918	41.414.90
» 1919	44.585.10
Φόρος ἐκτάκτων κερδῶν 1918 »	86.009.—
ὑπελλόμενα ἀποζημιώσεις :	
Κρατηθῆν δια κινδύνους ἐν ἰσχυρῶν χρη- 1918	105.000.—
Πληρωθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1919	76.969.72
Κρατηθῆν δια ἑθμίας χρησσεως 1918	105.000.—
Πληρωθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1919	100.763.50
Κρατησσεως δια κινδύνους ἐν ἰσχυρῶν »	285.000.—
Πιστωτικὰ διαφόρα »	54.760.55
Κέρδη καὶ ζημίαι »	183,093.05
ὑπόλοιπον εἰς Νέον »	5.049.19
	<hr/>
	Δρ. 2.152.789.8

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΝΕΡΡΙΑΘΟΣ ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΣ

Προμήθεια καὶ Μεσαίταια Δρ.	131.317.26
Γενικά ἔξοδα, μεθοδοσικὰ, ἐνοίκια γραμμίου κλπ. »	84.155.66
Ἀγτασφάλεια »	127.972.25
Ἐπιστροφὰ ἀσφαλιστῶν »	4.670.86
Πληρωθέντα ζημίαι »	62.752.84
Ποσὸν κρατηθῆν δια κινδύνους ἐν ἰσχυρῶν »	285.000.—
ὑπόλοιπον πρὸς διακομὴν »	232.727.84
	<hr/>
	Δρ. 878.586.21

ὑπόλοιπον χρησσεως 1918 Δρ.	6.541.25
Ἀσφαλιστῶν χρησσεως 1919 »	777.173.16
Τόκοι διαφόρα »	79.810.80
Προμήθεια ἐξ ἀνταρξαλαίων »	15.058.—

ΔΙΑΝΟΜΗ ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΔΡ. 232.727.84

Φόρος ἐκτάκτων κερδῶν 1919 Δρ.	4.056.55
Τάκτικὸν ἀποθεματικὸν 1919 ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ : »	44.585.10
ὁ οἷο Τόκοι »	75.000.—
ὁ οἷο Μέρημα »	75.000.—
8 οἷο Φόρος ἐπὶ τοκομερισμάτων »	13.043.50
10 οἷο Ἀμοιβὴ Διοικ. Συμβουλίου »	10.662.—
5 οἷο Ἀμοιβὴ Διευθυντοῦ »	5.331.—
ὑπόλοιπον εἰς Νέον »	5.049.19
	<hr/>
	Δρ. 232.727.84

Τὸ τοκομῆρισμα Δογ. 50 κατὰ μετοχὴν πληροθυήσεται μετὰ τὴν ἐγ-
κρίσιν τῆς Γεν. Συνελεύσεως.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

ἽΟ Διευθυντῆς ἽΟ Συμπράττων Σύμβουλος ἽΟ Λογιστῆς
Α. Γ. ΚΑΛΑΜΑΣΙΩΤΗΣ Β. Γ. ΠΑΝΟΥΤΣΟΥ Σ. Ξένου

Δρ. 878.586.21

ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Α' ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΠΟ 29 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1918 ΕΩΣ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1919

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ
Ταμείον, Τράπεζαι και έντοκα γραμ. . . Δρ. 30.857.102.—	Κεφάλαιον Δρ. 15.000.000.—
Δάνεια και Ήγγυημένοι λογαριασμοί	Καταθέσεις έν όψει και προθεσμιάς εις
δι' άνεγύρων και άλλων έγγραφήσεων » 10.344.719.30	δραχμιάς και ξένα νομίσματα » 18.705.530.35
Γραμμάτια προεξοφληθέντα » 3.118.31.185	Πιστώσεις υπό έκτέλεσιν » 13.971.894.10
Μελέται πιστώσεων » 16.656.409.95	Έπιταγαί και έντολαι πληρωτέαι » 11.658.490.80
Έξαιρείαι προς ίδρυσιν » 1.344.402.95	Διάφοροι λογαριασμοί πιστωτικοί » 12.896.658.35
Συμμετογαί εις εταιρείας » 290.000.—	Έκχωρηται αξιών προς είσπραξιν » 43.37.183.55
Διάφοροι λογαριασμοί (χρεωτικοί) » 9.879.015.05	Καθαρά κέρδη διανεμητέα
Ακίνητα Τραπεζής » 1.392.797.28	Προς γνηματισ. τακτικ. άποθ. 160.095.45
Αξίαι προς είσπραξ. διά ληξιμόν τρίτων . . . » 4.333.939.40	» » έκτάκτου » 300.000.—
Έπιπλα, έξίαι χρηματ. κλπ. 84.014.10	» διανομ. εις τούς μετόχ. 978.260.85
Μείον κρώτησις προς άπόθ. 40.000.—	Ποσοστά Δ. Συμβουλ. Διευθ.
	και έκτακτος άμοιβή λοιπού
	προσωπικού
	132.436.90
	» Αφιέμενα δια τήν έπομένην
	χρήσιν
	30.161.45
	1.600.954.75
<u>78.170.711.80</u>	<u>Δρ. 78.170.711.80</u>

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ ΚΕΡΑΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΙ

Γενικά έξοδα 159.155.90	Τόκοι, προμήθειαι, συναλλαγματαικαι διαφοραι
Έξοδα ίδρύσεως και πρώτης	εισοδήματα άκινήτων κλπ. Δρ. 2.405.096.55
έγκαταστάσεως 39.290.—	
Τόκοι καταθέσεων 265.696.— Δρ.	
Κρώτησις δι' άπόβρεσιν εύπλών χρη-	
ματοκιβωτίων κλπ. » 40.000.—	
Κέρδη προς διανομήν » 1.600.954.65	
Δρ. 2.405.096.55	Δρ. 2.405.096.55

ΔΙΑΝΟΜΗ ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΩΝ ΕΚ ΑΡΧ. 1.600.954.65)00

Καθαρά κέρδη. Δρ. 1.600.594.65	Κρατήσεις 10 ο)ο δι' άποθεμνιζών Κεφάλαιον κατά τό άρθρ. 33 του Καταστατικού Δρ. 160.095.45
Κρατήσεις 10 ο)ο δι' άποθεμνιζών Κεφάλαιον κατά τό άρθρ. 33 του Καταστατικού Δρ. 160.095.45	Τακτικόν μέροςμα προς 5 ο)ο επί μετοχικού Κεφαλαίου
Τακτικόν μέροςμα προς 5 ο)ο επί μετοχικού Κεφαλαίου	
Ποσοστά Διοικ. Συμβ. προς 8 ο)ο κατά τό άρθρ. 33 τηη Καταστατικού 55.268.75	
Ποσοστά Διευθύνσεως και έντεταλμένου συμβούλων 54.059.16	
Έκτακτος άμοιβή λοιπού προσωπικού » 23.109.—	
Πρόσθετον μέροςμα προς 1 ο)ο επί του μετοχικού Κεφαλαίου	
φόρος καθαράς προσόδου επί μερισματος 798.260.85 προς 8 ο)ο	
Κρώτησις προς σημηματιζών έκτάκτου άποθεματικού κατά τό άρθρ. 33 του Καταστατικού » 309.000.—	
	» Υπόλοιπον εις Νέον Δρ. 80.161.45
	690.850.20

Τό μέροςμα εκ δραχ. 15 κατά μεροζήν, άπληλαγμένον του προς 8 ο)ο φόρου καθαράς προσόδου, εινε πληρωτέον μετά τήν έγγραφον του παρόντος Ίσολογισμού παρά της Γ. Συνελεύσεως των μετόχων, κατόπιην τωτέρας είδοποιήσεως.

Έν Αθήναις τή 17 Ιανουαρίου 1920.

Ο Πρόεδρος του Διοικ. Συμβουλίου
ΕΠΙΜ. ΧΑΡΙΑΛΟΣ

Ο Διευθυντής
ΑΛΕΞ. ΚΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Ο επί του Λογιστικού
ΣΤΥΛ. ΛΕΚΑΤΣΑΣ

ΚΟΝΙΑΚ

ΔΗΜΟΣΦ. ΠΟΥΡΗ.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ